



# יוסל'ה

בבוקר יום שבת 22 בספטמבר 2018 הלך מאיתנו אבא. כדרכו, בחר את העיתוי ואת הדרך. כדרכו הגדיר את גבולותיו. שלוש שנים עברו מאז וכאילו לא חלף אפילו רגע. חוברת זכרון זו מוקדשת לו מכל ולכל אוהביו ומוקירי זכרו.

ליוסל'ה באהבה גדולה.

### חיבוק ברזל

שבת בבוקר, מרפסת, סיגריה אחרונה,  
הכל כבר מוכן מתוכנן, מתוזמן,  
הכל כבר שוקלל עובד ותוכלל,  
ובצע על השו"ח בקפ"ק הראשון,  
שעת הש' יום הע',  
ולאן ילך עכשיו החיבוק הזה שלך,  
חיבוק ברזל מפוקק עצמות,  
וכבר אני רוצה להרגיש אותו שוב,  
את כל מה שלא הצלחת להגיד,  
המילים שלא תמיד הן ממצות ובעלות תכלית,  
לעיתים הן מהססות בודקות, טועות,  
הזמן שלך מדוד קבוע, נחפז,  
דבק בלו"ז,  
אבל החיבוק שלך חושף את מה  
שלא הצלחת להסתיר,  
הלב הזה שלך גדול וחס,  
עוטף את כולנו,  
ממיס כובש מרגיע,  
ולאן ילך עכשיו החיבוק שלך,  
כבר לא נחפז, כבר לא דבק בלו"ז,  
עוצר, עומד לרגע, מתגעגע.

**שאל פורת**

ספטמבר 2018

שער  
**ראשון**  
בית, ילדות, נעורים



כפר מנחם, מבט על מתוך אתר מ.א. לכיש.

# י ל ד ו ת

## יוסל'ה

נולד ב־ 21.10.1941. בן לשרה ויצחק (איצל) ואח ליעל, בהמשך הצטרפו למשפחה אחיותיו מירי ושולי. את שנות ילדותו עשה יוסל'ה בקבוצת עופר, איתם עלה למוסד החינוכי בנגבה. היות והיה הצעיר הוחלט להורידו לכיתת לבנה.

בכיתת לבנה כבוגר הוא פרח והצטיין במקצועות הריאליים, היה פעיל חברתי והתגלה כבעל כושר מנהיגות. יחד עם זאת, היה ידוע במעשי קונדס ופרחחות. כמו שנכתב עליו בסיום כיתה ו': "יוסף יודוביץ בן לבנה, ילד טוב מלא בינה..."

מה היה הרקע שבו גדלת?  
רקע של קיבוץ. פתוח, של טבע,  
של חופש, של להיות בני אדם.

זכורים לך סיפורים מיוחדים?  
שירים שהיו שרים?  
לא. לא זוכה.

מה אתה זוכר מהבית שבו גדלת?  
האם דיברתם רק בעברית או  
בשפה אחרת?  
בבית דיברנו רק בעברית.  
כשההורים רצו שלא נבין אותם,  
היו מדברים ביידיש. אני זוכר  
חיים מאושרים. הילדים לא ישנו  
בבית אלא בבתי-ילדים וזו היתה  
חוויה נהדרת. כל יום היינו  
הולכים אחר הצהריים ל-3  
שעות להורים. לא היינו בבית  
ממש שלוש שעות: הסתובבנו  
עם חברים. היו חיים של חופש  
עצום, בטבע כל הזמן. למדנו  
מזה המון.

## מתוך ראיון שערך הנכד אורי כהן עם סבא יוסל'ה בשנת 2017:

איפה ומתי נולדת?  
נולדתי ב-21 לאוקטובר 1941,  
בבית היולדות ברחובות. אני  
יליד קיבוץ כפר מנחם.

מה היו שמות הוריי ואיפה נולדו?  
לאבא שלי קראו יצחק (איצל)  
והוא נולד בפברואר 1913 בעיר  
פינסק בפולין. לאמא שלי קראו  
שרה. היא נולדה ב-1 במאי 1913  
בעירה גדולה שקראו לה מלווה.  
אלו היו שני איזורים גדולים של  
מרכזים יהודיים.

שני ההורים שלי עלו לארץ. אבא  
עלה בשנת 1929. הוא היה בן 16  
ועלה כדי ללמוד חקלאות בבית  
הספר "מקווה ישראל". אמא  
עלתה ב-1935 בגרעין של  
השומר הצעיר.

יוסל'ה, שנת 1941





בן שנה, שנת 1942

**המלחמה- חזרנו הביתה.**  
מה עשיתם כדי שהארץ תתפתח?  
מה קרה כשהייתם ילדים?  
בתור ילדים המשכנו ללמוד  
בבית הספר. לא היינו שותפים  
להקמת הארץ. זה היה הדור של  
ההורים שלנו.

באיזה משחקים נהגת לשחק?  
אהבנו הרבה משחקים. אהבנו  
להשתולל, תופסת, מחניים,  
כדור-עף, מקל שהקפצנו באוויר,  
לא זוכר איך קוראים למשחק  
הזה, טניס. כשהתבגרתי קצת  
אהבתי בעיקר כדור-סל. הואיל  
ואני גם די גבוה, שיחקתי הרבה  
כדור-סל ואהבתי את זה.

יצאתם לטיולים בבית הספר?  
בוודאי. היינו חברי תנועת  
השומר הצעיר. ומעבר לטיולים  
שהיינו מטיילים בכיתה בגבעות

לחיות בחיים חילוניים וככה גם  
אנחנו גדלנו.

איפה היית כשהכריזו על הקמת  
המדינה ומה עשית בתקופה הזו?  
הייתי ילד, בן 6. אני לא זוכר  
בדיוק את הדיונים שהיו באו"ם  
ובהכרזה, הייתי בקיבוץ.  
כשפרצה מלחמת השחרור, כפר  
מנחם היה באיזור מסוכן  
ומטוסים מצריים תקפו את  
הקיבוץ. את זה אני כבר זוכר:  
החליטו לפנות את כל הילדים  
מהקיבוץ ככה הילדים נסעו לבד.  
אנחנו כבר היינו שלושה האחות  
הגדולה שלי יעל היתה בת 11,  
אני הייתי בן 7. רק אמהות שהיו  
להן ילדים מתחת לגיל שנה נסעו  
עם הילדים. אחותי הקטנה מירי  
היתה כבר כמעט בת שנה, אז  
שני ההורים שלנו נשארו להגן  
על הקיבוץ. אנחנו שהיינו במשך  
שבעה חודשים בהוד השרון (אז  
קראו לזה "הדר"). כשנגמרה

איך היו היחסים שלך עם הורייך?  
מאוד אהבתי את ההורים שלי.  
מאוד הערכתני אותם. הם שניהם  
היו אנשים מאוד פעילים. הם  
לא ניסו אף פעם לכפות עלי  
לעשות דברים בניגוד לרצוני  
בדרך של להגיד לי "אתה חייב  
לעשות". אלא שהם תמיד ניסו  
לשכנע אותי. בדרך של הבנה  
ושל לדבר אל ההגיון. מאוד  
הערכתני אותם ומאוד אהבתי  
אותם.

היו למשפחה מנהגים מיוחדים  
בחגים?

למשפחה לא היו מנהגים  
מיוחדים, היו חגים של הקיבוץ.  
כל החגים היו חגים משותפים.  
ליל סדר, ראש השנה, הכל חגגו  
כל הקיבוץ ביחד. לחגים היה גוון  
חקלאי ולא גוון דתי. זה היה  
קיבוץ חילוני. אמנם כל ההורים  
שלנו באו מבתים דתיים כשהם  
באו מחוץ לארץ אבל הם בחרו

יוס'לה ב"בגדי שבת" וכתם  
על האף, שנת 1943



יעל ויוסליה, ב"מטוס", שנת 1944



גדול. הסילו הזה היה אסם תבואות. אחרי הקציר היו מכניסים לשם את יבול הגרעינים. הוא היה מאוד גבוה, 27 מטר.

כשהייתי בן 4, עוד לא בן 5, אז יום אחד המבוגרים פתאום רואים אותי, ביחד עם עוד חבר מהגילאים שלי, רן, היום הוא כבר לא בקיבוץ, שאנחנו שנינו מטפסים לבד על הסולמות למעלה. זה מסוכן בצורה בלתי רגילה. אבל אנחנו אהבנו להסתובב ולמצוא דברים חדשים ולהתפרחח. ולא היה כל כך חוש פחד. טיפוס על בתים ועל עצים וסולמות וחבלים. חשבנו שאנחנו זהירים אבל התפרחחנו כל הזמן. הסיפור הזה זכור לי ככה מהילדות בצורה טובה. ■

ולטיולים, יצאנו גם לטיולים של התנועה: מים לים – מים תיכון לכינרת, טיול מצדה, טיול אילת. טיולים ארוכים. אבל אז הטיולים היו קשים, היו סוחבים על הגב תרמילים עם כל הציוד. היו מקימים מחנות. לא היה דבר כזה לעלות על האוטו ולנסוע. האוטו היה נקודת התחלה ומשם הכל על הגב וככה עושים את הטיול. אז אתה גם זוכר אותו, הוא נכנס לך דרך הרגליים. אהבנו את הטיולים.

איזה סיפורים יש לך מהילדות? דברים מיוחדים שקרו לך? אני הייתי פרחח גדול. אני יכול לספר לך למשל סיפור אחד. אתה מכיר בקיבוץ, כשבאים לחדר האוכל מצד ימין לפני העליה לחדר האוכל יש סילו

יוסליה ב"בגדי שבת", שנת 1950



מימין ומטה: יוס'לה, שרה, יעל, איצל ומירי  
שנת 1952



יוס'לה, בן 6, נוהג בג'יפ. צייה: ארנון לפידות



### מספרת כרמית לאורי:

"סבא עשה הרבה דברים שלהם הוא קרא "פרחחיים". למשל, הוא היה נוהג בשדות כבר מגיל שש. הוא היה נמוך מדי ולא ראה את הדרך אז הוא היה מסתכל מהחלון בצד. ושהוא ידע לפתוח כל דלת ולפרוץ כל מנעול. אלו היו זמנים אחרים ומה שנראה לנו היום מאוד משוגע נראה אז קצת אחרת. לא היו כמעט מכוניות והקיבוץ היה בית אחד גדול ששייך לכולם." □

# נ ע ו ר י ם

בקבוצת עופר, אליה השתייך, היה יוסל'ה צעיר הילדים. כך היה אז בקיבוץ, קבוצות הילדים 'נסגרו' ו'נפתחו' לא בהתאם לגיל אלא בהתאם למספר הילדים בכל "שישיה". איתם למד עד כיתה ו' בכפר מנחם ואיתם עבר, בהיותו בן תשע וחצי בלבד, לקיבוץ נגבה להמשך הלימודים במסגרת איזורית.

ילד צעיר, שעל אף כשרונו הניכר במתמטיקה ותפישתו המהירה לא השתלב בקלות במסגרת החינוכית. גם הריחוק מהבית לא הקל. בנגבה למד שנתיים, חזר בשנית על כיתה ו' ולמד בכיתה ז'. עם תום השנתיים נפתח בקיבוץ מוסד איזורי "צפית" ויוסל'ה ביקש לחזור לקיבוץ.

בשובו צורף לקבוצת "לבנה", שהחלה בדיוק את לימודי כיתה ו'- וכך חזר בפעם השלישית על לימודי כיתה ו'.

הוא פרח והצטיין במקצועות הריאליים, היה פעיל חברתי ובעל כושר מנהיגות. מעשי הקונדס והפרחחות שלו היו לשם דבר.

בתנועה זה כלל שדאות, ניווטים, הקמת מחנות, הקמת מתקנים. אז היינו מחזיקים מחסן שיש בו גרזנים ופטישים ומסורים וחבלים, כדי להשתמש בהם ולהקים את כל המבנים. הרבה שנים הייתי האחראי על המחסן הזה.

כבר בגיל צעיר יצאתי גם לקורס בתנועה של שבוע ימים להסתדר לבד בשטח. לחיות רק ממה שאתה מוצא בשטח. לבנות בית מאבנים ומזרון מסירה קוצנית שקראנו לה אז בשפה שלנו "נטש". ולמצוא שורשים שאותם מותר לאכול ואיתם להתקיים. משמעת מים – לא לבזבז אלא במידה. ולדעת למצוא איפה יש מים. מאוד אהבתי את זה. הייתי אחרי זה גם ראש הקן, האחראי בתנועה על כל השכבות. מאוד אהבתי את הפעילות הזאת. ■

## מתוך הראיון, 2017:

באיזה בית ספר למדת ומי היו החברים שלך?

למדתי בקיבוץ עד כיתה ו'. אחרי זה נסענו לקיבוץ נגבה לבית הספר האיזורי ולמדתי שם שנתיים. עוד לא הייתי בן 11 כשנסעתי לשם ללמוד. הייתי הכי קטן ולא כל כך רציתי ללמוד, אז אחרי שנתיים בנגבה ביקשתי לחזור לקיבוץ והמשכתי ללמוד שם. הייתי בקבוצה הראשונה במוסד (בית ספר ופנימיה) "צפית" שפתחו בכפר מנחם. ואז הייתי הכי מבוגר בכיתה ובבית הספר. את כיתה יב' סיימתי ב"צפית".

מה עשית בתנועת הנוער? תנועת הנוער בקיבוץ היתה השומר הצעיר. בתנועת הנוער הייתי מאוד פעיל. אהבתי את תחום הצופיות.

יוסל'ה בן ה-13 וצ'לו, שנת 1954







### מספר שלמה אגוזי:

מכיוון "שזה היה מסוכן ואסור", אז דווקא יוסל'ה היה זה שירד למטה (בניגוד לכל כללי בטיחות בסיסים) לקשור הטרקטור לכבל המנוף...

יוסל'ה היה אז בסיום כיתה י"ב, אני בסיום כיתה י'!"

"אירוע שאירע בתאריך 5.7.1961, כשנפלתי לבאר ערבית ישנה באיזור ואדי בורשיין תוך כדי נהיגת טרקטור D4 לכיבוי שריפה.

למחרת הביאו מנוף גדול להוצאת הטרקטור מהבאר.

## אָחיה שֶׁל אָמִי

אָחיה שֶׁל אָמִי הִיָּה מִישִׁיר אֶת מִבְּטוֹ מִתּוֹךְ הַתּוֹהוֹ,  
מוֹבִיל אֶת חֵיילִיו, מְכַפִּיף אֶת כָּל כּוֹלוֹ לְכוּחַ רְצוֹנוֹ,  
אָבִי שְׁלִי הִיָּה חֵייל פְּשוּט, נִידוֹן כָּל פְּעַם מְחֻדָּשׁ,  
עֶקֶד אֶל גּוֹרְלוֹ, לֹא מְנַסֶּה לְבָרוּחַ,  
בְּמַלְחָמָה הַרְחוּקָה הִיא,  
יָמִיהָ כָּבֵר דּוֹהִים, אֲךָ הִיא עוֹדֵנָה מְדַמָּמֶת  
צוֹרֶבֶת בְּשָׁנֶיהֶם מְכוֹנֶת כָּאֵב,  
קָצִין אָמִיץ מִישִׁיר אֶת מִבְּטוֹ, וְהֶשְׁנִי עֶקֶד אֶל גּוֹרְלוֹ,  
הֵם נִפְגָּשִׁים כָּל פְּעַם מְחֻדָּשׁ,  
בְּלִילוֹת מְסוּיָטִים, מְצוֹלְקִים,  
מְתַעוֹרָרִים שְׁטוּפֵי זִיעָה קָרָה, מְרָה, צוֹרֶבֶת,  
חוֹזְרִים אֶל הַחֹלוֹת הַנוֹדְדִים,  
תַּעֲלָה שֶׁל מַיִם מְתוֹקִים,  
הַמּוֹבְלָעֶת הַצְּפוֹנִית זְרוּעַת בְּזֵלֶת וּמוֹקְשִׁים,  
אֶחָד הִבִּיא שְׁבָרִי פְּלֶדָה מוֹתְכָת, מְעוֹקְמֶת,  
מִישִׁיר אֶת מִבְּטוֹ לְמַעֲלָה, סוֹפֵר אֶת מִיתוּתָיו,  
אֲשֶׁר חָלְפוּ מֵעַל רֵאשׁוֹ,  
וְהֶשְׁנִי מְרַכִּין רֵאשׁוֹ, חוֹפֵר גּוֹמָה בְּחֻמְרָה הַחֹלִית,  
נוֹטֵעַ בָּהּ אֶגֶז מְהֻמְבְּלָעֶת הַצְּפוֹנִית.

**שאל פורת**

אוקטובר 2018

שער  
**שנו**  
משפחה



שושלת יודוביץ, שנת 2009



## מדברי יעל

נולדנו בקיבוץ שהיה פעם. היינו בין הילדים הראשונים בשתי קבוצות שונות. ידענו שאנו אחים אך כמעט ולא התנסינו במפגשים ובמגעים. רק בלילות, כשהתנים יללו בחלונות והחושך היה כבד שכבתי ודאגתי, פחדתי שלא יקרה משהו רע לאח הקטן שלי.

גדלנו בשני מעגלים סגורים, שלא נפגשו. יוסל'ה היה שובב,

יעל ויוסל'ה, שנת 1945



מהר מאוד הוא גילה את היכולות שלו מול הצרכים שלי. תמיד תומך, מתקן הכל, שנים ארוכות לא היה לנו רישיון נהיגה ויוסל'ה הגיע בכל תקופת מילואים, שהיו תמיד ארוכות מאוד, ולקח אותי ואת הילדים לבקר את אלישע. ויותר מאוחר, כשאבא כבר נפטר, הוא היה מביא את אמא, שלא ויתרה על אף אירוע בחיי הנכדים, אלינו. כשהוא מלווה ותומך ואוהב. עד יומו האחרון לכל מקום שהייתי בו, לאשפוזים, לבית הסייעודי, הוא היה מגיע. תמיד ידעתי שזמנו קצוב, מנוצל באהבה. זו היתה סיבה טובה למהר ולהתארגן בשבתות לפגישה איתי, לפגישה איתו. ועכשיו אני יושבת מול התמונה. הוא ואבא צעירים כל כך ויפים. ונותרו רק הגעגועים והגאווה על יוסל'ה אחי.

## יעל

עצמאי מאוד וסקרן. אני גדולה יותר, אחראית מאוד ולא פורצת גבולות.

במלחמת העצמאות פינו את כל הילדים מהדרום לאיזור השרון. אנו כבר היינו שלושה. מירי היתה תינוקת, ויוסל'ה כבר אח גדול בן שש. לפתע, לזמן קצר, הרגשנו אחים. ההורים נשארו בקיבוץ, אבא היה מפקד קטע ליד קיבוץ גת בדרום, ואמא נשארה בכפר מנחם באחת העמדות. ואנו, יוסל'ה ואני הרגשנו אחים. מירי היתה באחריותנו. נפגשנו מדי יום ליד הלול שלה, לראות אותה, ללטף אותה, כי היא שלנו.

השנים חלפו, כל אחד מאיתנו התבגר במעגל שלו. כשנישאתי לאלישע ועברתי לעין החורש, התגלה לי יוסל'ה כאח נהדר. נבון, בעל יכולות ומקרין אהבה ודאגה.



מירי ויוסל'ה, שנת 1997

## אח שלי אהוב

בבוקר שבת, בין חג לחג, קבלתי טלפון מאחותי שולי והתבררתי על כך שאינך חש בטוב. לאחר שלא ענית לטלפון, נסעתי עם מוטי לקבוץ כדי לבקר ולסייע לך. בהגיענו לביתך טפחה המציאות על פני בחוזקה. בכיתי וכעסתי.

השעות הבאות בהן שהינו בבית החולים היו מתוחות ומלאות חרדה. נעמדתי ליד מיטתך, המומה וכואבת, נוגעת בידך הקרה ומביטה בפניך. מקווה שלא סבלת ואינך סובל יותר. מעט אחר כך גוועה נשימתך. בלבי נותרה כמיהה לומר לך שאפשר גם אחרת. יודעת אני שתקשיב לי אבל תבחר ללכת בדרכך.

הגיעו לתומן 77 שנות חיך. גדלת כמונו בלינה משותפת, אח לשלוש אחיות בבית אוהב

ותומך. בן להורים ממייסדי כפר מנחם אשר עזבו את משפחותיהם בפולין והיו נחושים להקים בית חדש לעם היהודי. הם הותירו מאחור משפחות ענפות אשר נספו בשואה. התבגרת התבגרות מוקדמת בצל מאורעות ומלחמות על קום המדינה בהן השתתפו גם הורינו.

מאי 1948, מלחמת השחרור, לרוע המזל נפלתי מידיך ונחבלתי בלשון. עד היום נותר חתך מצולק על לשוני.

הורינו אשר הקימו התיישבות חקלאית האמינו שבזכות השדות תתבצר המדינה ותהווה בית לילדיהם ולמיליוני פזורי

הגולה. "אם גרעין זרעת-בטח. הדגן הוא הלחם, הוא שלומו של העולם." כתב אבא בחג הקציר שנת 1950. ערך אהבת האדמה ניטע בך עמוק דרך חוויות הילדות המשפחתיות בשדות ובפרדסים וקשר אותך לכפר מנחם שמאד אהבת.

חיית שנים מלאות, שנים מאושרות עם משפחה הולכת ומתרחבת, שרות צבאי עם אותות הצטיינות ונשיאה בתפקידים מאתגרים. לחמת במלחמות ישראל ביחידות מיוחדות אשר הובלת באומץ ובגבורה לבצוע משימות נועזות בשטח האויב. זכורה לי הציפייה ואכזבתך מהשלום המיוחל

יעל, מירי, אמא שרה ויוס'ה, כפר מנחם, שנת 1948



לבקר את משפחתך המסועפת גם בתקופת הטיפולים הקשים שעברת בקביעות הראויה להערכה.

את יום הולדתי האחרון בחרתי לחגוג אתך במרפסת ביתך. קיימנו שיחה ארוכה ונעימה באווירה נינוחה. נפרדנו לשלום, נסעתי לביתי עם הרגשה אופטימית בידיעה שניפגש שוב. בכל שיחותינו הטלפוניות האחרונות, הקצרות, נשמעת שאתה מרגיש טוב. אין תופעות לוואי אמרת. הבדיקות בסדר. הלוואי שכך היה...

אזכור ואנצור את פגישתנו האחרונה, את ילדותנו והתבגרותנו המשותפת בחיק משפחה מלוכדת ואוהבת, את אישיותך הנדירה והמיוחדת ואת האהבה הגדולה שנתת לי. יהי זכרך ברוך אח שלי.

### **אחותך מירי**

(מתוך ההספד בהלוויה)

אשר טרם הגיע, היא גם אכזבתי. את מיטב חיך ושנותייך הקדשת ותרמת למדינה אשר הייתה זקוקה פעמים רבות להגנה על קיומה. ראית בה בית והתייצבת להילחם עליו.

בהמשך דרכך מילאת תפקידים ניהוליים בכירים ומרכזיים בכמה מהחברות הגדולות במשק אשר הסבו לך סיפוק רב.

ניחנת בענווה גדולה, בצניעות, בתבונה רבה ובלב רחב ואוהב. הצטיינת בחשיבה עצמאית, לעתים בלתי מתפשרת. התפתחת וצמחת מתוך היכולות והכישרונות שלך.

טפלת באבא בשלבי מחלתו במסירות אין קץ והתמדת לבקר ולסייע לאימא בשנותיה המאוחרות. כל פניה שלי לבקשת עזרה נענתה בחיוב עם הרבה אהבה ודאגה של אח. גילית מסירות רבה והקפדת

שולי, מירי, אמא שרה, יעל ויוס'ה, שנת 1995





איצל, יעל, מירי, שרה, שולי ויוסליה, שנת 1955

## יוסליה, אח שלי

הראש וההיגיון מבינים את המציאות שהביאה אותך לבחור ללכת, והלב לא מאפשר לי לקבל את המציאות שאתה אינך. לוח השנה מראה שעברה שנה. שיחת הטלפון האחרונה איתך, יום לפני שבחרת ללכת, כאילו נערכת עכשיו (יום שישי בשעה 11:30) ואני שומעת את הכאב הגדול של בגידת הגוף-הרגלים ואי יכולתך לעשות את הדבר שעשית שנים על גבי שנים. ארוחת שישי בקיבוץ, באדיקות היית לוקח את אמא לארוחת שישי במשך שנים עד שעברה לבית-הדר, ובשנים האחרונות

היית מחבר 3 שולחנות לילדיך ולכל נכדיך זו הייתה למסורת. ועכשיו אתה לא יכול ללכת...

אתה מגיע אליי במחשבות מידי פעם, כמו שהיה במציאות, ולזמן מה, אני כמהה לביקורים הקצרים שלך, לחיבוק לנשיקות. כמה דאגה ואהבה הייתה לך כשחליתי, כמה רצית לשמוע שאני משתפרת...

אתה מתחיל גם טיפולים בבלינסון, כל אחד מאיתנו מתמודד, אנחנו יודוביצ'ים, לוחמים ונלחמים, יש פרויקט וצריך לעשות אותו הכי טוב, גם הציניות עוזרת להתמודד.

באזכרה האחרונה לאבא, באפריל, נפגשנו כרגיל כל

המשפחה כמו שאנחנו עושים כבר 46 שנים. פעם ראשונה בלעדיך. היית כל כך חסר.

ה-22 לספטמבר הוא היום שעזבת. כמו שאמרת, לא אהיה סיעודי אפילו דקה אחת. המוח שלנו מבין זאת.

ה-26 לספטמבר הוא יום מותה של אמא.

עכשיו אתם אזכרה משותפת.

אוהבת אותך יוסליה, אח שלי ורוצה רק עוד מילה אחת, חיבוק מוחץ אחד ונשיקה על כל לחי כמו בבית הפולני והמאוד קיבוצי בו גדלנו.

אתה חסר לכולנו.

**שולי**

שולי ויוסליה, שנת 1956



מלכה, נוי ויוסל'ה, שנת 1965



אז כלום לא שווה".

אבא, השנה האחרונה ליוותה אותי בפחד מתמיד. "שנת הבריאות שלי" קראת לה, יודעת שהסוף יגיע ורוצה לנצל כל דקה.

באחת הנסיעות שלנו אמרת לי "בשביל הילדים תמיד זה יהיה מוקדם מדי". צדקת.

אוהבת אותך מאד ותחסר לי כל כך.

תמיד אמרת לי בהלוויות "כל עוד אתה בין אלה שחוזרים אז הכל בסדר" אז זהו שהפעם זה לא בסדר. אתה נשאר כאן.

## נוית

(מתוך ההספד בהלוויה)

## אבא יקר שלי,

כמה שאני אוהבת אותך ולמזלי הספקתי להגיד לך את זה הרבה פעמים.

משאני קטנה, יד ענקית וחזקה של אבא לוקחת אותי ומריצה אותי במהירות בשבילי הקיבוץ והחיים, אני ביד אחת כרמית בשניה ואנחנו רצות אחריך.

וככה רצתי כל החיים, העיניים שלך היו המדד שלי, בלי שאדע אפילו. עד שהבנתי, הרבה אחרי. תמיד להציב רף גבוה מאד אבל לא מדי, שנוכל להגיע עם הרבה מאמצים ואז הרף עולה ועולה.

אבל דבר אחד נשאר תמיד ואני לוקחת אותו איתי לכל מקום "קודם כל תהיי בן אדם, אם לא

נוית ויוסל'ה, שנת 2018







יוסליה עם כרמית בת שנה, בחזרה ממלחמת ששת הימים, שנת 1967

ברירה. לקו עצירה.

יודעת שאם היה אפשר, היית מחכה עוד ארבעה ימים. כבר לא כועסת. לא הייתי מוכנה שתסבול בשבילנו. ידעת גם את זה. ואל תדאג, אין שום מילה שלא נאמרה.

כדרך בחרת ב"זמן יוסליה" יחידת מדידה בשעון שתמיד מקדימה בהרבה את הזמן של כולם. אף פעם לא נמאס לנו ממך. הלכת מהר מדי. גם הפעם. ובדיוק באופן שבו ידענו תמיד שזה יתרחש.

מבטיחה לך שתמיד נהיה קודם כל בני אדם. הצלחת להטמיע את זה בדמנו ובדם הנכדים.

אוהבת אותך. תמיד.

### כרמית

(מתוך ההספד בהלוויה)

יכולים, לא רק לעמוד בו אלא גם להפוך לאבן בניין של צמיחה. את היכולת לחיות עם הדואליות בשלום.

על כל כך הרבה דברים אמרתי לך, ועדיין אני אומרת, תודה.

תודה על הדוגמא הנפלאה. ותודה גם על השנה האחרונה, על הפתח שפתחת לנו לקחת חלק ולהיות מעורבים, על ימי רביעי שהיו קדושים בשבילי. חצי שעה של חסד. תודה על הברכות הכל כך מדויקות, אישיות ומלאות המחשבה. תודה על האופן שבו קיבלת וכיבדת אותי גם כשהלכתי למחוזות תודעה שהיו כל כך רחוקים וזרים לך. תמיד חיזקת אותי, ותמכת בי בכל דרך. עם הכי הרבה כבוד בעולם.

צר לי שלא היינו כאן לחלוק איתך את כאב הימים האחרונים. ברור לי שהגעת למקום של אין

### אבא שלי, שלנו, אהוב.

כבר יומיים מנסה לחשוב איך להיפרד, מה להגיד, ואין מילים שיכולות להקיף את רוחב היריעה של מי שאתה ושל מה שאתה בשבילי. סלע של עוצמה וצוק איתן. עם הלב הכי גדול ורחב ואוהב בעולם. הפה והלב שווים. לא תמיד הכי מעודנים אבל באופן שתמיד הצחיק אותי. לכאורה מלא ניגודים אבל לא למי שמכיר אותך.

לא ניסית לחנך, פשוט נתת דוגמא אישית. בלי יותר מדי מילים, בלי הטפות. עם החיבוק הכי חם ואוהב בעולם ועיניים שאומרות את הכל. צניעות אישית, סגפנית כמעט ובצידה נדיבות אין קץ.

הטמעת בנו עמוד שדרה רוחני חזק וישר. ואת הידיעה הברורה שאין שום דבר שאנחנו לא

כרמית ויוסליה בחתונתה, שנת 1999





טובה לומר לו "אוהב אותך אבא!" אני משתדל ליישם את תורת המוסר שלמדתי ממך.

תודה על המחשב המונגש לעיוורים אבא, אשר האצת בי להזמין ואשר רכשת בשבילי. "אני כן אסע לברלין ביום שישי הבא" אני בוחר לשתף אותו. דופק הלב נעלם והקור המצמית חוזר לכף ידו.

אני בוחר שלא לשתף את הצוות הרפואי בסימני החיים שבלא ספק חשתי אצלו, וזאת על מנת שיאפשרו לו לסיים את חייו מהר כמו שרצה. בלי בית חולים, בלי חוסר אונים.

דברים שנכתבו באוגוסט 2020

לאחר פטירת אדם, כך אומרים, מתחילים להכיר אותו יותר טוב. אני מוצא את זה מאוד נכון במקרה של אבא.

מאז נפטר אני מאוד מתעניין באדם שהיה ומנסה להבינו. אבא הקפיד לא להפגין דאגה, אך לדאוג מרחוק. לפני תחילת לימודי באוניברסיטה העברית, למשל, אבא נסע לדבר עם ראש

הלמות דופק ליבו מואצת ואני מנצל את ההזדמנות להפליג בדברים. "אני מאד אוהב אותך אבא ואתה משמעותי מאוד בחיי".

"אני מודה לך אבא על אוזן הקשובה ועל עצותיך הנבונות. מעולם לא הפסקת אותי באמצע דברי, או נתת לי להרגיש שאין לך זמן". כף ידו של אבא כבר חמה ואני גומר אומר בליבי להוסיף ולדבר כל עוד המצב כך. "תודה רבה לך אבא על ערך הביקורת העצמית ועל החתירה לאמת, גם אם אינה נעימה, אשר הנחלת לי".

אני מודה לך אבא על ההבנה בלי מלים, שיש בינינו ועל הידיעה, שאתה אוהב אותי, ודואג לי ומאמין בי. בר מזל הייתי, לזכות בך כהורה.

תודה שהתייחסת אלי כאל אדם רגיל, שהוא גם אדם עם מוגבלות".

(אבי שימש עבורי מודל של אדם הגון, מנהיג מעורב חברתית ואיש מוסר)

כף היד עודה חמה. זו הזדמנות

## דברים לאבא, שאולי לא מספיק נאמרו

בית חולים קפלן שבת 22.9.18

אני עומד ליד מיטת אבי. יום שבת לאחר שירה בעצמו ומדבר אליו בתקווה שהוא שומע אותי. "אני מבין לגמרי את הצעד שעשית אבא, אבל למה כל כך מהר" אני אומר לו, והצער ניכר בקולי.

כף ידי מונחת על כף ידו הקרה מאד, ואני מנצל את ההזדמנות לומר לו דברים, שלא אמרתי כאשר לגמנו שנינו קפה על מרפסת ביתו מדי שבת אחר הצהריים.

"אבא" אני אומר ברוב רגש. "אני מודה לך על כך שהיית אב נהדר! על שחינכת אותי לחשיבה בוגרת ולשאיפה לעצמאות". דופק ליבו מאיץ תחת אצבעות כף ידי. "חינכת אותי להיות אדם מתחשב בסביבה. להשתדל להפיק את המירב מיכולותי".

שגיא ויוסל'ה, שנת 1983



מלכה, יוסל'ה והילדים שנת 2017



ממנו למלא בנחישות את המשימה שהייתה סודית מאוד.

בראשית שנות השמונים של המאה הקודמת, אבא, כמרכז המשק בקיבוץ, היה בחזית ההתנגדות של מעטים לכניסת הקיבוץ לסחר המניות בבורסה. את התנועה הקיבוצית כולה שטף גל של רצון עז לעשות רווחים קלים ממניות הבנקים ואבא עמד בפרץ תוך שהוא הודף ביקורת ציבורית עזה במשק. המרוץ הזה לרכישת מניות סחף קיבוצים רבים למשבר חובות נורא שנחסך מקיבוץ כפר מנחם.

יוסל'ה- גאה בכך שאתה אבי. וכפי שאמרתי לך עם פרידתנו בבית החולים, אני מאוד אוהב אותך, אבא.

## שגיא

ממנו דעה נקייה מפניות. בדיעבד הפרזתי בכך, אין ספק.

כאשר נולדתי באוגוסט 69, אבא נדרש לתחזק מחדש את קו הביצורים מול המצרים במלחמת ההתשה. אם לא די בכך ב-1970 הוטל עליו להקים יחידה צבאית מסווגת שנועדה להכריע במהירות את המערכה הבאה מול מצרים.

אבא מעולם לא שיתף אותי במשמעות שהייתה עבורו לכך שנולד לו בן עיוור ולקוי שמיעה. ובדילמה או בקונפליקט שוודאי חש בין הצורך לסייע בטיפול בבנו התינוק ובין התייצבותו בחזית להגנה, על מה שממשלת ישראל ראתה אז כחינוי לביטחון המדינה. אני מצדיע לתעצומות הנפש שהיו לו להמשיך את בניית הכוח הצבאי. בעוד שדאגותיו, שהיו לבטח רבות, לא מונעות

המכינה לעיוורים, בכדי לוודא את קבלתי אליה ואנוכי לא ידעתי זאת כלל! הדבר נודע לי רק לאחר מותו.

אבא שהיה אמן ההקשבה והוא העניק לי את מלוא תשומת הלב במהלך שיחותינו. על הספרים אותם קרא, ספרי פרוזה ושירה, הוא מיאן לדבר איתי. הוא הקפיד על הפרדה מוחלטת בין יוסל'ה המצוי בעולמות הרגש והשירה ובין תפקידו כאב, מחנך, תומך ומתווה דרך.

מילדות הוא גיבש לעצמו ערכי מוסר ונורמות שהנחו אותו לאורך כל חייו. הכנות והישירות היו בעיניו למצפן ערכי. אבא הקפיד לומר לאנשים את אשר הוא חושב עליהם ויודע לקבל באהבה גם אמת לא נעימה.

תמיד ידעתי שאשמע ממנו את דעותיו ואת ניתוחיו על מה שעשיתי או שבחרתי לספר לו. נהגתי להביא לפגישותינו, בכל שבת אחר-הצהרים, סיפורים על פשלות שלי, על החמצות ועל שגיאות, תוך וודאות שאשמע



גדול, אני עדיין יכול לדבר איתו ככה בחופשיות.

ועכשיו אני אומר לך סבא. אני אוהב אותך נורא. אתה היית האש שלפני המחנה שלי. הסבא שהחברים שלי מכירים. ואני יודע שאם היית רואה אותי עכשיו היית אומר לי – טנצ'יק, אני כבר לא פה. מה שיש בארון זה רק גוף, אני כבר מזמן אינני. ועדיין קשה לקלוט.

רשמת לי לפני שבועיים שעכשיו עלי לסמן את המטרות שלי להמשך, להחליט על דרכי פעולה. זה יהיה הרבה יותר קשה בלעדיך.

## איתן

(מתוך ההספד בהלוויה)

שמתנהג כמו נבלה, צריך להגיד לו שהוא נבלה, שלא ימות בלי לדעת".

האופי המיוחד של סבא שלי נשזר בסיפורי צבא ועבודה.

בתור ילד קטן יראתי ממך, סיפרתי לך רק דברים טובים שעשיתי או קרו. כשבגרתי, למדתי קצת לדבר איתך על הדברים שאני חושב, להתייעץ ולצחוק ולדבר איתך על הפאשלות. וכל כך שמחתי שלמרות שאני מספר לך על הדברים הרעים אתה עדיין מכבד אותי, אנחנו עדיין קרובים, אולי אפילו יותר.

איזה כיף אמרתי לעצמי, סבא שלי, שלרוב שמר על דיסטנס

## סבא שלי האהוב,

לכל אורך חיי, בכל המפגשים המשפחתיים, אני הייתי איתך. היה לי מקום קבוע לידך בכל יום שישי ובכל חג ומפגש משפחתי, תמיד ראיתי שאתה מחכה שאבוא ואשב לידך. ותמיד באתי. ידעתי שאתה מסתכל עליי כדור ההמשך שלך, כנכד הבכור. ואני מצידו הסתכלתי עליך ומאוד רציתי להיות כמותך.

אז לבשתי מעיל עור וחשבתי בכל כך הרבה פעמים 'מה סבא שלי היה עושה ואומר'. "קודם כל תהיה בן אדם", "אתה חייב לשאוף הכי גבוהה בשביל למצות את הפוטציאל שלך", "מי



יוסל'ה, אורי, נעמי ואיתן, שנת 2006

## סבא,

הרבה פעמים ניסיתי לכתוב לך אך פעם אחר פעם דחיתי זאת. לא קל להבין ולקלוט שאתה כבר אינך.

כבר שנתיים מלווה אותי תחושת החמצה על כך שכשסוף סוף הגעתי לבגרות מסויימת והייתי יכולה לנהל איתך שיחות בוגרות, להתייעץ, אתה לא כאן.

כילדה תמיד הרגשתי שהשיבות איתך במרפסת שייכות לעולם הבוגרים, אני מניחה שאף פעם לא הרגשתי מספיק בוגרת על מנת להצטרף.

פתאום, שבוע אחרי שהלכת, החלו להגיע זימונים מהצבא, ובהמשך השנה למדתי קצת על מלחמות ישראל. כל כך הייתי רוצה לדבר איתך על אלו ועל עוד דברים רבים, אני רוצה לשמוע את עמדתך, את דעתך. לקבל ממך עצה טובה. ואתה כבר לא כאן.

וכך יצא שכבר לאורך שנתיים במקום להתמודד אני מדחיקה ובמקום לדבר, לכתוב או לפרוק

דבר להפריע לך ובעיקר על איזו ברת מזל אני ואיזו זכות נפלה בחלקי להיות נכדה של אדם מיוחד כמוך.

אז תודה לך סבא על התפקיד הגדול והמרכזי שהיה ועדיין יש לך בחיי ובחיי כולנו, תודה על כך שהיית עמוד השדרה של כל המשפחה, תודה על כל הערכים שהיה לך כל כך חשוב להעביר לנו, על כל העצות הקטנות והגדולות לכולם, על שקית 'השטיוות', על השניצל שהיית חותך לי כל פעם בחדר האוכל אפילו כשכבר קצת גדלתי. ותודה שלימדת את כולנו קודם כל להיות בני אדם.

אני מבטיחה שתמיד אשאף לעשות כמיטב ומירב יכולתי ואזכור קודם כל להיות בת אדם. אני אוהבת אותך מאוד סבא ומקווה שאתה יודע שלמרות שאתה כבר לא פה אתה עדיין תמיד איתי.

**נעמי**

אני נוסעת אליך לקיבוץ. יושבת לבד, בשקט, לידך. נרגעת קצת, מתגעגעת, חוזרת הביתה וממשיכה בחיי.

כשסיימת את חיך התחלתי כיתה י'. עכשיו כבר סיימתי את לימודי התיכון. בעוד כשבועיים אתחיל פרק חדש בחיי ואעבור לרמת הגולן למכינה קדם צבאית. עולות בי המון תהיות ומחשבות על איזה בן אדם אני יכולה להיות, במה עלי להשתפר ומה עלי לשמר על מנת להיות אדם טוב יותר. והפעם, במקום להדחיק אני חושבת כל הזמן על מה שאתה היית אומר, על "משפטי יוסל'ה" שכל כך קל להגיד וכל כך מורכב לבצע.

אני חושבת על האדם שהיית ומלקטת לי עוד ועוד דברים שכמוהם אני רוצה להיות. אני חושבת על הפשטות והנדיבות שלך, על הדברים הקטנים אשר היו מראים לי את אהבתך הגדולה, על כך שלא נתת לשום

יוסל'ה ונעמי, שנת 2003





כאילו לא קרה כלום, כאילו זה שביצעו עליה הונאה זה בסדר, כאילו זה שביתה מוצף במים זה רגיל, כאילו זה שהיא לא מרשה לנו להיכנס לביתה זה נורמלי.

היא סיפרה לאמי שהיא ישבה עם סבי בחצרו היום בבוקר, מצב רגליו היה רע מאד, הוא לא היה מסוגל ללכת. במהלך השעות הבאות אמי ניסתה את סבי בטלפון, שלוש שעות של ניסיונות בהם הלכנו אל המלון, הייתי מאוד עייף, נרדמתי. לאחר זמן מה, שמעתי דפיקה, התעוררתי ופתחתי את הדלת, אבי עמד בפתח, הוא אמר לי לבוא לחדר שלו ושל אמי, נכנסתי לחדר ושם ראיתי את אמי ואת אחי הגדול, בוכים את נשמתם. זה הרגע ובו ההבנה נחתה עליי, לא אראה את סבי יותר.

לאחר כשנה כשחיפשתי מצעים למיטתי ראיתי את המפה, ותליתי אותה.

## אבישי

בשנתיים לאחר מכן עברו עליי דברים רבים, הצלחות, כישלונות, הספקתי לשכוח מהמפה. משפחתי החליטה שאנחנו צריכים לצאת לחופשה, לדרום אמריקה. מעניין איך זה שכשאתה מסתכל על אירועי העבר, ופתאום אני זוכר בבירור את הרגע הזה, את המשפט של סבי, שבאותה העת לא הייתה לו משמעות יותר מדי גדולה. אני זוכר איך כל פעם שהוא דיבר מיד כולם השתתקו, כאילו הוא הפנט אותם, "איך תסתדר בלעדינו?" שאלה אמי את סבי. בלי הנד עפעף הוא ענה, "סוף סוף יהיה לי קצת שקט".

שבוע לאחר מכן טסנו לדרום אמריקה, סבי התקשר אלינו כל יום שישי, לראות מה שלומנו, עד יום השבת בו סבתי התקשרה. היא וסבי לא היו בזוגיות עשרות שנים, סבתי היא אדם מיוחד, היא יכולה לספוג את כל הכאב, כל הצער שנגרם לה ולהתנהג כרגיל, להמשיך

## המתנה

אין לי הרבה תמונת או ציורים בחדר, אבל מהדברים המעטים שיש לי כל אחד מסמל לי רגע אחר בחיי.

כדוגמת מפת כדור הארץ שניצבת מעל מיטתי. במצב רגיל כנראה שלא היה לי קשר כל כך חזק אליה. בתחילה, כשרק קיבלתי מפה זו מסבי לא היה לה ערך סנטימנטלי יותר מדי גדול עבורי.

אחסנתי את המפה מתחת למיטתי, היה צריך לעבור עוד הרבה זמן עד שאני אתלה אותה, מפני שערכה לא נבע מיופייה ולא משימושה הרב, ערכה ניתן לה מהאדם שהביא לי אותה- סבי.

ב"יד לשריון", לטרון, שנת 2016





מלכה ויוסל'ה, שנת 1967

האוכל לארוחת ליל השבת, כפי שנהגנו לעשות תמיד. יום קודם לכן כבר הבחנתי, בחדר האוכל, שאתה סובל מכאבים ומתקשה בהליכה. משך כל 55 שנות הכרותנו לא שמעתי אותך מעולם מתלונן על כאבים. ידעת לשאת את הכאב. גם בזה היית גיבור.

לכן באתי לביתך, אחרי שנים ארוכות בהן נמנעתי מלעשות זאת, הבאתי לך ארוחת שבת חמה וישבנו על המרפסת לדבר. ניכר היה בך כמה שסבלת. אמרת לי שמאוד כואב. אמרת "מלכה אני לא יכול ללכת והכאבים עזים". אמרת שגם הכדורים לא מקלים על הכאב. הכרתי אותך. ידעתי מה אתה בעצם אומר. עישנת סיגריה אחת, ועוד אחת.

כשנפרדתי ממך הלכתי בלב כבד מאוד ובידיעה שאם אתה

## מילות פרידה- מלכה יודוביץ לבית נעים

יוסל'ה יקר  
משך 55 שנים היית חלק מחיי. חלקן חיינו ביחד ולאחר מכן חלקנו את האהבה והדאגה לילדים. הכרתי אותך כחייל צעיר, מנהיג, דבק במטרה ועז נפש. הכרתי גם את ליבך החם והאוהב. הלכתי אחריו לביתך והפכתי אותו גם לביתי. על אף הציפיות שהיו לי מנישואינו ואהבתנו הגדולה, ידעו חיינו עליות ומורדות ולאחר כ-20 שנות נישואין נפרדו דרכינו. אך תמיד הקפדנו לנהוג בכבוד ובהערכה זה בזה ולהיות הורים במשותף לילדינו וסבים לנכדינו. ביום ששי האחרון של חיך, כשהבנות ומשפחותיהן היו בחו"ל, שמעתי משגיא שאתה מרגיש לא טוב ולא עלית לחדר

מלכה ויוסל'ה בחתונתם, שנת 1963







יוס'לה, מלכה והנכדים: איתן, עמוס, נעמי, אורי, אבישי וגילעד. שנת 2016

מכתב ששלח יוס'לה למלכה לפני תחילת מלחמת ששת הימים, שנת 1967

0001 סוף סוף - 5.6.67  
 וזוהי טלגרם.  
 בשרי כולו אני שולח לך  
 טלגרם מניין טלגרם לך  
 לאורני מניין טלגרם מניין  
 זהו טלגרם טלגרם. יש הטלגרם  
 טלגרם. סוף סוף טלגרם.  
 בשרי כולו הבין טלגרם  
 ואלקו טלגרם טלגרם.  
 האין טלגרם טלגרם  
 לראות טלגרם.

כבר אומר את הדברים באופן הזה, סימן שהכאב בלתי נסבל וחששתי ממה שזה אומר. ידעתי מה הבטחת תמיד. הרגשתי שסגרנו מעגל חיים ונפרדת ממני.

למרות שהבנות היו בחו"ל התקשרתי כדי לעדכן אותן. וגם הן התקשרו אליך.

אם כבר אמרת שאתה מרגיש לא טוב, מיד כולם דאגו עד לרמה שגם שולי וגם מירי הגיעו בבוקר לראות מה איתך. רק כי אמרת שכואב ולא ענית לטלפון. כולנו ידענו שמצב כזה הוא מאוד חריג ובאמת צריך לדאוג. ולצערי, לא דאגנו לחינם.

יוס'לה, הייתי איתך בשעותיך האחרונות והודתי לך על השנים שלנו הטובות ועל הילדים הנפלאים והנכדים שנותנים לנו כל כך הרבה אושר ושמחת חיים. השנה האחרונה היתה לי מאוד

קשה. לכולנו, גם לילדים ולנכדים. אתה מאוד חסר. כולם מלאי אהבה והערצה אליך, לאדם שהיית, לתרומה הכל כך משמעותית שלך לכל דבר בו נגעת, לעוז הרוח והנפש, ליושר וחדות השכל וללב החם והאווה.

חלפה כבר שנה. אני בטוחה שנעימים לך רגבי כפר מנחם ביתך שכה אהבת. אהבה שהורשת גם לילדים ולנכדים. ילדינו ונכדינו נושאים את שמך באהבה ובגאווה.

אני מודה לך שוב על השנים הטובות, וגם על הפחות טובות, ועל המשפחה הנהדרת שהקמנו.

אתה בליבי תמיד.

**מלכה.**

## משפחת לנדמן

באמצע שנות השמונים, בהיותו מנהל אגף החלב של תנובה, הכיר את דבורה לנדמן והם הקימו בית משותף למשך כ-25 שנה. בנותיה של דבורה גלית וקרן, חתניה זאב מנובלה ויגאל נבו וארבעת ילדיהם אלה ואלון מנובלה ורועי ועומר נבו היו גם הם למשפחתו.

### יוס'לה ארך רגליים,

בגיל 11 לערך עם חזרתי מפעולה בתנועה, נכנסתי הביתה בראשון לציון וראיתי זוג רגליים ארוכות עם סנדלי יהודה המכבי. כך פגשתי לראשונה את מי שהפך להיות כה משמעותי בחיי, בחיינו.

שנים הרגשתי מיוחדת שזכתה שיוס'לה יגדל אותה - בעיר. וככה גדלתי לאורך השנים לצידו של מר בוחן תוצאה, "ילדה" - לא הדרך חשובה אלא התוצאה, הכי חשוב להיות בנאדם, בנאדם צריך שיידע מה באמת חושבים עליו,

קרן ויוס'לה, שנת 2016



רועי היה מקריא קבוע לסבא יוס'לה סיפור ויוס'לה היה חותם ומוסיף את הערותיו. ושלא לדבר על הימים שגם סבא יוס'לה היה מקריא לשניהם סיפור.

כשעברנו לפני שנה לשוויץ ידענו שאחד ההפסדים המשמעותיים במעבר יהיה אובדן 25 הדקות השבועיות. תודות לאיתן החלפנו את 25 הדקות ב-2.5 דקות שיחת וידאו ווטס אפ שבועית בימי שישי. גם ב-2.5 דקות רועי ועומר הצליחו לדחוס לסבא יוס'לה את קורות הכדורגל והכדורסל של כל אחד מהם. אבל 2.5 דקות זה לא 25 דקות, הכוללות חיבוק מפרק עצמות.

יוס'לה יקר ואהוב, השארת אותנו עם חלל גדול, עצב ועם המנטרה הידועה "חיים כהלכה ומתים לחלוטין".

אני שמחה שלא תצטרך לסבול עוד שום כאב, שמור עלינו מלמעלה. אוהבים אותך המון המון

**קרן לנדמן נבו והילדים**  
(מתוך ההספד בהלוויה)

לפני שמפנים אצבע מאשימה, שלוש אצבעות קודם כל מופנות אליך - לביקורת עצמית. בחלוף השנים ילדיי שמעו בנוסף לכל אלה את סבא אומר שחשוב לדעת טוב טוב אנגלית ומתמטיקה.

בזכות יוס'לה נסעתי לאילת בכיתה ט' לבד עם חברים. יוס'לה עזר לאמא לשחרר אותי. ולא היתה מאושרת ממני כשהסכים לקחת אותי לקבוצה המיוחדת לצלילות בסיני וזו באמת היתה מתנה לחיים.

בחלוף השנים רועי ועומר נולדו אחרי אלה ואלון של גלה וזאב ולארבעתם יוס'לה היה סבא אוהב, דואג ומעורב, כמו היו הם נכדיו הביולוגיים לכל דבר.

חיכינו בסבלנות במשך שנים ל-25 הדקות שהיו מוקדשות לנו מדי שבת. זר לא יבין מה אפשר להספיק ב-25 דקות, אבל לנו היה זה עולם ומלואו: ב-25 דקות הספקנו לשתות קפה ומאפה או לחמניות חמות עם חמאה, לשמוע ניתוח מדויק של כל אירועי השבוע. בכיתות א ו-ב



דבורה ויוסליה עם אלה בים,  
שנת 2004

סבא- אתה יודע למה אני חושבת שאתה אלוהים יומיומי שמלווה אותי כבר 17 שנים בחיי? כי על אף הפרש הגילאים והגבהים ביננו, בין אם אנחנו יושבים בכפיפות לפתור פאזל, בין אם אנחנו יושבים בזקיפות לדבר, ובין אם אנחנו מתחבקים הכי חזק כל יום שבת- אתה תמיד נותן לי את התחושה שאנחנו באותו הגובה!

דבורה ויוסליה בפריז



תמיד מדבר אליי ואל כולנו בגובה העיניים. בעל שפה משותפת עם כל אחד מהנכדים שלך, הילדים שלך והסובבים אותך ויחד עם היכולת שלך להתאים עצמך לסביבה, אתה בעל כישרון מופלא שהסביבה תתאים עצמה אליך.

זה לא פשוט לקבל את זה שאתה מגיע רק לשעה והולך תמיד לפני כולם. מקשיב אבל עד גבול מסוים. עקשן. עקשן. שיחה אתה אומר שהכל בסדר. גם כשהכל ממש לא בסדר. סבא, עם השנים לימדת אותי

לבחור אלוהים מבין כל האנשים שאני מכירה- זה בוודאי אתה.

למה אתה? כי תמיד הסתכלתי עלייך מלמטה בהערצה. תמיד כשההורים לא נתנו לי תשובה מספקת אז הייתי שומרת את השאלה לשבת- כי אתה בטוח תדע לייעץ לי ולספק את התשובה הטובה והנכונה. חשבתי שאתה אלוהים, כי כל מה שאמרת לי כל החיים יישמת בעצמך והיית לי לדוגמה אישית. קודם כל, שכל ישר. להפעיל את הראש!

סבא- אתה אדם רחב אופקים, סודוקו, לצד ספרים, לצד חכמת חיים. מבין בפוליטיקה, יודע לנתח מצבים וסוגיות, להציע פתרונות ופתוח לדיון ושיח, תוך שמירה על כבוד האדם. שיחות המרפסת שלנו לא תמיד היו כאלה. הן התחילו ממך וממני יושבים על הרצפה להרכיב פאזל. הן המשיכו בדמקה, בעזרה בשיעורי בית במתמטיקה ובגלגול האחרון עברו לשיחות מרפסת.

## סבוש!

לפני כשנתיים, שבת בוקר בין 9:30 ל-10:30, כמו שעון שוויצרי, בביקור הקבוע שלך אצלנו מאז שאני זוכרת את עצמי, ישבנו יחד במרפסת. כרגיל, העליתי התלבטות- והפעם על הפרק, באילו שתי מגמות לימוד לבחור. אני יותר טיפוס הומני והתלבטתי האם נכון לשלב מגמה ריאלי, כמו ביולוגיה לצד לימודי התאטרון או שבכלל נכון לשלב עם תאטרון ספרות.

אתה המלצת לי לפתוח פתח לשתי אפשרויות, כלומר לעולם ריאלי, לצד הומני. מתוך הבנה, כי העולם היום הולך לכל מיני כיוונים ויש להיות מוכנים לכל תרחיש. באופן טבעי, בחרתי בביולוגיה וכך קורה עד היום. סבא, מבחינה ביולוגית אתה בכלל לא סבא שלי. אני נכדה חורגת שלך ואתה סבא חורג שלי.

אבל סבא, מבחינתי, אתה הרבה יותר מסבא. כשהייתי קטנה יותר, חשבתי שאם אני צריכה



דבורה ויוסל'ה, שנת 1986

המשמעות של הרגל, זמנים וכמה חשוב לשמור על מידה בכל פעולה.

סבא, למרות שלא דיברנו ביום שישי האחרון, זה בסדר, כי כל החיים דאגת לומר לי שאתה אוהב אותי ושאתה גאה בי על הדרך שלי ותמיד נתת לי חיבוק חזק של כוח. זה בסדר שלא דיברנו ביום שישי האחרון ושנפגשנו רק לפני שבוע. כי בשבת האחרונה שלנו, לפני שהלכת, אמרתי לך תודה כמו תמיד. תודה על זה שכל שבת ב-9:30 אתה מגיע אלינו מכפר מנחם לכפר מונאש.

סבא, הכל בסדר למרות שהמצב לא בסדר, כי תמיד דאגת להגיד את הדברים באותו הרגע. לפרגן, להעיר, לחבק ולהגיד את מה שצריך להיאמה. סבא, בבית של סבתא הייתה פעם תמונה ממוסגרת שחברים שלך הכינו לך לאחד מימי ההולדת העגולות שלך- שרק אותן החשבת- והיה כתוב בה משהו כמו "יוסל'ה- באווי, בים וכיבשה- זה חבר!". סבא- אתה

היית חבר!

ללכת לצלילות באילת ולהצטרף לחבורת החברים שלך שמלווים אותך כבר מאז קום המדינה ולהגיד שאני הנכדה של יוסל'ה- זה כבוד. כי מסתכלים עלייך בתור "וואו! את בטח משהו מוצלח" וכשאומרים לי "איזה סבא יש לך" אז אני מחייכת ומסמיקה, אבל אני לגמרי יודעת את זה לבד.

סבא, אתה היית מפקד בנשמה שלך, מנהל. אחד שיודע מה לעשות ומה צריך. בן אדם עובד, שקדן, יסודי שצולל תרתי משמע לעומקם של דברים. אין אחד שמכיר אותך ולא מעריך או מעריך אותך. אני מעריצה אותך!

סבא- המשפט "חיים כהלכה מתים לחלוטין" שתמיד אמרת והאמנת בו, יושם על ידך ביום שבת האחרון. אני מכבדת את הדרך שבחרת ומעריצה אותך על כך שהייתה לך דרך ושהיית נאמן לעצמך.

אבל! אני כועסת עלייך. אני כועסת עלייך, כי איך יכול להיות

לכבד את המבוגרים שמקיפים אותי לצד להיות בוטה כשצריך. לימדת אותי להישאר ילדה ולעשות שטויות.

לימדת אותי לשאול ולפתוח את הראש למורשת קרב של מדינת ישראל, להתעניין במצב המדינה, לאהוב את הארץ ולהגן עליה. לימדת אותי שלפעמים צריך להתנצל על המעשה הצודק שעשיתי. לימדת אותי ללכת תמיד לפני שיימאס ממני.

לימדת אותי שיש הרבה אנשים בעולם, אבל לא כולם בני אדם. אמרת לי שלא משנה מה, קודם כל להיות בן אדם. אתה היית בן אדם עם אמת, עם שכל ישר, עם הגינות.

לימדת אותי לשים את הדברים על השולחן. חד וחלק. לימדת אותי שיעור חשוב על מהי משפחה וגם מהי אהבה. מה

יוסל'ה, אלון ואלה, שנת 2007





גלית, יוסל'ה, עומה, רועי  
ואלון שנת 2014

סבא, תודה על כל המשחקים ששיחקנו יחד כל השנים. תודה שתמיד הסברת לי והעשרתני אותי עם הידע הרב שיש בך. תודה שכל כך אהבת אותי ושתמיד תמיד אמרת לי שאני יפה- גם כשהייתי עם פיג'מה בשבת בבוקר.

וסבא, זאת התודה הכי חשובה לי: תודה שבחרת להיות סבא שלי! עוד מעט יהיה לי רישיון, אני מבטיחה לנסוע אלייך ושתייעץ לי בצמתים השונים בחיי. מבטיחה שתאשר לי את הדברים שהבטחת שתאשר. מבטיחה שתמשיך לקרוא לי אלונת ולנדנד אותי על הברכיים שלך כמו אז.

סבא. אתה איתי לתמיד. בלב ובשכל הישר.

אני אוהבת אותך. אני מעריצה אותך ואני זכיתי בך בחיי.

**אלה מנובלא**

שאתה, שתמיד אמרת לי לשמור על שכל ישר, פגעת לעצמך ככה בשכל הישר? אני כועסת עלייך, כי זה היה לי ברור שתדע לאן אני מתגייסת. זה היה לי ברור שתהייה שם איתי כשאהיה קצינה, מפקדת או מדריכה ותגיד לי שוב כמו כל שבת שאתה גאה בי. אני כועסת עלייך, שלא שיתפת אותי או אותנו ושהיית לבד. אני כועסת על עצמי שלא התקשרתי במהלך השבוע לשאול איך הגב ששבוע קודם אמרת לי שנתפס. ושלא דיברנו ביום שישי האחרון, כי הייתי בחו"ל והיה לי כל כך כיף, ששכחתי שיום שישי ולא התקשרתי אלייך.

תודה שחילצת אותנו מהמדבר כשבדואים גנבו לנו את האוטו- ותודה על ברכות היום הולדת, עם הכתב חרטומים. סבא, תודה על זה שתמיד יש לך גלידות במקרר בקיבוץ. זה עושה לי טוב בלב.

תודה שאתה תמיד מסתובב עם העט בכיס של החולצה. זה נותן לי השראה. תודה שיש לך מסטיקים באוטו ושהרדיו שלך תמיד עובד עם שירי ארץ ישראל הטובה והישנה ברקע. תודה על השקית שטויות. תודה על זה שאתה מקיש עם הסיגריה על החבילת סיגריות.

תודה שהיית משחק עם העט בשיער שלי, תמיד כשאני עושה את זה אני חושבת עלייך. תודה שכשהייתי במסע עשרה ימים, שפחדתי ממנו, הבטחת שתבוא לקחת אותי.

סבא, תודה שהאמנת בשלום.

שאתה, שתמיד אמרת לי לשמור על שכל ישר, פגעת לעצמך ככה בשכל הישר?

אני כועסת עלייך, כי זה היה לי ברור שתדע לאן אני מתגייסת. זה היה לי ברור שתהייה שם איתי כשאהיה קצינה, מפקדת או מדריכה ותגיד לי שוב כמו כל שבת שאתה גאה בי. אני כועסת עלייך, שלא שיתפת אותי או אותנו ושהיית לבד. אני כועסת על עצמי שלא התקשרתי במהלך השבוע לשאול איך הגב ששבוע קודם אמרת לי שנתפס. ושלא דיברנו ביום שישי האחרון, כי הייתי בחו"ל והיה לי כל כך כיף, ששכחתי שיום שישי ולא התקשרתי אלייך.

ואני כועסת עלייך, כי במשך יומיים אני הולכת באיטליה על הרים וכל מה שעובר לי בראש הוא ההספד לסבא שלי. סבא שאני כל כך אוהבת אותו וכל כך מעריכה אותו.

סבא- כואב לי בלב. כואב לי שלא נפרדנו. כואב לי שאין לי מכתב ממך או ספר או משהו שאני יודעת שאתה השארת לי. סבא, אני רוצה להגיד לך תודה



הקרב עם הסרטן אבל ניצחת את המלחמה. אתה עוזב את העולם עומד על רגליך הכושלות בשליטה מלאה, על פי התכנית שהתווית - "חיים כהלכה, מתים לחלוטין".

אני רוצה לנצל את זה שאתה היום לא יכול להגיב או לבטל את דברי כדי לומר תודה סבא יוסל'ה, אתה איש ענק. בשם קרן, יגאל, גלית, רועי, עומה, אלה ואלון, ילדיך ונכדיך החורגים, תודה שתמיד תמיד היית בשבילנו (כל שבת בתשע וחצי בדיוק!), שתמיד תמיד ידענו שאנו בשר מבשרך עצם מעצמותך.

גאים בך ואוהבים אותך,

**זאב מנובלא**

לו אפילו לערבב את הסוכר בקפה", מייד אחרי דבורה מתקשרת לתדריך הפוך- "אל תיגע בכפית, ליוסל'ה בבית יש את הסדר שלו".

בעודי הוגה בעניין מצאתי עצמי בתוך הבית... "קווטצ' יוסל'ה" על הכתף, בכיתי מהתרגשות לראותך שוב בין החיים, מהזכות שיש לי לשמור עליך. מייד איפסת אותי "זאב, אתה לא באת לשמור עלי, באת להיות איתי- יש הבדל!". אני משתף אותך בהנחיות הסותרות שקיבלתי מגלית ודבורה ושוב איפוס- "זאב, הן שתיהן צודקות! כמה סוכר לשים לך בקפה?!"

הייתי בטוח שאתה מנצח גם את הסרטן. טעיתי! הפסדת את

## יוסף,

ב-2012 אחרי דום לב ראיתיך מוטל בבית החולים ללא הכרה. אחד המראות הקשים שראיתי מימי הייתי בטוח שהגרוע מכל קרה- נותרת בחיים אבל חסר ישע וזאת בניגוד לתפיסת עולמך "חיים כהלכה, מתים לחלוטין".

טעיתי! לתדהמתי התאוששת וקמת לעמוד על רגליך. השתוללת בבית החולים, דרשת לצאת. סוכם שבני המשפחה ישמרו עליך בבית בקיבוץ. קיבלתי משימה לשמור עליך בבית. בדרך גלית מתדרכת אותי- "תסדר ליוסל'ה את כל הבית, הוא צריך לנוח, אל תיתן



יגאל נבו ויוסל'ה, שנת 2017

## דברים שרציתי לומר לך, יוסל'ה, ולא הספקתי.

במשפחה הגדולה המורחבת, אני ככל הנראה האחרון שהצטרף אי שם ב-2006 ומכאן גם האחרון שהכיר אותך. וללא ספק, כבר בפעם הראשונה שנפגשנו, והכרנו בארוע משפחתי, הרגשתי את לחיצת היד החזקה שלך, כמו מלחציים, והנה התרשמתי. איש חזק ומאוד גבוה. אבל זה בחלק הפחות חשוב כמובן. אט אט נחשפתי לאדם נפלא ומרשים מאין כמוהו. אדם חכם, בעל תבונה נדירה, יכולת ניתוח מופלאה כשל מנתח עם אזמל מנתחים חד וברור כתער. איש עם אהבה רבה מבפנים, בעיקר לאנשים, ובעל ערכים של ישראל היפה של פעם. ובי נותר רק געגוע לאנשים היפים שהיו ואתה בראשם. עזי רוח ונפש שממש בזכותם אנו כאן ולא רבים מבינים יודעים וזוכרים זאת.

והדבר אולי הכי מופלא אצלך וגם אם הוא היה מדוד (מאוד) בהקפדה המדוייקת מאוד יש

שישי. התעניינת ושאלת וסיפרת קצת עליך, בעיקר שהכל בסדר, גם כשכבר ממש לא היה בסדר.

אז כל מה שאני רוצה לומר ולכתוב לך זה פשוט תודה ענקית וחמה מהלב על מי שאתה לפני הכל ועל מה שהשארתי אצלנו בלב וכמובן המשפטים הנצחיים כמו "הכי חשוב זה להיות בן אדם..." ועל אחריות מהי ועוד.

מלא בגעגועים אליך וזוכר אותך תמיד איש נפלא שכמוך. תמשיך לשמור עלינו שם למעלה ובעיקר שלא נעשה שטויות.

אוהב מאוד,

**יגאל של קרן**

לומר, היה בביקורי שבת בבוקר. באופן בו תמיד גילית התעניינות בנו כולנו והתייחסת לבנים שלנו כאל נכדיך. וזה כל פעם הפעים אותי מחדש. אני זוכר את עצמי אומר לקרן כמה שזה מיוחד ולא רק שלא ברור מאליו אלא שבאופן שהפגנת זאת, בחום ליבך ואהבתך, זה באמת דבר נדיר בו זכינו כולנו. וכמובן, הקראת הסיפורים כשהיו קטנטנים ולימוד טריקים ושטיקים בחשבון, איך זוכרים את מספר הימים בכל חודש ועוד ועוד. ותמיד עם שקית השטויות והמתקים שלך.

וגם אחרי שיצאנו לשליחות לא ויתרת על שיחות טרום ערב

# משפחה מורחבת

## יוס'ה

מה עושים כשאב המשפחה הולך? הכרנו בשנת 1998, לא הרבה זמן אחרי שהכרתי את הבת שלך (גג שבוע), איך שהוא הגעתי למרפסת הבית שלך באמתלה של טיול, מן הסתם כדי לקבל אשרור עקרוני מהבוס הגדול.

לבשת מכנסי ג'ינס קרועים וסנדלים של פעם, להבנתי מכנסיים וסנדלים שיש לך עד היום, פשוט לא מצאת צורך או זמן להחליף אותם, כי איש צנוע מאוד היית, מסתפק במועט, סגפן כזה, כי זה מספיק ולא צריך בעיניך.

אבל כמידת הצניעות כך מידת הנדיבות או כמה צנוע ככה נדיב היית, ובגדול, מסוג הדברים שלא מוצאים. קבלת את פנינו ברוחב לב ובנדיבות, רוחב לב נדיר שלא פחת לרגע ואפיין את היחסים ביננו, רוחב לב שקבל ביטוי כל שבוע, כל הזמן, עד יומך האחרון.

מיום שנולדה נעמי, ועד השבוע האחרון לחיך, כל שבוע לפחות פעם אחת באדיקות של חסיד, באת עם שקית דברי מתיקה,

שלימים קבלה את השם 'שקית השטויות' לנכדים. גם כשגערנו בך חזור וגעור על כמויות הסוכר הנזקים הפוטנציאליים לתזונה, לשיניים, זה בעיקר שעשע אותך, כי הרי ילדים אוהבים 'מתוק' וכמובן שבאופן 'יוס'ה היית ממשיך ומביא את השקית, לעיתים עם שינוי קל בתפריט שלה, עד ששוכח וחוזר לסורך.

כל שבוע יש גם ארוחת שישי בקיבוץ, צריך להגיע ב 0700 בדיוק, אסור לאחור, אחר כך הולכים אליך הביתה במקרר במקפיא תמיד יש מלא גלידות, וכל אחד מוזמן לקחת, קפה, תה עם לימון ועוגה, אבל רק אתה מכין, אנחנו רק יושבים וגם אסור לנו להוריד את הכוסות מהשולחן כי 'חס וחלילה', ולמה? ככה. 'יוס'ה.

ובסוף יום שישי נפרדים בלחיצת יד אימתנית או בטפיחה חזקה על השכם, שלא ברור איזה סוג של עינוי כדאי לקבל, לחיצת יד או טפיחה. לשמחתנו בשנים האחרונות קצת התעדנת, והתחלת להיפרד בחיבוק חם, חיבוק אוהב. בכל מקרה, שתי

מהדורות הפרידה לא היו משאירות אותי אדיש בכל פעם מחדש.

ובקיצור היית חלום של חם, מעורב מאוד בדרכך, כל שבוע שני מפגשים לפחות, בטלפון עם הבנות שלך תמיד יודע מה קורה, תמיד תמיד מעודכן, אבל גם שומר על גבולות מאוד ברורים. שלא ימאס, שלא יחמיץ החלב, שתמיד נרצה להתראות איתך.

כשבאו המחלות שלך, והם היו קשות המחלות הללו, תמיד ניצחת אותן באופן חתולי במיוחד, ולא נתת לנו להרגיש שמשהו לא בסדר.

וגם תמיד עדכנת במצבך, ולאחרונה גם אמרת מספר פעמים 'חי כהלכה, מת לחלוטין' רומז מה התכניות שלך, לא אהבת את האיזון החדש שנוצר אצלך והעדפת לסיים.

אז מה עושים כשאב המשפחה הולך? פשוט מתגעגעים, ואלוך אנחנו נתגעגע מאוד ונדבר בך רבות. מקווים שזה יספיק והלוואי ויתמלא לו הבור הגדול שנפער עם לכתך אפילו במקצת.

מחתנך שאוהב אותך מאוד

**איתי כהן**

יוס'ה, גילעד ואיתי, שנת 2010







ממייסדי הקיבוץ, חלוצים אמיתיים, שבנו את הארץ-והעבירו את המודעות וההמשכיות לכל ילדיהם וכבר שמענו את הדור השלישי של הנכדים של החלוצים במשפחה הגדולה בעין החורש או בנצר סירני וכמובן השבט הגדול בקדרון, כמו שאלישע היה אומה... ושחוזרים לכפר מנחם היה מרגש עד דמעות לשמוע את הנכדים של יוסלה, כבר דור רביעי למייסדי הקיבוץ, ממשיכים את דרכם וזה נותן קצת אור בקצה המנהרה על מותו המצער מאוד והליכתו של יוסלה.

### יובל נווה

מסמיה אני רואה כרמל סוסיתא רודפת אחרי במהירות גבוהה, איך זה נגמר? כמובן בהפלה!!

מצאתי את עצמי במושב האחורי אחרי מכה חזקה מאחור ואז יוצא סא"ל גבוה עם חיוך ענק ומתנצל שהכביש חלק...

ועוד מבט של צופה ומלווה מהצד או ממעוף המטוס, עם המון הערכה. לאט לאט מתבהרת התמונה המלאה.

עם כל ההתרגשות והעצב והצער על לכתו של גיס יקר, דווקא פה במפגשים המשפחתיים, בבית הקברות, אי אפשר לא לחשוב על דור הנפילים: ההורים שרה ויצחק,

### התמונה מתבהרת

זכיתי בגיס ענק בזכות שולי כמובן, כאשר לפני 45 שנה התחברתי למשפחת יודוביץ. צללתי קצת בזכרונות וצפו לי שתי תמונות יותר מכל:

אחת של 2 הבנות של האח הגדול של שולי (יש לה רק אח אחד...) מעבירות אותי סדרת עינויים, התעללויות והצקות, בנות רציניות – ממש הכנה לשבי שכל הילדים שלי והנכדים יודעים שיש להם זכות להחזיר להם ולילדים שלהם בחזרה.

והשנייה, אני סג"מ צעיר יוצא בבוקר מנומנם מכפר מנחם ברנו 4 בדרך לתל נוף, פתאום לקראת



הזמן אבל המסר לעשייה ללא תירוצים ופשרות עבר גם אלי. ואיך אפשר בלי סיפור התחתונים. לפני מלחמת יום כיפור עת דאג גם לאחותו הקטנה, אמי שולי, ונסע לבסיס להביא בגדים להחלפה טרם יצא לקרבות. המשפחה תמיד היתה ראשונה בשבילו.

עמוד התווך של משפחת יודוביץ עזב אותנו בדרך שכל כך מאפיינת את חייו. תמיד הלך ראשון מכל אירוע כדי שלא יימאס. גם במותו בחר בדרך זו.

נוית, כרמית שגיא ובני המשפחה, משתתפים בצערכם על לכתו של איש גדול מהחיים.

חיבוקים מבוסטון.

## רון נווה

(מתוך ההספד בהלוויה)

לאחר מכן. חיבוק שממשיך ללחיצת יד חזקה שכואבת לך גם ביום למחרת. לפני שלושה שבועות עת ראיתי את יוסלה לאחרונה אמרתי לאיתן שלמרות שסבא נראה כחוש לחיצת היד עדיין עוצמתית.

בהיותי צעיר, יוסלה הגשים לי חלום ילדים על בסיס שבועי. מקרר מלא ארטיקים וגלידות, רק תבחה. אלו היו ימיו כמנהל אגף החלב בתנובה, שאומנם הסתיים בהתפטרותו אך למדני לקיחת אחריות מה היא.

יוסלה גם ידע לדרוש. אני מניח ששגיא יסכים איתי שתמיד הציב רף גבוה ולא נתן לקשיים אובייקטים להפריע. אומנם דבריו היו מכוונים לשגיא רוב

## דוד שלי גיבור,

בכל ראש השנה עם שירת "שנה טובה לדוד גיבור אשר על המשמרת" חשבתי על הדוד הגיבור שלי. היה לי אמיתי כזה.

על מדף הספרים בקיבוץ יוסל'ה שמר שאריות מפצצות מרגמה שנפלו לידו במלחמות ישראל. היה מתאר בפשטות איך שמע את השריקה, נשכב, ולקח חלק למזכרת. סיפורי קרבות היו לרוב ולשמחתנו מתועדים וישארו עימנו.

אבל הזכרונות שלי עמוסים באירועים, אמירות וסיפורים של ועל יוסלה.

אתגעגע לחיבוק שובר הצלעות שהיה נותן לי כל יום שישי אצל סבתא שרה וגם שנים רבות



יונתן ויוסל'ה,  
בבר המצווה של יונתן, שנת 1995

## יוסל'ה – סוף הדרך 22.9.18 - 21.10.41

רק רציתי למצוא אותך יושב במרפסת שלך, עם הג'ינס הקצה, הגופיה הלבנה, סיגריה טיים וספר.

אמא שלי, אחותך הקטנה, דאגה כי לא ענית והיא הרי הכירה את האח הגדול שלה. אז אני וגיל נסענו לראות שאתה בסדר אבל אתה כבר לא היית.

ובמקום למצוא אותך במרפסת ראינו אורות של משטרה ומצאנו את דני היקר מסביר לנו מה קרה.

דוד שלי היה גיבור. אין עוד אנשים כאלו היום. אין הרבה אנשים כמוהו בכלל שאנחנו חייבים להם את המדינה שלנו, שבלעדיהם היא פשוט לא היתה. מילדות ועד היום אני מלא גאווה שאתה דוד שלי, הולכים איתך כל כך הרבה מיתוסים, שהם בעצם החיים עצמם.

יש זמן יוסל'ה, לביקור קצר וענייני לפני שימאס ממך כפי שהיית אומה.

בחיך, גם את המשימה האחרונה שהטלת על עצמך, אתה תבצע כמו שאתה תמיד ידעת לעשות דברים.

באזכרה האחרונה לסבא איצל סיפרת שהוא לימד אותך, בהקשר של הגיוסים בקיבוץ, לא לציין את מי שלא הגיע אלא את מי שבא ותרם לקיבוץ.

אני מחליט גם לא להתעסק עם מה הפסדנו ממך, אלא להגיד תודה על כל השנים שהיה לנו אותך.

אוהב אותך. תחסר לנו. נוח על משכבך בשלום.

**יונתן נווה.**  
(מתוך ההספד בהלוויה)

יש חיבוק יוסל'ה, חיבוק אוהב וכואב.

יש סיפורי הגבורה הבלתי נתפסים ממלחמות ישראל. יש את סיפור הצלילה המפורסמת שנשארת ללא חמצן ועדיין הגעת למעלה.

יש עוד הרבה. דוד שלי היה גיבור בחייו, ודוד שלי היה גיבור במותו. כמה שזה עצוב וכואב.

אני לא יכול שלא לקבל את ההחלטה האחרונה של חיך שגם לה היה צריך אומץ רב.

מאמין שלא הסכמת לחיות את החיים אם אתה לא יכול להיות יוסל'ה ולא היה ספק שכמו

# שער שלושי

צ ב א



בתמונה ממול: רא"ל צבי צור עונד ליוסל"ה דרגות

## סדיר וששת הימים

בשנת 1961 התגייס יוסל'ה לצבא. שובץ לקורס טייס, אך בהשפעתו של דוד אלעזר (דדו) שהתגורר אז בקיבוץ סרב ללכת לחייל האויר והתעקש להתגייס לשיריון, ביחד עם רבים מבני כיתתו. יוסל'ה השתחרר בדרגת סגן. עם פרוץ מלחמת ששת הימים גוייס ולחם כמפקד צוות סיור שיריון.

### מתוך ראיון שערך הנכד אורי כהן עם סבא יוסל'ה בשנת 2017:

כמה זמן שירתת בצבא?

אני אחלק את התשובה לכמה תקופות. קודם כל שירות סדיה בתקופה שלי זה היה שנתיים וחצי. אני התגייסתי באוגוסט 1961. רצו אותי לקורס טיס בחייל האויר. לא הסכמתי למרות שעברתי את כל המבדקים. אני התעקשתי ללכת לשיריון. זו היתה התקופה שדדו (דוד אלעזר) היה בה מפקד השריון. לפני שהוא מונה לרמטכ"ל. הוא גר בקיבוץ ואשתו היתה מורה בכיתה שאמא שלי היתה המטפלת והיו יחסים טובים. הערכתי מאוד את האיש הזה, וזה השפיע עלי. לא רק עלי, הרבה מתוך הכיתה שלנו התגייסו לשיריון. היינו 11 בנים

מהקיבוץ. היו מגיעים הרבה אנשים ביחד. אחת התמונות, שאני חושב שישנה באלבום אצל סבתא שלך, היא כשגמרנו קורס מפקדי טנקים עשו מסדר סיום חגיגי בבאר שבע. הרמטכ"ל אז היה צבי צוה. כולם קיבלו בגמר הקורס דרגת רב טוראי. אני, בתור חניך מצטיין, קיבלתי ישר דרגת סמל. הרמטכ"ל ענד לי את הדרגות ומי שהגישה לרמטכ"ל את הדרגות על מגש היתה הסבתא שלך. אז יש שם תמונה ביחד שהיא מגישה לרמטכ"ל את הדרגות והוא עונד לי אותן. אחרי זה המשכתי הלאה לקורס קצינים. הייתי צריך לחתום 3 חודשים קבע כי אתה צריך להיות שנה קצין לפני שאתה משתחרר. אז במקום שנתיים וחצי הארכתי את השירות הסדיר לשנתיים ותשעה חודשים.

7-1 בנות. מתוכנו 7 בנים התגייסו ביחד איתי לשיריון וגם 4 בנות הלכו לשיריון. סה"כ מתוך הכיתה 11 הלכנו לשיריון. יותר מחצי הכיתה. בשיריון התקדמתי ועשיתי את כל הקורסים. התחלתי בתור נהג טנק, זה היה המקצוע הראשון שעברתי. אחרי זה מיד הלכתי לקורס מפקדי טנקים. אני גמרתי בדרך כלל את כל הקורסים בתור חניך מצטיין, ואז בסיום הקורס היו באות המשפחות וההורים שלי היו מאושרים. כל פעם שנגמר הקורס, יחד עם כל יתר ההורים של החברים מהקיבוץ, הם היו באים ועומדים והמפקדים היו קוראים: "חניכים מצטיינים למפקד" והיו קוראים את שמי. ההורים שלי השמינו מגאווה שהנה הילד שלהם רץ. ועוד כשרואים את זה יחד המשפחות



השיריונאים מקבוצת ליבנה, שנת 1961.  
יוס'יה עומד שלישי משמאל.  
צילום: דוד פרלמוטה, הפקה: ביתמונה, 2020.

זו שאלה בעייתית. היו במלחמות הרבה מאוד רגעים קשים מאוד. לעולם לא עלתה לי, לשניה, מחשבה שצריך לוותר. להפך.

דדו, כשהיה מפקד גייסות שיריון, תמיד בהרצאות שלו ובדברים שלו, הכניס לנו למח, חניך אותנו, שני דברים בסיסיים:

1. את המטרה חייבים להשיג. מוטל עליך משהו אתה חייב להשיג את זה. אתה לעולם לא תדע מה ההשפעה של החלק שלך על כלל המערכת, אבל אתה את שלך חייב לעשות. אם כולם יעשו את שלהם - יש ניצחון. אם חלק לא יצליחו לעשות את שלהם - אולי יהיה ניצחון. אם כולם לא יעשו את שלהם - תהיה תבוסה.

2. הדבר השני שהוא כל הזמן

אלו כל המלחמות שבהן השתתפתי.

למה החלטת לשרת כמפקד ולהילחם בכל המלחמות האלו?

חונכתי ככה. חונכתי שאתה צריך לתת למדינה את כל מה שאתה יכול. ואם אתה מתאים ואם אתה מסוגל. לא כולם מתאימים להיות לוחמים. לא כולם יכולים. זה דבר לא קל. והרגשתי שאם אני יכול ואם אני מתאים ואני מפקד שמסוגל להוביל חיילים אז אני צריך לתרום. ולכן משכתי את השירות. גם לקחתי כל פעם על עצמי תפקידים נוספים וגם המשכתי בשירות ומשכתי אותו עד שהרגשתי שמספיק.

האם היו רגעים במלחמות שרצית לוותר או שהרגשתי שקשה מדי ואי אפשר יותר?

באפריל 1964 השתחררתי בתור סגן, מפקד טנקים וחזרתי לקיבוץ.

באיזה מלחמות השתתפת?

הדור שלנו הוא הדור שנפל עלינו הכי הרבה מלחמות. אולי קודם אספר לך איזה מלחמות ואחרי זה מה עשיתי בהן.

המלחמה הראשונה שהשתתפתי היתה ששת הימים. היא היתה שלוש שנים אחרי שהשתחררתי מהצבא. במלחמת ששת הימים הייתי מפקד צוות סיור שריון.

אחרי זה בשנים 1969-1970 הייתי במלחמת ההתשה.

אחרי זה ב-1973 במלחמת יום הכיפורים.

אחרי זה הייתי בהרבה תעסוקות. אחרי זה במלחמת לבנון הראשונה ב-1982.

אחרי זה במלחמת המפרץ ב-1991 שלאחריה סיימתי.



שבקושי, במזל, הצליחו לנצח שם. ואני מקבל פקודה, עם הצוות סיוור, לכבוש את סכר הראופה לפני שהטנקים מגיעים. טוב, פקודה זה פקודה.

בשלב הזה היו לי כבר רק שני נגמשים וג'יפ הפיקוד שלי. הסתערתי על הסכר והסתבר שאני עולה על מתחם שיושב בו כל הדרג העורפי של מתחם שהגן על אום כתף ואיזור ניצנה אום כתף. והתחלנו לפגוע שם במצבורים של תחמושת ודלק. ומאות חיילים מצריים אני רואה רצים לכיוון הסכר. בסכר עוד היו מים. ואני עם צוות הסיוור, נשאר לי באותו הזמן רק שני זחלמים וג'יפ ועם הכח הזה אנחנו עושים מהומת אלוהים.

ואני מגיע לסכר וצריך לצאת בחזרה והכל מתפוצץ והכל בוער. איכשהו הצלחנו לצאת. אמרתי לזחלמים להקיף את הג'יפ משני הצדדים ולכולם להוריד את הראש מתחת לדופן של הזחלמים והוצאתי את הכח בחזרה לציר.

אם אתה שואל על רגעים מיוחדים שהיו, היו יותר. אקח את כל המלחמות. בששת הימים, מלחמה ראשונה שהשתתפתי. בתור מפקד צוות סיוור הייתי צריך להוביל גדוד טנקים למשימה מיוחדת של להכנס לעורף הכוחות של האויב ולהפתיע את האויב בהתקפה מהעורף. בתחבולות תעשה לך מלחמה. ללכת ראש מול ראש זה לא הכי חכם. עכשיו, בתור איש הסיוור אתה הראשון. בתור מפקד הצוות אני המוביל. אז להיות כל הזמן בראש של הכוח, להוביל כל הזמן, זה לא קל.

זכור לי שאחרי הקרבות של היום הראשון כבשנו כבר את המוצב הראשון שהיה לנו והגיע לילה. והמשכתי להוביל את הגדוד לעומק הכח. וקיבלתי פקודה, הטנקים היו מאחרי וקיבלתי פקודה לטהר את סכר הראופה, זה מקום בסיני שאתה לא מכיר. אני זכרתי, מספר שקראתי על מלחמת סיני, שבמלחמת קדש היו בסכר הראופה קרבות קשים מאוד.

לימד אותנו זה כשקשה גם לצד השני קשה. מי שיחזיק יותר זמן מעמד, מי שיצליח למשוך עוד קצת, יכריע את הקרב. גם אם נשאר רק חייל אחד. אם תהיה לך את התעוזה ותמשיך ותילחם, תוכל להוביל לניצחון. ככה חונכתי. ככה חייתי כל חיי וככה הובלתי את האנשים שלי כל הזמן.

אז להגיד שהיו רגעים שחשבתי לוותר – לעולם לא. גם ברגעים הכי קשים, לעולם לא חשבתי לוותר. והיו רגעים קשים.

התחרטת על חלק מהרגעים?

אי אפשר להתחרט. אין דבר כזה להתחרט. זה לא תלוי בי זה תלוי בנסיבות של הקרב. תלוי בצורה לאן שהגעת, למה שהתפתחה המערכה. הייתי עצוב, היה לי קשה. היו דברים...





מלחמת ששת הימים. זה היה לאורך כל הלילה וזה התחיל כבר יום קודם. ובעיקר לאורך הלילה הראשון. זה היה לילה שכולו לחימה, שאני בראש הכח כל הזמן. פועל נכון, מבצע את התפקיד שלי כמו שצריך, מביא להישגים. לעת בוקר, גם כשנכנסנו לקרב השיריון הקשה של טנקים מול טנקים מ-70-50 מ"ר ומפקד הגדוד נפגע, גם עסקתי בלפנות אותו והרבה מהנפגעים לעורף האויב. כי לא יכולתי לחבור לחזית. ולדאוג גם להציל את החיים, כמה שאפשר, של אותם אנשים שנפגעו. על פעולות הלחימה הזאת קיבלתי את העיטור.

וצועק "יהודים אל תירו". פתרתי את הבעיה. אבל כמו שהדלקתי את האורות כל האש היתה פתאום עלי. כיביתי את האורות. המשכנו לנוע. אחרי זה נכנסנו לצומת. שמה נכנסנו לקרב טנקים בטנקים מטווחים של 50 עד 100 מ"ר. אני, אצבע אלוהים מלמעלה שומרת, עוזרת. יצאתי גם משם. אבל זה היה קרב מאוד קשה. על הקרב הזה גם קיבלתי את העיטור של אות המופת. עוד אחד מהצוות שלי גם כן קיבל. וזה היה קטע מאוד קשה. במלחמה המשכנו אחר כך הלאה אבל זה לא היה כבר ברמת קושי כזאת.

על מה קיבלת את הצל"ש?

אני אגיד לך על זה משפט. אם תפתח פעם את ספר הצל"שים תראה שאחוז גבוה מאוד של עיטורים שחולקו זה על נחלץ או חילץ פצועים והרוגים. במצבים האלו הרבה מאוד קיבלו עיטורים. אצלי לא. אני קיבלתי את העיטור על כל ניהול הלחימה בלילה הראשון של

ואז אני מקבל פקודה להמשיך להוביל עד לצומת אום כתף. זו צומת של כבישים שאחד מגיע מכסימה, אחד מניצנה ואחד מאבו עגלה. צומת חשובה. ואני בא מכיוון אבו עגלה. ואז אני אומר למג"ד, אני מפה מבקש טנק אחד לפני. אני כבר בתוך המתחם. הוא אומר לי "הוא לא ימצא את הדרך". אמרתי לו "אתה מכיר אותי. אני טנקיסט אני אוביל אותו. אני אחראי שהוא ימצא את הדרך. אבל אני רוצה טנק אחד לפני."

הוא קיבל את דעתי ונתן לי טנק קדימה. אני מוביל אותו לפי פקודות ואנחנו נוסעים בערך 10 דקות, ואני רואה פגז פוגע בצריח של הטנק. הפגז לא חודר אותו, הוא פוגע ועף.

ואז אני שומע צעקות בעברית "יהודים אל תירו". ואני יודע שלפי תוכנית הקרב יש גם צנחנים באיזור. חשבת אולי קרתה פה איזו תקלה, אולי התחלנו כח מול כח. אני אומר לנהג "תדליק את האורות". הוא מדליק את האורות ואני רואה חיל מצרי מנסה לטפס על הטנק

# מלחמת ההתשה

במהלך מלחמת ההתשה מונה יוסל'ה למ"פ סיור והחזיק קו בתעלה במשך שתי תקופות (של הפגזות מאסיביות) שהצטברו ביחד לכמאה ימים.

## מתוך ראיון שערך הנכד אורי כהן עם סבא יוסל'ה בשנת 2017:

מהי מלחמת ההתשה?

ההתשה היתה מלחמה לכל אורך גבולות מצרים וירדן. זה התחיל ב-1968, קצת אחרי מלחמת ששת הימים.

בירדן היו הפדאיונים (מחבלים) ובקעת הירדן היתה ארץ של חדירות ומרדפים. כל בקעת הירדן היתה קו של מוצבים וחדירות ומרדפים והתמודדות יום יומית עם חדירות של מחבלים ופיגועים.

אותו הדבר היה בקו התעלה שהיה סוער מאוד.

תל אביב חגגה בכלל לא הרגישו שם שיש מלחמה. והסדיר והמילואים שרתו בלי סוף, כל הזמן, להגן ולעשות סיורים

ולהיות מוכנים להפתעות מהצד השני.

יצא לי להשתתף פעמיים בהתשה בסיני. פעם אחת בתור מפקד צוות הסיור שלי, אותו הצוות שהייתי איתו במלחמת ששת הימים. אז קיבלתי לפקד על מוצב "הכפר" - הכינוי לכפר אשעת שהיה ממוקם ליד המזח בפתחה הדרומי של תעלת סואץ. ביליתי שם 42 יום.

בפעם השניה, שלושה חודשים אחר כך, העבירו אותי תפקיד ונתנו לי פלוגת סיור אחרת. מינו אותי למ"פ סיור. התפקיד שלי היה לפתוח את צירי התנועה כל בוקר לפני שמתחילים להביא אספקות למוצבים. לוודא שאין בצירים מטענים וחדירות ומארבים ומכשולים.

בפעם הראשונה בהתשה, התכונן בכלל היה שנרד לבקעה,

כבר חילקו אותנו למוצבים. אבל פתאום, ביום ההערכות של המפקדים לפני שכל החילים הגיעו, שינו לנו משימה שנרד לסיני. הצנחנים הסדירים שהחזיקו את הקו בסיני נשברו ולא עמדו בלחץ אז החליטו לשלוח אותנו, המילואים. המ"פ שלי היה מהקיבוץ.

נכנסתי לתפקיד במוצב שהיה מול המיתלה היו איתי עוד 2 חילים מהצוות סיור שלי. ראיתי מוצב שלא בונים. באותה התקופה כדי להתגונן מההפגזות של המצרים בנו את המוצבים. פרקו את מסילת הרכבת התורכית ולקחו ממנה את הרלסים - פסי הרכבת מהפלדה. שמו אותם ועליהם שמו אבנים. השתמשו בזה כשכבת פיצוץ להגן על הלוחמים מההפגזות. ואנחנו מגיעים ואני רואה שהמוצב לא בנוי.



מרים "לחיים" על זחל"מ בחולות סיני

העמדה החדשה ושבינו הרבה. שואל איך ואמרתי שבינו. היה שקט. עבדנו. הוא שואל אותי: "איך זה?" אמרתי שהיתה תקרית קטנה והעמדה התקלקלה והתחלנו מחדש.

הוא שאל מה עשיתי. הסברתי לו שיריתי. הוא אומר לי "אבל אתה יודע שיש פקודות שאסור לירות". אמרתי לו שכשירי עליו אני יורה חזרה. הוא לא אמר כלום.

עבר עוד יום ואני מקבל פקודה לעבור לכפר (למוצב כפר עשאת). על מוצב הכפר ירו פגזים בלי הפסקה. הוא היה מוכה בצורה בלתי רגילה. ערב קודם היתה התקפה ונהרגו שם גם אחד החילים וגם אמן מחיפה בשם פפה שבא להופיע לחילים.

הוצאתי את כולם מהעמדה, אמרתי להם ללכת אחורה ונשארתי בה לבד. אמרתי לטרקטוריסט להתחיל לעבוד. הוא רק הרים את הכף ומיד אחרי כמה שניות המצרים התחילו לירות.

הרבצתי מיד יריות מהמאג, שיתקתי את המצרים ומיד לקחתי איתי את המאג וקפצתי החוצה. תוך שלוש שניות ירו בעמדה עם טיל והיא התפוצצה.

ביקשתי מהטרקטוריסט להכין עמדה חדשה, דיפננו אותה עם שקי חול והתחלנו שוב לעבוד. היה שקט. לא דיווחתי על התקרית (כמו שהייתי צריך לעשות) וגמרנו לעבוד.

בבוקר מגיע המג"ד ועושה איתי סיוה. פתאום הוא רואה את

שאלתי למה המוצב לא בנוי והסדירים ענו לי שאי אפשר לבנות כי המצרים כל הזמן מפגיזים. הטרקטור שאמור לבנות רק מרים את הכף כדי להתחיל לעבוד ומיד יורים עליהם פגזים.

בלילה הראשון במקום אני עושה סיור בעמדות ושואל את הקצין הסדיר שהיה שם מה הבעיה ומסבירים לי, ש"רק אנחנו יוצאים הם מיד יורים".

ראיתי שם נשק חדש שאני לא מכיר. שאלתי מה זה ואמרו לי שזה מאג. שאלתי איך הוא עובד והסבירו לי. עד אז היו לנו מכונות ירייה עם פסים לכדורים מחומר אחר שכל הזמן נתקעו והפסיקו לעבוד. למג היו שרשרות מברזל שהזינו את הכדורים. זה היה מאוד מרשים.

פגישת בני המשק: יוסל'ה, ישראל גרמן ויענקל'ה סלע בסיני



נתקל במחבלים ליד מוצבי קוברה שהיו בערך שישה קילומטר ממני. אני רץ לתצפית ורואה בערך 4 ק"מ ממני את הסיור שנפגע. זו לא היתה אחריות שלי אז לא יצאתי לכיוונם. ואז אני שומע בקשר שיש נפגעים בסיור. ואני שומע שממוצב קוברה ומעמדה אחרת, קרובה יותר לסיור, אומרים שיש הפגזה והם לא יכולים לצאת לחלץ.

אמרתי בקשר שאני יוצא. שאלתי מי מוכן לבוא איתי. היה חייל שעוד היה מזועזע מיום קודם אבל היה מוכן והקצין הסדיר (שוקי בלייטמן, שהיה אחר כך המדען הראשי, יופי של בן אדם) אמר שיבוא. שאלתי אם הוא יודע לנהוג בזחל והוא אמר שפעם הוא נהג לפני הרבה זמן. אמרתי לו שאני על המקלע והוא נוהג. שהוא לא נוסע על הדרך כי

מתחילה הפגזה, אני רץ בין העמדות לראות מה קורה. החילים הסדירים רואים אותי ושואלים אם אני מטורף. הגעתי לעמדה האחורית והחילים שלי אומרים לחיילים הסדירים "אמרנו לכם". שאלתי מה הם אמרו והם ענו שהסדירים אמרו להם שאם מתחילה הפגזה הם בורחים לבונקה. החילים שלי אמרו להם שהם לא זזים כי יוסל'ה יודע שהם שם.

איך שיצאתי משם, חצי מטר ממני מתפוצץ הפגז של המרגמה. מפגזים בדרך כלל נפגעים מהרסיסים. אבל בסיני יש חול אז הפגז העיף חול למעלה ולא נפגעתי.

אירוע שני קשה – מעל הבונקר פיקוד בניתי לי עמדת תצפית שתגן עלי. באחד הימים אני שומע בקשר שסיור הבוקר

המפקד המילואימניק שהיה שם נשבר וביקש שיחליפו אותו. הוא היה שם יומיים. אז שאלו אותו "מי יפקד?" הוא אמר שיש לו רק אחד בפלוגה שיכול והצביע עלי. ואז עברתי למוצב הזה.

שם באמת אי אפשר היה לבנות ולא לעשות כלום. היו לי שם 3 אנשים מהצוות שלי והשאר היו סדירים. לא היה שם שער אחורי למוצב, כך שאם יש התקפה כלואים בפנים ואין איך לצאת.

חילקתי את החיילים ומול הפתח האחורי שמת 2 חיילים שלי עם הסדירים, כי עליהם יכולתי לסמוך. התחילה הפגזה.

ב-40 יום שהייתי שם ירדו על המוצב 2,500 פגזים. עד היום יש לי זנב מרגמה 60 ס"מ בבית שהבאתי משם אחרי שהוא התפוצץ לידי.





יוסליה המג"ד, שנת 1971

[שגיא יושב איתנו כשסבא סיפר לי על מלחמת ההתשה ואמר על זה: "נכון, ממש ככה".]

הסיפור השלישי: 3 חודשים אחרי הסבב הראשון שלי בהתשה, כבר הייתי מ"פ סיור. קראו לי מהעבודה במדגרה, שלחו אוטו שהביא אותי למג"ד והוא הטיל עלי לרדת לסבב נוסף בתעלה עם פלוגה שאני לא מכיר. זה לא היה הגיוני אז ביקשתי איתם 3 ימים אימון קודם, כדי שאכיר אותם.

ירדנו לתעלה והמשימה היתה לפתוח את הצירים. ציירו לי דפוס קבוע של פעולה שצריך לעשות כל בוקר אותו הדבר, מציר אחד לציר שני לפי הסדר. אמרתי שזה לא הגיוני. שהמצרים רואים, אומרים לרוסים ומיד יש שם מארב. סרבתי לקיים את הפקודה.

מאוד כל קפיצה של הזחל והוא צעק. שוקי לא רצה להכאיב לו אז התחיל לנסוע יותר לאט. נתתי לו סתירה כדי שיפסיק לצעוק כדי שלא נאט את הקצב, כי הפצוע קשה יכל למות.

כשהגענו המג"ד שאל אותי למה לא עניתי בקשר. עניתי שזה לא הצבא שאני מכיר. בצבא שאני מכיר, מי שאומרים לו מיד יוצא. בצבא הזה, כל מי שפנו אליו ענה שהוא לא יכול לצאת. אז למרות שזה לא הגזרה שלי, יצאתי.

באותו חודש נולד שגיא עם כל הבעיות שהיו. ואמרו לי שאם אני רוצה להשתחרר מהמילואים אני יכול. אני אמרתי לעצמי שהסיכוי הכי טוב של שגיא להיות כמו שצריך הוא אם אני אשאר אותו הבן אדם ואמשיך לנהוג באופן שאני מאמין בו. כך עשיתי.

יש בה מוקשים אז שיסע על השוליים ושיש חצי ק"מ בלי הגנה ושיתכונן כי כל הדרך ירו עלינו. וכך באמת היה.

הצלחנו להגיע לסיור. היה שם מאוד בעייתי. הגשש- חטפו אותו. ראיתי על הסוללה של התעלה את הכובע שלו מלא בדם והתפללתי בשבילו שהוא לא חי. בדואי מהצבא הישראלי במצרים זה לא טוב. היו שני הרוגים ושני פצועים. אחד מהם פצוע קשה שנפגע בעורק הראשי וכל הזמן איבד דם.

להוציא את ההרוגים ואני אפנה את הפצועים. הגיע טנק, העמסנו את ההרוגים ואני לוקח עם הנגמ"ש את הפצועים למיתלה כי משם אפשר לחלץ עם מסוק. והמח"ט אומר בקשר שנחזור כי זה מסוכן. לא עניתי והמשכנו. הפצוע קל כאבה לו

בשיחה עם הגדוד.  
צילום: עמיקם יחזקאלי, באדיבות ההיסטוריון הצבאי מאור לוי.



סוהר? אמרתי לו שהוא איבד את הזכות להיות לוחם.

מאותו הרגע הוא נשאר במפקדה להיות אחראי על כלי הרכב והציוד של הלוחמים ולא יוצא לשטח. הוא ראה בזה עונש מאוד חמור. אמרתי לו שזה העונש על אי מילוי הוראה בתנאי קרב.

אחרי שלושה ימים הוא בא אלי עם דמעות בעיניים וביקש שאשלח אותו לבית הסוהר אבל לא אתן לו את העונש הזה. שהוא לא יכול שכולם יוצאים והוא לא.

שאלתי אותו אם הוא למד את הלקח והוא ענה שכן. חזק ועמוק.

■ אז החזרתי אותו.

עם גשש לפתוח את הציר. אני נוסע עוד רבע שעה, ומקבל דיווח שהוא עלה על מטען. ואני הרי אמרתי לו לעצור והסברתי לו בדיוק איפה ומה לעשות. והוא התקדם עוד 1/2 קילומטר, עלה על מטען ויש פצועים קל.

אני פותח את הציר ומחלץ. והמפקד שסרב לי פקודה היה חבר שלי מהקיבוץ. מפקד אצלי. אני קורא לו ואומר: "איך עלית על מטען הרי נתתי פקודה לעצור ובאופן מפורש איפה". והוא אומר לי שהוא חשב אחרת. עכשיו אני בבעיה.

אמרתי לו שהוא מבין שזה אי מילוי פקודה בנסיבות חמורות עם פצועים. אמרתי לו שיגיד לי מה לעשות איתו? לשלוח לבית

אמרתי שלא יגידו לי איך, אני כל יום אעשה את זה אחרת, בסדר אחר, בנתיבים אחרים. אבל כל יום, עד שעה מסוימת, כל הציר יהיה פתוח.

באחד הימים, כשאני נוסע בין הכביש לתעלה, זיהיתי עקבות של חדירה לא רחוק מהחוזה הסינית. הצוות הלך בעקבות העקבות, איתרנו מארב מצרי וחיסלנו אותו.

לקראת סיום המשימה, הכח השני שלי, שיצא במקביל, מדווח שמצא מטען. מול האי אל-באלאח. זה אזור האימונים של הקומנדו המצרי. אמרתי לו מיד שאם הוא רואה אחד יש שם יותר מאחד, שירד מהציר ויתפוס עמדה ואני אגיע אליו



יוסלה מספה: "במלחמת ההתשה בהפגזה קשה על מוצב הכפר בפיתחה הדרומית של תעלת סואץ הייתי מפקד המוצב בדרגת סרן. היינו פלוגת מילואים. רצתי אחרי כל הפגזה לראות מה קורה בכל מקום במוצב. באמצע הריצה נפלה על ידי הפצצה. נפלתי על החול כמו ששמעתי אותה ולמזלי היא התפוצצה על ידי והרסיסים התפזרו רחוק ממני והזנב שלה נלקח אלי למזכרת."

## יום כיפור ו"דב לבן"

בשנת 1971 הוטל עליו להקים את גדוד 88, "דב לבן": סיירת שיריון מטכ"לית, סודית ביותר. לאחר מלחמת יום כיפור שירת באופן לא רציף כארבע שנים בקבע, הגיע לדרגת אלוף משנה, היה מח"ט וסגן מפקד אוגדה.

עם מזל ואני מסכים. היה לי מזל. יצאתי מכל המקומות. על ידי נפגעו הרבה. אני יצאתי עם רסיסים קטנים, לא משהו רציני בכל מקרה. למרות שהייתי בתוך הקרבות הקשים, מימיני ומשמאלי נפלו אנשים, גם נהרגו, גם נפצעו. אני יצאתי שלם.

איך התמודדת עם מצבי לחץ? אני לא בטוח שאני יכול לתת תשובה נכונה, מדויקת, אמיתית לשאלה מהסוג הזה. באישיות שלי ובחינוך שלי אני בנוי גם להתמודד עם מצבי לחץ. וגם כשיש דברים מאוד מפתיעים ומאוד קשים, אני לא נכנס להיסטריה. אני שוקל את הדברים בקור רוח. אני בוחן את המצב ואני מחליט על דרך

[שארם א-שיח], שמה היה מחסן החירום שלנו. וסיימנו בהפסקת האש באיסמאליה, שזה 400 קילומטר. איסמאליה זה מעבר לתעלה [הכוונה שזה מעבר לתעלת סואץ- בתוך שטח מצרים]. שארם א-שיח היה אז בשטח ישראל מצפון לתעלת סואץ]. ומול התחלת המלחמה, שתפסו אותנו בהפתעה מוחלטת, הסיום היה ניצחון צבאי אדיר. אבל זה היה קשה מאוד.

נפצעת פציעה רצינית באחת המלחמות?

לא. האמא שלי תמיד אמרה לי שאני נולדתי עם השיליה שלמה. זה מה שנקרא "כותונת משי". לפי האמונה של היהודית זה להיוולד

### מתוך ראיון שערך הנכד אורי כהן עם סבא יוס'ה בשנת 2017:

מה היו המלחמות הכי קשות שהשתתפת בהן?

הכי קשה היתה יום כיפור. בגלל ההפתעה. גם בהתשה היה קשה. היה שם סוג קרב מאוד קשה. אבל הקושי הגדול ביותר היה יום כיפור. בגלל ההפתעה שבה התחלנו והרגשנו שיכול להיות שאם אנחנו לא נצליח ולא נעשה את שלנו אז לא תהיה מדינה. ולכן המשכנו.

ככה גם אמרתי לחיילים שלנו. אין לנו את האפשרות לזוותר. אנחנו את שלנו נעשה. ובאמת התחלנו את המלחמה בשארם





צילום נדיר של נגמ"ש אמפיבי בפעולה.  
באדיבות ההיסטוריון הצבאי מאור לוי.

הגנה אחד על השני תבטיח  
לכולם את הניצחון.

והשלישי- האמונה בצדקה של  
הדרך. אם אתה בטוח שאתה  
עושה את הדברים הנכונים,  
אתה יכול לבצע עם האמונה  
במפקד ויחד עם החברות.  
כשיש, וזה קרה לנו יותר מאוחר  
בלבנון, לא היינו בטוחים בצדקת  
הדרך, היה הרבה יותר קשה.  
אבל כשאתה בטוח שהדרך שלך  
צודקת, יותר קל לך. אתה יכול  
להתמודד. ■

פעולה שהיא נראית לי הנכונה  
ביותר בשביל לפתור את הבעיה.  
ועל ידי זה אני גם משרה בטחון  
על האנשים שלי.

והחילים, שתדע את זה, שלושה  
דברים מזיזים חייל בשביל  
להסתער על האויב, רק שלושה  
דברים.

הראשון- האמון במפקד.  
כשחיילים מאמינים במפקד  
שלהם הם מוכנים להסתער.

השני- החברות בין החיילים  
אחד לשני. כולם יודעים שרק

יוסל'ה ואמציה אטלס במלמת יום כיפור  
בתדריך לסגל הגדוד, מעוז 9, שנת 1973.  
צילום: אלי גל.



בימת ברדוויל. בשנה הנוספת, 1972, ביצענו שוב אימונים, הפעם בשארם א שיין ובראס מוחמד והצלחנו להביא את היחידה ואת הכלים האמפיביים (6 טנקים ו-15 בי-טי-ארים) לביצועים יוצאי דופן בכל קנה מידה.

בחדש מאי 1973, בנוכחות כל מפקדי צה"ל, ביצענו ירידה מנחתות 2-3 מיילים מהחוף, תקפנו בירי תותחים ומקלעים מהמים את האויב משני צדדי במת הצופים וזכינו (מלבד מחיאות הכפים של הצופים) להכרה כלל צהלית ביכולתנו.

יוסל'ה שהיה (בנוסף ליתר כישוריו הרבים) אף איש טכני ברמה גבוהה מאד, הצליח לשכנע לא פעם את האנשים הטכניים שסייעו לנו ל"אזרח" את הכלים, להרכיב אביזרים כאלה ואחרים על מנת להביא את היחידה ליכולת מקסימלית. כל זאת מתוך ידיעה ברורה שלו (ושלנו) כי אנו צפויים בהתאם לתכנונים הצה"ליים, להגיע במפתיע מהים

ממנה אותו למפקד יחידת הפשיטה והסיוור החדשה של השריון, שהוא עצמו יקים, יבחר את כל הסגל והחיילים, כאשר כולם, אבל כולם, יהיו מתנדבים.

למען הצדק ההיסטורי, לפני כן היתה יחידה סדירה שאמורה היתה לעשות מבצע על אדמת מצרים בחדש מאי 1970 (25/5/70) אך, לאחר תחילת המבצע, 4 כלים ראשונים ירדו למים (לתעלת סואץ) אך נתקעו בבוץ ולאחר החילוץ הוחלט לפזר את היחידה הסדירה ובמקומה להקים את דב לבן-יחידה 88 כגדוד מילואים.

יוסל'ה ניגש למלאכה כדרכו במרץ רב ובתחילה בחר את סגנו (מתוך כמה מועמדים שהציע חיל השריון) ויחדיו בחרנו את מפקדי הפלוגות, הקצינים ויתר הלוחמים ואנשי המפקדה למיניהם.

[יאימר כבר עתה, בקלות, (אך לא בקלות ראש!)] הדחנו כל מי שהחלטנו שאינו מתאים ליחידה] התחלנו באימונים יבשתיים בצאלים ואחר כך אימונים ימיים

## יוסל'ה-ללכת בעקבותיו באש ובמים- דב לבן

לעניות דעתי אין ולא היו עוד בצה"ל מפקדים שהוליכו את חייליהם באש ובמים.

את הקרב הנורא במתחם אורחה (סרפאום) התחלנו עם כ-120 לוחמים ואיבדנו 16 לוחמים ו-32 פצועים. רק מפקד בדמותו של יוסל'ה, הצליח לגרום לנותרים להמשיך ולתפקד על אף מתקפת הקטיושות העזה.

הכל התחיל באמצע שנת 1971. יוסל'ה שחתם לשנת קבע כקצין אגם של חטיבת חיים ארז (421), נקרא אל מפקד גייסות השריון-האלוף אדן (הידוע יותר בכינויו-ברן) שהודיע לו כי הוא



בשיחת סיכום בסוף המלחמה. שנת 1973  
צילום: אלי גל.

לאויב שאמנם לא יהיה מוכן לבואנו בדרך זו, אך משיתעשת, נהיה צפויים לקרבות מאד קשים. לשם כך, קיבלנו למשל את מקלעי המאג חלף מקלעי ה-03 הישנים.

מלחמת יום הכיפורים "תפסה" אותנו, כמו את כל עם ישראל, מופתעים ובעיקר לא מאמינים למראה עינינו. המצרים שזכרנו אותם בורחים ללא נעליים בששת הימים, הסתערו ללא היסוס על חיילי צה"ל בכל מקום. אנו הגענו בטיסה לשארם א שיך בבוקר השני, נענו לא טור ושם המתנו שיקראו לנו.

אך לא כך היו פני הדברים. יוס'ה הוטס במסוק לפגישה עם מפקדי אוגדה אשר אחד מהם (מפאת כבודו לא יוזכר שמו) הבהיר לו מה תוכניותיו לגבינו ויוס'ה, כדרכו הישירה דחה את הגיגיו בו במקום. באותו זמן, שלחו אלינו לא-טור מספר מובילים והובלתי את הגדוד לאיזור טסה. כל הדרך, מפאת היותינו אולי הדבר הסודי ביותר שהיה לצה"ל, שמרו עלינו כל הגדודים שהיו בדרכנו.

יוס'ה קבע כי הוא (כרגיל) יקח את החלק המסוכן עם מחצית הכח ואת הכפר המצוי בצידו הצפוני של המתחם ואני עם מחצית הכח, את חלקו הדרומי. אמנם בתחילה, נפנפו לנו חיילי האויב לשלום, הן משום שבאנו בכלים שנראו להם מוכרים והן מאחר שבאנו ממזרח. אך, מייד שפתחנו באש, קיבלנו תגובה מהכוחות שהיו במקום, חיילי קומנדו מצריים מצויידים בנשק נ"ט יעיל.

חלק ניכר מהכוח שלי נפגע ופניתי ליוס'ה בבקשת עזרה (דווקא בגיזרתו לא היתה לחימה) והוא נחלץ מייד עם יתר הכוח לעזרתנו.

משנוכחנו לדעת שיש צורך בתגבורת חי"רית נוספת, פנה יוס'ה למח"ט ששלח את הגדוד

משהגענו לטסה, פגשתי את יוס'ה שסיפר לי כי ציר עכביש סתום ולא ניתן להתקדם בו אך בכל זאת הוא מחליט שננוע בחולות ונגיע עד לפני התעלה על מנת להפגש עם חטיבה 14, אליה צורפנו. וכך היה, אנו הצלחנו להגיע לתעלה (כשיוס'ה סיפר זאת לאריק שרון מפקד האוגדה, הוא סירב להאמין בתחילה) חברנו לחטיבה 14 וקיבלנו משימות ובצענו אותן, כולל הכיבוש האחרון של החווה הסינית.

ב-19/10/73, נענו למערב התעלה וקיבלנו פקודה מהמח"ט, לכבוש את מתחם אורחה (שם על פי המודיעין-היו באותה עת רק גדוד עורפי מצרי וזאת חרף העובדה שיומיים קודם לכן, נלחמו חיילי הצנחנים באותו מקום וספגו אבידות קשות)



חציית גשר הדברות על תעלת סואץ. שנת 1973  
צילום: יזהר סיבי, באדיבות ההיסטוריון הצבאי מאור לוי.

כל שנה (כמובן) יוסל'ה ותמיד, אבל תמיד, הוא הצליח להדביק את כולם בחזונו.

אנו שמרנו על קשר גם מעבר למפגש החד שנתי וידעתי אודות מחלתו, ועל כן כשהוא התקשר אלי לפני כחודשיים וביקש כי אייצג את הגדוד בכנס על יחידות מיוחדות, וזאת מאחר והוא יורד לצלול, שמחתי עד מאד משום שחשבתי וקיוויתי שזהו סימן שאין בלתו, שהוא (כרגיל) ניצח את המחלה.

על אף שאף אני אל"מ במי"ל והייתי מח"ט, יוסל'ה היה ויהיה תמיד המג"ד שלי.

### אמציה אטלס

(מתוך ההספד בהלוויה)

234 בחטיבה החדשה של לפידות (265).

מטעמים שאינם ידועים, לא המשיך צה"ל להחזיק בדב לבן והפך את חייליו לגדוד מן השורה. בכך בעצם הסתיים הסיפור על דב לבן אך לא על אנשיו ובעיקר מפקדו.

בכוחות עצמנו וללא סיוע כספי משום גורם ולאחר ששכנענו את צמרת השריון בחשיבות הנצחת הגדוד המופלא הזה ובהכרת ערכו (במיוחד של מפקדו- יוסל'ה) הקמנו בלטרון את האנדרטה לידה אנו מתכנסים כל 19 באוקטובר (או בסמוך לכך) חיילי הגדוד והמשפחות השכולות ומעלים את זכר הנופלים.

כנהוג, את ה"נאום" המרכזי נשא

של ספקטור (424) שכלל אף פלוגה מבה"ד 1 ומחטיבת הצנחנים לשם טיהור התעלות. בסופו של היום נמנו למעלה מ-300 חיילי אויב חללים.

לנו היו 16 הרוגים ו-32 פצועים. בלילה, הצליח יוסל'ה בכריזמה המופלאה שלו, לגרום לכל הנותרים, להתאושש ולהתכונן לבאות וזאת על אף התקפת הקטיושות הבלתי פוסקת על חניון היחידה. למחרת כבר חברנו לגדוד של אלמוג (184) ובעת מילוי הדלקים, ירדו עלינו מיגים שפגעו והרגו עוד 2 לוחמים.

משהוכרזה הפסקת האש, הורה מפקד גייסות השריון ליוסל'ה להעביר אלי את הפיקוד ולעבור לפקד על גדוד טנקים 25 בחטיבה של יואל גונן. גם אותי לקחו 3 שבועות אחר כך לפקד על גדוד



בחציית גשר הדברות על  
תעלת סואץ. שנת 1973  
באדיבות ההיסטוריון הצבאי מאור לוי.



חנוכת אנדרטת "דב לבן"  
בלטרון. שנת 2016

# דב המים

כתבתו של עמיר רפפורט  
פורסם ב"מוסף השבת",  
מעריב, 28.9.2007

יום כיפור? פשוט משום שיחידת דב לבן, שניהלה אותו, היתה אחת הסודיות ביותר באותם ימים; סודית עד כדי כך שסיפורה לא נחשף במלואו עד היום.

הסיפור מתחיל עוד לפני מלחמת יום כיפור. ליתר דיוק, במלחמת ששת הימים. בעקבות הניצחון המזהיר בסיני ובגולן נפלו שלל בידי צה"ל נגמ"שי ביטיאר 50 וטנקי פיטי קלים בעלי תותח בקוטר 76 מ"מ. לנגמ"שים האלה, מתוצרת ברית-המועצות, היתה יכולת ייחודית: הם היו אמפיביים, כלומר מסוגלים לנסוע על יבשה-וגם לשוט במים עמוקים באמצעות מצופים שמקיפים אותם. את הטנקים אפשר היה להניע על גבי נחתות.

בשנת 1969, שבו הותקפו סוללות טילים נגד מטוסים, תותחים ותחנות מכ"מ בעומק השטח המצרי, מעברו האחר של מפרץ סואץ. הכלים הסובייטיים סייעו לצה"ל להטעות את הכוחות המצריים. הפגיעה ביוקרה המצרית היתה כה אנושה, עד שנשיא מצרים החליט להדיח את הרמטכ"ל עלי איסנעיל וקצינים בכירים נוספים.

אחרי מלחמת ההתשה, בשנת 1971, החליט מפקד גיסות השריון דאז אלוף אברהם אדן (ברן) להקים יחידת מילואים שתהיה מבוססת על הנגמ"שים האמפיביים. הנגמ"שים המצויידים במקלעים כבדים נועדו להגיח מהמים בצד המצרי של התעלה ולתקוף במפתיע, ללא שימוש בנחתות שנצפות היטב מהחוף. העובדה שמדבר בכלי שלל אמורה היתה לבלבל את המצרים ולגרום להם לחשוב כי מדבר בנגמ"שים שלהם.

"ברן קרא לי לבוא אליו והטיל

יום כיפור? פשוט משום שיחידת דב לבן, שניהלה אותו, היתה אחת הסודיות ביותר באותם ימים; סודית עד כדי כך שסיפורה לא נחשף במלואו עד היום.

הסיפור מתחיל עוד לפני מלחמת יום כיפור. ליתר דיוק, במלחמת ששת הימים. בעקבות הניצחון המזהיר בסיני ובגולן נפלו שלל בידי צה"ל נגמ"שי ביטיאר 50 וטנקי פיטי קלים בעלי תותח בקוטר 76 מ"מ. לנגמ"שים האלה, מתוצרת ברית-המועצות, היתה יכולת ייחודית: הם היו אמפיביים, כלומר מסוגלים לנסוע על יבשה-וגם לשוט במים עמוקים באמצעות מצופים שמקיפים אותם. את הטנקים אפשר היה להניע על גבי נחתות.

במלחמת ההתשה הפעיל צה"ל את כלי השלל הסובייטיים, אם כי לא ניצל את יכולתם האמפיבית והוביל אותם בנחתות. כך היה למשל במבצע "רביב", בספטמבר

זה קרה בחג סוכות הארוך של 1973. כוח מיחידת "דב לבן" של צה"ל נכנס אל תוך מתחם סרפאום, "אורחה" בלשון הקודים הצה"לית, בגדה המערבית, המצרית, של תעלת סואץ.

הלוחמים לא ידעו כי במקום נמצא גדוד קומנדו מצרי מחופר היטב, שיומיים קודם לכן ניהל קרבות עזים מול צה"ל. התוצאה היתה בלתי נמנעת: 16 מחיילי דב לבן נהרגו ו-26 נפצעו בתוך שעות ספורות. רק במאמץ אדיר ובסיוע לוחמי סיירת שקד שני שלחו לתגבר אותם, הצליחו להיחלץ מן התופת ולהשתלט על האזור.

מדוע הקרב הזה, שהיה מלווה במעשי גבורה יוצאי דופן, כמעט אינו מוזכר בדברי ימי מלחמת



יוס'לה ותמונות מ"דוב לבן".  
צילום: ראובן קסטרו. שנת  
2007

מגדוד רגיל ולמרות זאת נחשבה כגדוד. הוא עצמו קיבל את התואר "מג"ד". צה"ל איפשר ליודוביץ לשבץ בגדוד את כל מי שימצא לנכון, גם אם הדבר יהיה כרוך בשליפתו מתוך יחידת מילואים אחרת הוא ראיין מאות אנשי מילואים ובחר מתוכם כ־150, רבים מהם יוצאי סירת חטיבה 7 של השריון (המכונה "פלס"ר 7") ויחידות חי"ר מובחרות. גם טנקיסטים גויסו ליחידה. לרשות היחידה עמדו עשרה נגמ"שי בייטיאר ושישה טנקי שלל.

ההצטרפות ליחידת דב לבן היתה בהתנדבות, שכן המשימה שתוכננה עבורה נחשבה במידה

מקור שמה של היחידה, על פי ההסבר הבלתי רשמי, הוא בעובדה שהיתה, מבוססת על נשק סובייטי. מספרה של היחידה, 88 נגזר מהשם. זהו סכום האותיות בגימטריה של צמד המילים "דב לבן". במסמכים הרשמיים של צה"ל הוגדרה דב לבן "יחידת פשיטה וסיור". לא היתה מעולם יחידה דומה לה, וכנראה גם לא תהיה

**"חוף השאפות"**

תנאי בסיסי לביצוע משימתה של דב לבן היה שמירה מוקפדת על סוד קיומה. וכך, תחת מעטה כבוד של חשאיות, החל יודוביץ בגיוס כוח אדם ליחידה החדשה, שהיתה קטנה יותר

עליי להקים את היחידה המדוברת", משחזר אלוף־משנה במיל' יוסף (יוס'לה) יודוביץ, בן קיבוץ כפר־מנחם, את רגע הולדתה של יחידת דב לבן.

באותם ימים היה יודוביץ קצין שריון בן 30, נשוי ואב לשלושה ילדים, מעוטר בעיטור המופת על חלקו בקרב טנקים מול המצרים ובפעולת חילוץ הרואית בחזית סיני במלחמת ששת הימים.

"האלוף אמר שהוא רוצה שהיחידה החדשה תהיה הקומנדו של חיל השריון", משחזר יודוביץ את השיחה ההיא. למרות השנים הרבות שחלפו ההתרגשות ניכרת בקולו.

רבה "משימת התאבדות". מעבר לכך היה ברור כי בתהליך ההקמה יידרשו הלוחמים לעשרות ימי אימונים בשנה מעבר למכסת ימי המילואים שהיתה מותרת בחוק. לסגנו מינה יודוביץ את אמציה אטלס מרמת־אביב, שהיה אז בן ונשוי טרי.

אימוני ההקמה של הגדוד היו מפרכים, אבל לפחות המיקום של היחידה היה גן עדן מבחינת המילואימניקים: לא הרחק "מחוף השאפות" בשארם אישייח, שבו נהגו להשתזף החיילות היפות של חיל הים ושל המודיעין ששירתו בבסיס הדרומי.

במקביל לאימונים הושלם גיבוש התוכניות המבצעיות לפרטי פרטים. על פי אחת התוכניות שכונתה "אור ירוק", יחידת דב לבן היתה אמורה לצלוח בשעת מלחמה בשקט את האגם המר 14 קילומטר מצד לצד במהירות שיט של כ־ קילומטר בשעה, לתקוף את

מערכי הארטילריה של המצרים ולשתק אותם.

בתרחיש אחר היתה היחידה אמורה להשתלב בתוכנית "אבירי לב" לצליחת התעלה על ידי אוגדה 143 בפיקודו של אלוף במיל' אריאל שרון. דב לבן תוכננה לצלוח את מכשול המים שש שעות לפני הכוח העיקרי של האוגדה ולתפוס ראש גשר בגדה המערבית של התעלה. היחידה היתה אמורה לשתף פעולה עם לוחמי שייטת 13, הקומנדו הימי, ועם כוחות של חיל ההנדסה באפריל 1973, כחצי שנה לפני פרוץ מלחמת יום כיפור הושלם שלב הכנת התוכניות והאימונים של היחידה, והיא הוכרזה כמבצעית לכל דבר.

באישור התוכניות הסופי של "אבירי לב" זעם אלוף פיקוד הדרום שמואל גונן (גורודיש) על יוס'לה יודוביץ, שהיה אז רב־סרן. זה קרה כאשר יודוביץ הציע לערוך שינוי קטן בתוכנית

במקום לעלות על הציר הצמוד לחוף המצרי באזור הנחיתה ינועו כוחותיו על ציר רחוק יותר מקביל אליו, שהיה מאובטח בידי חיילים כווייתים לא מיומנים ולא בידי חיילים מצרים שנחשבו טובים יותר. גורודיש שכולם רעדו ממנו, לא הבין מהיכן שאב הקצין הצעיר את החוצפה לערער על תוכנית כלשהי. "אני אשלח אותך לכלא!", צרח עליו.

"אני יכול להמשיך להציג?", התעקש יודוביץ. "טוב, תגיד מה יש לך", ענה אלוף הפיקוד "הקמ"ן (קצין המודיעין- ע"ר) אמר שיש כווייתים, ובגלל זה אני מעדיף את הציר הרחוק", חזר מפקד היחידה על טיעונו גורודיש קרא לראש הלשכה שלו. "תביא את הפנקס ותרום אמר לו. "כשנעבור לצד לא הרגתי כווייתים אף פעם השחצנות היתה מקובלת מאוד בימי האופוריה שבין מלחמת ששת הימים ובין מלחמת יום





מסדר רק"מ שלל  
מתוך אתר "חטיבה 14 במלחמת יום הכיפורים"

אבל לטנקים ולנגמ"שים של היחידה לא נמצאו מובילים. בלית ברירה גמעה היחידה מרחק של מאות קילומטרים, ממרחב שלמה לקו החזית, בנסיעה על גבי זחלים, כאשר את המסע מוביל הסמג"ד אטלס. במקום להתייצב על גדת התעלה שש שעות לפני תחילת הצליחה, הגיעו הכוחות חצי יום אחרי; ועדיין, היה להם תפקיד חשוב.

ב־16 באוקטובר נעה היחידה ללא פקודה מסודרת מלמעלה מאזור מחנות טסה שבעומק סיני לכיוון התעלה. בדרך חלפה במרחק יריקה מכוחות מצריים, שטעו לחשוב שהם רואים כוחות עמיתים ולא אויב ישראלי, אף על פי שהטנקים והנגמ"שים היו צבועים בצבעי צה"ל ולא בצבעי הצבא המצרי. למחרת עלה יודוביץ ברשת הקשר מול אריאל שרון והודיע לו: "אני לידך". "לא יכול להיות", ענה שרון. יודוביץ ענה: "זו עובדה". שרון זימן אליו את המג"ד.

בערב, כשנחתו סוף־סוף בסיני, גילו אנשי דב לבן כי יחידות שעברו בשארם לפנייהם בזזו את הציוד שלהם. ג'יפים, משאיות ואפילו נשק אישי-דבר לא נותר. חיילים רבים החלו את המלחמה מצוידים בכידונים מאולתרים במקום ברובים. בשלב הראשון הם שימשו ככוח עתודה במרחב שלמה של סיני (מרש"ל), שהלחימה לא התפשטה אליו. בתוך כמה ימים נאסף ציוד עבור חיילי הכוח. חלקו הגיע במשלוחי הרכבת האווירית מארה"ב. לקראת 15 באוקטובר, היום שבו תוכנן להתבצע ניסיון הצליחה הראשון של תעלת סואץ לאחר בלימת המתקפה המצרית והמעבר למתקפת נגד, הוחלט להעביר את דב לבן לזירת הלחימה העיקרית במרכז סיני. המג"ד יודוביץ הוקפץ במסוק למחנה אבורודס כדי להשתתף באישורי התוכניות המבצעיות לקראת ביצוע תוכנית "אבירי לב" על ידי אוגדת שרון.

כיפור, ובמיוחד אצל גורודיש. אבל בשורה התחתונה אישר האלוף את השינוי שביקש יודוביץ.

#### המובילים לא הגיעו

כמובן, במלחמה הכל השתבש. בתמלילי רשת הקשר שחשף מעל דפי מוסף זה אחד הקשרים האישיים של גורודיש לפני כארבע שנים, במלאות 30 שנה למלחמה, מופיעה שוב ושוב קריאתם הנואשת של מפקדים לאורך החזית. "איפה דב לבן?", הם תהו, בלי לפרט את מהותה של היחידה.

באותו יום, בצהרי יום כיפור, 6 באוקטובר 1973, כאשר האזעקות שבישרו את פרוץ המלחמה החרידו את המדינה, התקבצו חיילי דב לבן בשדה התעופה לוד. הם קיבלו עדיפות עליונה לצאת לסיני באחד המטוסים הראשונים שימריאו, אולם בגלל הפצצות המצרים על שדה התעופה בשארם התעכבה המראתם.

טנק אמפיבי בנסיעה  
מתוך אתר "חטיבה 14 במלחמת יום הכיפורים"



בסמוך, כדי לשאול שם אם יש כוח שנחלץ לעזרתנו".

התשובה שקיבל היתה חיובית. "ענה לי נת'קה ניר, שפיקד על חטיבה 217. הוא אמר שהוא בסך הכל מחזיר לי חובות על כך שאני הצלתי כוח שלו במלחמת ששת הימים. מבחינתי זה היה כמו התערבות שמימית. המצרים התחילו לברוח. ראש הגשר ניצל". באותו שלב לחמה יחידת דב לבן תחת חטיבה 14 בפיקודו של אלוף־משנה אמנון רשף.

לאחר סיום הקרב על ראש הגשר קיבלה משימה לתפוס את הצמתים של הצירים "לקקן", "נחלה" ו"טרטור", אשר שימשו כדרכי הגישה לאזור הצליחה, כדי להשאיר אותם נקיים מאויב. כוחות מצריים עצומים שהו זה כמה ימים בצד הישראלי של תעלת סואץ, ומפגשים מטווח אפס היו בלתי נמנעים. באחד המפגשים, בשעת חשיכה, נתקל כוח מהגדוד באוטובוס מלא חיילים מצריים. עוד לפני

הגשר בזמן שהטנקים שלנו עברו מעליו לצד השני, והיינו צריכים לבלום אותה", מתאר המג"ד לשעבר. "אבל הכוח המצרי היה אדיר. חיכיתי עד שהגיעו לטווח של שני קילומטרים מאיתנו, ואז נתתי פקודה להתחיל לירות. אבל הם המשיכו להתקדם למרות הירי כמעט ללא הפרעה.

הרגשתי אובד עצות. ידעתי שמדבר בקו עצירה שאסור לאפשר להם לעבור אותו כדי שלא יחתכו את ראש הגשר, אבל הם כבר היו קילומטר מאיתנו. לא היתה לי דרך להתמודד מול הטנקים המצריים.

ואז, כמו נס, שמת לי לב שאחד הטנקים בטור המצרי נפגע בירי מהאגף, ואחריו עוד טנק ועוד אחד. עליתי ברשת הקשר של האוגדה ושאלתי אם יש כוח אחר שעושה את העבודה, וענו לי שאין שום כוח כזה. בשלב הזה החלטתי לעלות גם על רשת הקשר של אוגדה 162 שפעלה

המשימה החדשה שקיבלה דב לבן היתה לתפוס את ראש הגשר מן הצד הישראלי של התעלה בזמן שאוגדת שרון, שעד אז הצליחה להעביר רק טנקים בודדים אל הגדה המערבית, ניסתה להרחיב אותה. "תגן על ראש הגשר דרומה", אמר שרון ליודוביץ.

באותו יום, אגב, צולם שרון באזור התעלה כאשר תחבושת גדולה מעטרת את ראשו. "בסדר, אבל עם איזה כוחות?" שאל המג"ד. בשלב הזה מנה סד"כ הגדוד (סדר כוחות) 14 נגמ"שי בייטיאר 50 וחמישה טנקי פייטי. יודוביץ ידע היטב כי עוצמת האש של הנגמ"שים והטנקים הבודדים היתה קטנה מדי בשביל משימה כה קשה. הוא קיבל לפיקודו פלוגת צנחנים ותוספת של פלוגת טנקים מוקטנת.

"ראיתי את חטיבה 25 של השריון המצרי מתקדמת מדרום לצפון לאורך האגם המר לכיוון ראש

שהמצרים הבינו כי הנגמ"שים והטנקים הסובייטיים אינם משלהם, עלה האוטובוס בלהבות. ספק אם מישהו מנסעיו נותר חי.

#### ויתרו על הצל"שים

בבוא חג הסוכות, ב־19 באוקטובר, קיבלה גם יחידת דב לבן את הפקודה לעבור לצד המצרי של תעלת סואץ. גשר הדברות הרחב והיציב כבר היה מתוח מעל התעלה, והספיקו לעבור עליו מאות כלים משוריינים ואלפי חיילים. הטנקים והנגמ"שים של דב לבן חצו את התעלה כמו שאר הכוחות, על גבי הגשר ולא במים כפי שהתאמנו בשנים שלפני המלחמה. לא היה טעם להפעיל את היחידה על פי ייעודה המקורי כאשר יש גשר. הברדק שאפיין צה"ל במלחמת לבנון השנייה בא לידי ביטוי כמעט בכל מהלך במלחמת יום כיפור. אין פלא, אפוא, שכאשר

לוחמי דב לבן נשלחו לסרפאום למתחם "אורחה", לא היה להם קצה קצהו של מושג כי יומיים קודם לכן התחוללו שם קרבות עזים שגבו נפגעים רבים. כוח מצומצם של צה"ל שנשלח לכפר החקלאי המצרי שממערב לתעלת סואץ גילה שם ב־ באוקטובר מערך מצרי מבוצר היטב ומאויש בלוחמי קומנדו אחד הקצינים, רב־סרן אסא קדמוני, ניהל באמצעות רובה ומספר רימונים בלבד קרב לא ייאמן שאיפשר את חילוץ חבריו ועל כך קיבל את עיטור הגבורה לאחר המלחמה (הוא היה אחד משמונה קצינים ולוחמים שקיבלו אחרי המלחמה את העיטור הגבוה ביותר מבין האותות).

יודוביץ ואנשיו לא ידעו על הקרב הקשה בסרפאום, ונאמר להם שהמתחם נקי מאויב. התוכנית היתה לחלק את הגדוד לשני כוחות. כוח אחד, בפיקודו של המג"ד יודוביץ, היה אמור לטהר את השטח הבנוי במתחם

תפקידו של הכוח האחר, בפיקודו של הסמג"ד אטלס, היה להשתלט על השטח מדרום ולטהר אותו.

כוח המג"ד נע ראשון בהתאם לתוכנית. אחרי תעלת המים המתוקים, שנמצאת במקביל לתעלת סואץ, פנה לכיוון צפון־מזרח ונתקל שם בכוחות אויב קטנים. המצרים שוב חשבו בטעות כי מדבר בכוח שלהם "הפעם אפילו נופפו לנו לשלום מספר יודוביץ. "כשהגענו לאזור שהיינו מיועדים אליו השתלטנו עליו בקלות". אבל באותה שעה נתקל כוח הסמג"ד בכוחות הקומנדו המצריים, שיומיים קודם לכן ירו על קדמוני וחבריו "ירו עלינו אש נוראית מכל הכיוונים", משחזר אטלס את התופת. "היו למצרים תותחים דו־תכליתיים שעשו בנו שמות כל רגע ראיתי עוד ועוד נפגעים מבין הכוחות שהיו איתי. לרוע המזל, דווקא בשלב הזה אחד הטנקים שלי פרש זחל על

## מדוע אף אחד מחיילי הגדוד לא קיבל צל"ש?

"בכך אני מאשים רק את עצמי", אומר יודוביץ. "פנו אליי מהפיקוד הבכיר של צה"ל ואמרו לי שאני צריך להמליץ על החיילים והמפקדים בגדוד שראויים בעיניי לצל"שים ולעיטורים. בעקבות זאת אספתי את כל הגדוד. אמרתי שאנחנו התאמנו לקראת משימה וביצענו את מה שנדרש מאיתנו ושאינו לא חושב שיש סיבה לתת לנו על כך צל"ש. כמעט כל הגדוד הסכים איתי, וכך נמנענו מצל"שים מתוך עיקרון. כאשר חלפו השנים ובני המשפחות השכולות סיפרו לי כי ביחידות אחרות קיבלו צל"שים על קרבות שהיו פחות קשים ממה שעבר עלינו באורחה, הצטערתי על כך שזו היתה המדיניות שלי. במבט לאחור היה מקום לצל"שים, לפחות בשביל הנופלים ובני המשפחות שלהם. אבל אם לא צל"שים, לפחות עכשיו הסיפור של הגדוד יסופר". □

הגדוד כמעט עד הרגע האחרון של המלחמה. לאחר הקרב בסרפאום המשיכו שרידיו לנוע לעומק השטח המצרי. ממש ביום שבו הפסקת האש עמדה להיכנס לתוקפה עוד תוכנן להם קרב מיותר, בדומה למבצע "שינוי כיוון 11" בימים האחרונים של מלחמת לבנון השנייה.

החיילים התמרמרו. יודוביץ לא ידע איך למנוע מהם לסרב פקודה, כאשר הוא עצמו לא הבין מה הטעם לנהל קרב של הרגע האחרון. למרבה המזל, בוטלה המשימה האחרונה של יחידת דב לבן, והוא לא נאלץ לעמוד במבחן הסירוב של חייליו.

אחרי המלחמה פירק צה"ל את דב לבן. כעבור 34 שנים חיילים מהיחידה עדיין שומרים על קשר ביניהם. יודוביץ ואטלס עשו קריירה באזרחות ובשירות המילואים. ההיררכיה ביניהם נותרה ברורה. "בשבילי יוס'לה תמיד יישאר המג"ד", אומר אמציה אטלס בחצי חיוך.

מסילת רכבת והיה חשוף לאש. זעקתי למג"ד לסיוע ברשת הקשר. רק בשלב הזה התחלתי להבין שאני עומד מול אויב מצרי בהיקף עצום, שהעמדות שלו חפורות בין מצבות של בית קברות. איכשהו הצלחנו לייצב את המצב. נשלחו אלינו כוחות מסיירת שקד כדי להילחם מול הקומנדו המצרי גם בתוך התעלות. בסופו של הקרב היו למצרים כ-300 הרוגים, אבל כמובן שאנחנו התעניינו בראש ובראשונה בנפגעים של הגדוד שלנו, שהיו רבים".

משימת פינוי הנפגעים הרבים לאחור, אל מעבר לתעלה ומשם לבתי החולים בישראל, היתה לא פחות קשה מהקרב עצמו והעסיקה את הסמג"ד אטלס עוד שעות ארוכות. יומיים אחרי הקרב בסרפאום היו לדב לבן שני הרוגים נוספים. מניין הנפגעים של הגדוד במלחמה עמד על 18 הרוגים ו-32 פצועים מתוך 126 קצינים וחיילים. כמעט מחצית מהכוח נפגע. למרות זאת, נלחם

צילום נדיר של טנק אמפיבי בהדגמה, באדיבות באדיבות ההיסטוריון הצבאי מאור לוי



# מילואים וקבע

לאחר מלחמת יום כיפור שרת יוס'לה כשלוש שנים בקבע והמשיך בתפקידי מילואים. הגיע לדרגת אלוף משנה, היה מח"ט חטיבה 889, סגן מפקד אוגדה 440 ומח"ט חטיבה 8 (נקראה אז 608) בימי מלחמת לבנון הראשונה.



יוס'לה מח"ט חט' 608, עם ראובן וסרמן, שנת 1980

## מתוך ראיון שערך הנכד אורי כהן עם סבא יוס'לה בשנת 2017:

באפריל 1964 השתחררתי בתור סגן, מפקד טנקים וחזרתי לקיבוץ.

אחרי זה: א. עשיתי כל שנה הרבה מילואים. ו-ב, היו כמה פעמים שחתמתי תקופות של קבע. אתה יודע מה זה שירות קבע? בשנת 1971 חתמתי פעם אחת. שנה אחרי מלחמת יום כיפור חתמתי פעמיים, שנה ושנה וחצי. בסך הכל הייתי בקבע 4.5 שנים. אחרי זה המשכתי בשירות מילואים עד שהייתי בן 51. עד אחרי מלחמת המפרץ הייתי בשירות בצה"ל.



יוס'לה בהרצאה, שנת 1989



המג"ד והגיפ, שנת 1974



כיוס'לה, התחיל לרוץ בתוך תעלות המוצב-ממה שנשאר לחפש עמדות, להשיב ירי לעודד את החיילים, לבדוק מה המצב ולדווח למפקדת הגדוד מה קורה ובקיצור החל להתנהג כמפקד. לזכותו של שוקי גלייטמן ייאמר, הוא תפס מהר עם מי יש לו עניין ונתן לו להיות המפקד עד כדי כך שכאשר תמו 45 ימי ההתנדבות של יוס'לה, שוקי לחם כארי להשאירו במוצב כי הבין שיוס'לה הוא יחיד במינו אך ללוא הואיל.

לימים, במהלך מלחמת יום הכיפורים, נשלחתי לקורס קצינים ועברתי קורס קציני קשר והוצבתי במילואים בחטיבה 8 כקצין קשר תחת איתן אריאלי מקבוץ נגבה, שהיה מח"ט מוערך מאד. יוס'לה הגיע לחטיבה.

אנו במפקדת החטיבה שהיינו מאד מגובשים והורגלנו ליחסי חברות ורעות ללוא דיסטנס כיאה למערכת יחסים בין אנשי קיבוץ בהשראתו ובניהולו של איתן אריאלי, קצת חששנו מיוס'לה כיוון שלא הכרנו אותו

על העיר סואץ, על המיכליות שהגיעו לנמל הנפט ומוצב הכפר היה מודיע למזח על יציאת הפגזים, המרגמות והקטיושות אשר עומדות לנחות עלינו מידי יום ביומו.

לאור ההפגזות הקשות וחיי השיגרה שגרמו להרוגים ולפצועים רבים, החליטו במטכ"ל לתגבר את המעוזים במפקדים בעלי ניסיון קרבי ושהם יעזרו למפקדי המעוזים שיוכלו לתפקד תחת ההפגזות הנוראיות וגם להוציאם לחופשות. לאותם אנשים קראו "נמרים" - כשם כן היו. הם היו בעלי ניסיון קרבי מתנדבים לתקופה של 45 יום.

יוס'לה הגיע למוצב הכפר עם הגעתו, מפקד המוצב סגן שוקי גלייטמן לימים ד"ר, שהיה המדען הראשי של משרד מסחר ותעשייה, מודיע לו: "אני מפקד המוצב, למרות שאתה סרן אתה מקבל ממני פקודות". יוס'לה שלא כמנהגו, נאלם דום, שתק וביקש לראות את המוצב. לא עברו מספר דקות והפגזת תופת ניתכה על המוצב. יוס'לה

## קווים לדמותו של יוס'לה האדם, הקצין והמפקד

את הידיעה על מותו הטרגי של מפקדנו הנערץ יוס'לה קיבלתי ערב סוכות והרבה זמן לא ידעתי עצב מהו.

יוס'לה עבורי היה לא רק דמות לחיקוי כמפקד אלא בראש ובראשונה - חבר, ידיד ואדם.

על יוס'לה שמעתי לראשונה כאשר הייתי בסדיר, אני כטכנאי קשר בפלוגת חרמ"ש השייכת לגדוד 195 מחטיבה 401, שישבה במוצב המזח מול העיר סואץ ויוס'לה הגיע כ"נמר" למוצב הכפר א-שאטי שהיה מול מוצב המזח.

מוצב המזח, שהיה אחד המקומות המסוכנים ביותר, מוקם בקצה הדרומי של תעלת סואץ בתוך מעין לשון יבשתית צרה שחדרה לים סוף על מנת לתצפת



אך מהר מאד הבנו שהיחסים לא רק שלא יורעו אלא השתפרו לאין ערוך. כ-15 שנה שרתתי את יוסל'ה כקצין קשר חטיבתי וביחד עם קצין האג"ם ראובן וסרמן היינו חבורה מאד מלוכדת. צלחנו הרבה מאד "מכשולים" מכוונים ולא מכוונים וגרמנו לחטיבה 8 להיות אחת מחטיבות השריון במילואים הטובה ביותר!

אין מצב שהפקרנו את יוסל'ה אפילו לא ליום סיוור בודד אחד. בכל פעם מחדש הוא היה אומר: "אני קיבוצניק לי אין בעיה של ימי מילואים אבל אתם עירוניים עצמאים, כל יום שאתם במילואים אתם מפסידים כסף". אך לא עזר, אנחנו בשביל יוסל'ה עשינו הכל. זה היה הדדי. בספרי: "טכנאי קשר במלחמת ההתשה 1967-1970" שכתבתי במסגרת מורשת של חיל הקשר, ביקשתי מיוסל'ה להכניס את הקטע הנ"ל והוא אישר. זה היה האיש.

יוסל'ה האדם- "מנטש". בלילות המילואים הרבים ששהינו ביחד בכל מיני אימוני שריון למיניהם

התוודינו אחד לשני וכשסיפרתי לו שבני הבכור נולד עם בעיה התפתחותית, סיפר לי על בנו.

לימים, כאשר מונה למנהל אגף בחברת שופרסל ביקשתי ממנו כי יסדר לחבר'ה מהאוכלוסייה בעלת צרכים מיוחדים המגיעים לגיל 22 ואין להם מערכת תעסוקתית ראויה המוכנה לקלוט אותם- אפשרות לעבודה בחנויות השופר סל. הוא מיד זימן אותי לפגישה עם מנהל אגף משאבי אנוש בשופרסל חיים אשכנזי (שהיה גם הוא אל"מ בשריון ואיתו נפגשתי בלוויה).

שטחתי בפניו את הבעיה וחיים, גם הוא עם לב טוב, הבין את המצוקה של האוכלוסייה הזו במציאת עבודה, החליט להרים את הכפפה. הוציא נייר לכל מנהלי החנויות שיפגשו אותי לראות איך ניתן לעזור ממני ביקש לפנות לכל אחד מהמנהלים אישית ולנסות לדבר על ליבם כי החלטת מפקד לא תעבוד פה אלא על פי רצון של כל מנהל ומנהל. כך במשך כשנה פניתי ונפגשתי כמעט עם כל

מנהלי החנויות בכל הארץ ועם כל מנהלי אזור (כולל מנכ"ל השופרסל הנוכחי יצחק אברכהן, שהיה בזמנו מנהל אזור הצפון) לבקש להכניס עובדים לחנויות שיטפלו במחסן, בסידור מדפים, בעזרה בקונדיטוריה, לעזור בקופות וכו'. לשמחתי היום עובדים יותר מ-700 חניכים כאלו מקרית שמונה ועד אילת, מקבלים משכורת הוגנת ואין מאושרים מהם ואין מאושרים מההורים שלהם. לדעתי חברת שופרסל גאה עד היום בפרויקט הזה שתחילתו, לא כולם יודעים או זוכרים, היה דרך יוסל'ה.

למשפחה: אין ניחומים. תשמעו הרבה סיפורים שחלקם אתם יודעים ועל חלקם אתם שומעים לראשונה אבל דעו לכם היתה לכם זכות וגדלתם ליד "אייקון" אדיר.

אני מרשה לעצמי לומר שהייתי לא רק קצין הקשר החטיבתי שלו אלא חבר וידיד.

## **אבי שמואלביץ**

(מתוך ההספד בהלוויה)



של נוחות והעדר רשמיות במקביל להבהרה שלא יסבול בעיות משמעת, כאלה או אחרות, שאיכפת לו מיכולת הביצוע ומתותחנות מדויקת ומהירה. כאן, לא היו אצלו פשרות. הוא ידע מה נדרש, ידע בדיוק מה הוא דורש, ידע איך משיגים את המטרות ולא היה מוכן לויתור הקל שבקלים. כך גם התחילה ידידות בין מפקד ופקוד שמדברים באותה שפה ורואים עין בעין.

בלי יוסל'ה החטיבה לא הייתה הופכת לחטיבה מובילה באוגדה בלי יוסל'ה החטיבה לא הייתה מודל לחיקוי ולגאווה. יוסל'ה השרה את רוחו המיוחדת על החטיבה והיא פעלה והוכיחה את עצמה בזכותו. 880 הייתה מיועדת להכנס ראשונה לשטחי אויב, לפעול בתנאים קשים ומיוחדים, בגזרה בה לא היה לנו נסיון קודם. רק בזכותו וביכולתו

יהיה בסדר". איך מגיעים לשם, איך עושים זאת – לא עניין אותם.

לכן, כשמפקד האוגדה, תא"ל פינקו (ברוך הראל) מודיע שהגדוד עובר ממפקדת האוגדה – שם שירתנו כגדוד אוגדתי מהיר – לחטיבה 880, התייחסתי למעבר בחשדנות יתירה. אני מעט נרגע כשמתברר שהמח"ט הזה לא מחייב לעלות על "אלף" והפגישה בכלל היא במקום אזרחי שנוח לשנינו.

אני פוגש גבר גבוה מאד, צעיר וחייכן שידע על כל בעיות "המשמעת" וידע גם מה יכולת הגדוד ששירת כגדוד סדיר ועל כל לוחמיו-אנשי הצוות ומפקדיו יצא למילואים כמעט שנתיים אחרי המלחמה. מהרגע הראשון, יוסל'ה השרה אוירה

## משכמו ומעלה!

לא הכרתי את יוסל'ה בשריון ולא הכרתי את יוסל'ה במלחמה הנוראה ההיא- מלחמת יום הכיפורים- משום שלחמנו אמנם בסיני אבל באוגדות שונות. הוא באוגדתו של אריק שרון, היא 143 המפוארת, ואני באוגדת הגייס, 162.

עד לפגישתי עם יוסל'ה, היה לי נסיון גרוע עם מפקדי חטיבות. נתקלתי בשני סוגי מפקדי חטיבות, אלה שלא היה להם איכפת, לא מהגדודים ולא מחייליהם. הדבר היחיד שעניין אותם היה שהכל "ידפוק" כאשר הדרג הממונה היה נוכח. הסוג השני של מפקדי החטיבות היה אלה שלא הכירו את הטנק (הרוסי), לא רצו ללמוד, לא הכירו את תרגולותיו ובעצם איכפת היה להם רק שה"כל

יוס'ה כמפקד סיוה. שנת 1966



להנהיג את שלושת הגדודים מקרוב ומלפנים, כאשר הוא נהנה מאמון מוחלט מצד כל לוחמי ומפקדי החטיבה, היה סיכוי טוב לבצע.

יוס'ה ידע לשאול וללמוד כאשר נתקל בנושא או בעניין אותו לא הכיר קודם. הוא לא התבייש לבקש הסברים. הוא פעל כמפקד חטיבה, מפקד של כמעט שלושת אלפים לוחמים, ולא מפקד של שלשה או ארבעה מג"דים. כל חייל עניין אותו, כל ענין פעוט כגדול ניתן היה להביא לפניו מתוך הנחה צודקת שהוא ימצא לו פתרון.

הוא היה מפקד אחר, סוג של פלמ"חניק וככזה אהבתי לפעול תחתיו ונהייתי מכל רגע ששירתתי בחטיבתו. המשכנו לשמור על קשר, אמנם רופף, וכל פגישה איתו הייתה בשבילי חג. יהי זכרו ברוך!

**דודו הלוי**

## אותות ומופתים

מיד עם גיוסו בלטו כישורי המנהיגות והפיקוד של יוסל'ה. הוא היה חניך מצטיין בכל קורס צבאי בו השתתף.

עם פרוץ מלחמת ששת הימים גוייס יוסל'ה ולחם כמפקד צוות סיור שיריון. הוא הוביל את הגדוד לעורף האויב והשתתף בין השאר בקרבות בסכר הראופה, באום אל כתף ובאבו עגלה. על חלקו בקרבות הלילה הראשון למלחמה הוענק לו עיטור המופת.



יוסל'ה בטקס קבלת צל"ש  
בנוכחות אלוף פיקוד דרום, אריאל שרון



# לאות ולעדוֹת

כי 469099 סגן יודוביץ יוסף

גילה אומץ לב  
הראוי לשמש מופת

## תאור המעשה

בליל ה-5-6 ביוני 1967, במרחב איס-כתף – אבו עגילה, פקד סרן יוסף יודוביץ על צוות סויה, שהוביל את הכוחות ליעדיהם, סגן יוסף יודוביץ נסע בראש צוות הסויה, השמיד כלי רכב של האויב, שנקלע בדרכו, הסתער וטיהר את מוצב היפכרי. באזור צומת קצימה-אבר-עגילה, חילץ ופינה צוות טנק סטוריון ועוזת וחליט פיקודי, שנפגעו, כל זאת תחת אש ובקרבת כלי רכב בוערים.

על מעשה זה הוענק לו

## עיטור המופת

לפי חוק העיטורים בצבא הגנה לישראל תש"ל-1970

  
רב אלון דוד אלעזר  
ראש המטה הכללי



ניסן תשל"ג  
אפריל 1973

מופת נתתיך לבית ישראל"  
[יחזקאל ייב"ר]



בתמונה ממול: גיוס בקיבוץ להקמת האמפיתאטרון. יוסלה במרכז עם טוריה. צילום: דוד פרלמוטר. שנת 1964

שער  
**רביעי**  
עבודת





## מתוך ראיון שערך הנכד אורי כהן עם סבא יוס'ה בשנת 2017:

מה התחביבים שלך עכשיו ובמה  
עסקת פעם?

עכשיו אני בשלב הכי כיף של החיים. עכשיו אני פנסיונר מאושה עד לפני 3/4 שנה עבדתי מעל 50 שנה בהרבה תפקידים ודברים, שאם תרצה אני אוכל לפרט לך עם המון אחריות על הראש. ועכשיו סוף סוף הגעתי לשלב של כיף שאני עושה מה שבראש שלי, מתי שאני רוצה, נהנה. חיים טובים.

ספר לי מה היו הדברים העיקריים  
שעשית?

לאורך השנים שילבתי קודם כל בין חי קיבוץ לחיי צבא. עסקתי בשני הדברים במקביל. בקיבוץ עשיתי את כל התפקידים שאפשר. הייתי מרכז ענף כבר בגיל צעיר מאוד. אחרי זה הייתי מזכיר קיבוץ, הייתי מרכז משק, הייתי גם שנים של עובד פשוט.

ובמקביל הייתי בצבא בהרבה מאוד תפקידים. תפקידי פיקוד במילואים וכמה תקופות קצרות של קבע. הגעתי עד דרגת אלוף משנה, שבמילואים זו דרגה בהחלט גבוהה.

בשנת 1984 נשלחתי על ידי הקיבוץ והתנועה לעבוד בתנובה וניהלתי את אגף החלב, חטיבת

החלב, במשך 12.5 שנים. אחרי זה הלכתי והייתי מנכ"ל של חברת תי"ם – חברת תובלה יבשתית משולבת של משאיות גדולות שמוניעות מטענים גדולים, מכולות, בין כל הנמלים של המדינה.

אחרי זה עברתי ועבדתי 3.5 שנים בשופרסל, ניהלתי את חטיבת התפעול. הייתי אחראי על 138 סניפים של הרשת, מקרית שמונה ונהריה ועד אילת.

משם עברתי אחרי זה לחברת סופרגז וניהלתי את הסניפים וחברות הבנות של החברה, גם כן על פני כל הארץ, מ-2003 ועד 2016 שיצאתי לפנסיה.



# ב ח ו ץ

יוסלה היה מעורב מאוד בחיי הקיבוץ, וראה חשיבות גדולה בקיום ערכיו ועקרונותיו. עד יומו האחרון היה מעורב ומשפיע. מאמצע שנות השמונים מילא שורה של תפקידי ניהול בכירים במשק הישראלי. בין השאר שימש במשך 12 שנים כמנהל אגף החלב של תנובה ולאחר מכן כמנכ"ל חברת תי"ם, כמנהל התפעול של שופרסל וכמנהל הסניפים וחברות הבנות בחברת סופרגז.

## נוית, כרמית ושגיא יקרים,

הכבוד, האהבה והערכה שהרעיפו המשפחה והחברים, הם רק קמצוץ ממה שמגיע לאיש הענק, האוהב והאהוב.

יוסל'ה עבורי הוא מורה דרך, דמות לחיקוי והערצה, הוא שילוב נדיר של: חוכמה, שנינות, מנהיגות, אומץ לב בקרב ואומץ לב לומר באופן ישיר את דעותיו, ישרה, צניעות, דבקות במטרה ומעל הכל חברות ואיש משפחה אהוב ואוהב.

הרף והיעדים שיוסל'ה הציב לכולנו, נראו לעיתים כבלתי

אפשריים, אבל הוא התעקש. אם אני יכול, אז גם אתם מסוגלים... בשיחות אישיות ביננו (היו רבות כאלו) הוא תמיד דאג להדגיש עד כמה הוא אוהב, דואג לכם, ומוכן לעשות עבורכם הכל!!!

באחד הראיונות שהענקתי למגזין כלכלי, נשאלתי מי האדם שהשפיע עלי הכי הרבה המשמש עבורי מודל לחיקוי? עניתי מבלי לחשוב, המח"ט שלי יוסל'ה יודוביץ!!!

כל כך אהבתי אותו, הוא יחסר לי מאוד.

## רזיה ועמי סגיס

## מנכ"ל אגף החלב של תנובה 1984-1996:

הספקנו לעבוד תקופה קצרה יחד, עד שיום אחד הוא נפגש איתי ואמר שאחרי התלבטות לא פשוטה, הוא החליט להתפטר מתפקידו, שכן הוא לא חושב שאחרי התפטרותו של יצחק לנדסמן שהיה מנכ"ל תנובה, הוא יכל להמשיך כמי שפרשת הסיליקון התחוללה באגף שלו.

אף על פי שפרשת הסיליקון הייתה ארוע מהקשים בחייו, הוא לא הראה זיק של חולשה, ותיפקד כימים ימימה.

חשוב לציין שפרשה זאת לא טשטשה את תרומתו ואת העשייה של יוס'ה, בכל השנים שבהם היה הציר המרכזי של כל פעולות החלב של ההתיישבות ושל תנובה. הוא עשה זאת בכישרון, תוך הקפדה על הפרטים והתקנות.

הרושם הראשון של מי שלא נפגש עם יוס'ה היה של בחור

### יוס'ה יודוביץ שנה לפטירתו 22.9.2019

עד לשנות ה-80 של המאה הקודמת ואני עדיין ספון בקיבוצי, לא פגשתי את יוס'ה, אולם מתוך מה ששמעתי מחברי וחבריו מימי חיל השריון, נחקקה בליבי כבר אז דמותו המיוחדת,

כעבור שנים משגויסתי למערכת האזורית במסלול של- "גרנות", מזכ"ל התנועה, ולבסוף מנכ"ל תנובה, העמיקו ביננו יחסי העבודה והרעות, שכן ענף החלב הוא אחד משני הענפים המרכזיים של התנועה הקיבוצית. ויוס'ה היה הציר שהניע את תהליך האיסוף העיבוד של מוצרי החלב של תנובה.

הידידות ביננו העמיקה בשנת 1996 עת נבחרתי לכהן כמנכ"ל תנובה, יוס'ה כאמור שימש אז כמנכ"ל אגף החלב של תנובה.

יוס'ה עם אריק רייכמן





יוס'יה עם יצחק לנדסמן, מנכ"ל תנובה, שנת 1986

ליוס'יה את הקטע האחרון  
משירו האלמותי של רודיארד  
קיפלינג "if":

"אם בין יצרי המון תשמור על  
יושר דרך,  
או בחברת מושלים על חן פשטות  
בן עם,  
אם לכל איש ואיש תיתן משקל וערך,  
ואף לא אחד- משקל שהוא מוגזם,  
אם בידך לתפוס, במרוצתך קדימה,  
במלוא שישים שניות כל רגע  
פחזני-  
שלך הוא העולם וכל אשר בו  
פנימה,  
ומה שרב יותר- אדם הנך בני!"

**אריק רייכמן**

אצטט קטע אחד מנאום שנשא  
בטקס גילוי האנדרטה שהקים  
לחללי יחידת "דב לבן", עליה  
פיקד במלחמת יום הכיפורים:  
"בדור שלנו משפט הליבה היה,  
'קדושת ביצוע המשימה. לעולם  
אל תוותך, כחייל הרגשתי  
שבמלחמה זאת לא נצחנו, אבל  
הטמנו את הזרעים שמהם נבט  
השלום'".

יוס'יה גילם באישיותו שילוב  
של יושרה, מרץ בלתי נדלה,  
אומץ לב, חברות, כשר ביצוע,  
חכמת חיים ולב של זהב. יהיה  
זכרו שמור אתנו.

לסיום אני רוצה להקדיש

קשוח. אישיותו של יוס'יה  
מסמלת בעיני את האופי  
המיוחד של בני הדור השני של  
בני הקיבוץ, זה דור שלא מרד  
בערכי האבות המייסדים, זה דור  
שבנה את התעשייה הקיבוצית,  
שישב יחד עם בני תנועות הנוער  
בארץ ובחוץ לארץ.

תרומתו של יוס'יה לצה"ל  
הייתה משמעותית. זה לא מקרה  
שכאיש מילואים (שבתקופות  
מקוטעות גויס לקבע) השתחרר  
מהצבא כסגן והגיע לתפקיד של  
סגן מפקד אוגדה. התרשמתי  
שאירועי מלחמת ששת הימים,  
ומלחת יום כיפור נצרכו  
באישיותו.

יצחק לנצמן ויוסל'ה, במחלבת חיפה,  
שנת 1985



א. תהיו בני אדם, כל הזמן. זה הדבר החשוב ביותר.

ב. אחרי זה, תשקיעו הרבה בלימודי אנגלית כי בלי שפה נוספת קשה מאוד להסתדר בעולם. העולם פתוח וצריך את זה.

ג. תלמדו מתמטיקה. זה שכל ישר, תלמדו את זה. אם הראש עובד בצורה טובה, תוכלו להשיג כל מה שאתם רוצים בחיים. ■

עלי-אדמות. הוא מוצא דרכים לטפל בהכל בצורה נאותה.

יחד עם זה חונכתי לאורך כל החיים לתת כבוד גם לשני ולהיות בן אדם ואני לא שופט בן אדם לפי האמונות שלו. יכול בן אדם להאמין בכל דבר, להיות דתי ולהאמין באלוהים, ולהיות בן אדם הגון והוגן.

גם אתה מכיר שאני תמיד אומר לנכדים שלי, כל הזמן, ששלושה דברים אני רוצה שיהיו לכם:

## מתוך ראיון שערך הנכד אורי כהן עם סבא יוסל'ה בשנת 2017:

"אני לא איש דתי. אל תשאל אותי אף פעם אם אני מאמין באלוהים. אני לא מאמין שיש ישות כזאת. אבל אני כן מאמין שכל אחד צריך איזשהו הסבר לדברים שהם נשגבים מבינתו. אני רואה את זה בדרך כלל בהתנהגויות של הטבע. הטבע זה הדבר החכם ביותר שיש



יוס'לה עם הרב זאב ויטמן והרב משה יוסף אוברלנדר, מנהל מח' כשרות מחזיקי הדת, בחתימת ההסכם מול תנובה, שנת 1995

### מעשה שהיה כך היה:

בסוף שנות השמונים התחולל עימות קשה בין תנובה לבין חלקים ניכרים בציבור החרדי. היה הכרח לייבש בחודשי החורף עודפי חלב על מנת לאפשר אספקה שוטפת גם בחודשי הקיץ, בהם תנובת החלב פחותה. הייבוש נעשה במחלבת תל יוסף במתקנים שעבדו 24/7.

הכשרי המהדרין סרבו לתת הכשר למחלבה בשל העבודה בשבת בחודשי הקיץ. תנובה מבחינתה החזיקה בעמדה שאין ברירה אחרת. יוס'לה נדרש לסוגיה וכמנהגו בחן אותה בעיניים אובייקטיביות ואופרטיביות תוך הקשבה לשני הצדדים. על אף הקו הנוקשה שנקטה בו תנובה משך שנים,

לאחר שערך חישוב כלכלי בו נלקחו בחשבון עלות העבודה בשבת מול עלות פתרונות אחרים, בחר לרכוש מיכלי ייבוש נוספים ובכך לפתור את הבעיה ולחסוך את הצורך בעבודה בשבת, גם מהעובדים וגם כדרך לפתור את סוגיית הכשרות. על כך זכה לתודות ולהערכה רבה מצמרת ארגוני כשרות המהדרין.

פרשה זו היא ביטוי נוסף לערך הכבוד לזולת שהיה נר לרגליו (או כדבריו- "קודם כל תהיה בן אדם"). מכריו הופתעו מכך ששמוציניק אתאיסט כמוהו נושא בתיקו כיפה, נושא בתיקו כיפה, שנחבשת כדי לכבד את דרכם של אנשים דתיים איתם בא במגע במסגרת עבודתו ובכלל.

באותו מעמד, יוס'לה עם הרב אייכלר עורך "המחנה החרדי"



## למשפחה,

השתתפתי היום בטקס גילוי המצבה במלאת 30 יום לפטירתו של יוסלה יודוביץ ז"ל בקיבוץ כפר מנחם.

יוסלה, אלוף משנה במילואים ומפקד גדוד "דב לבן" במלחמת יום הכיפורים, בעל עיטור המופת ממלחמת ששת הימים, היה מנהל אגף החלב של "תנובה" עת נקלטתי בחברה בתפקיד כלכלן לפני כ-30 שנה.

יצא לי בכמעט עשור של עבודה משותפת להכיר איש יוצא דופן, אוטודידקט, אנליטי, בעל כושר החלטה יוצא דופן, הבנה עמוקה בתעשייה ויכולת ארגון מהמעלה הראשונה.

מעבר לכך, כל מי שהכיר את יוסלה לעומק חש כי מעבר למעטה החיצוני הקיבוצניקי והמחוספס קיימת אהבה אמיתית ועמוקה לאנשים.

אהבה אשר הביאה אנשים ללכת אחריו בקרב כמו גם בעולם העסקי.

יוסלה השפיע עמוקות על התפיסות הניהוליות והמנהיגותיות שלי, אמירות כמו "קודם כל תהיה בן אדם", "בוחר תוצאה" ו"תעמוד מאחורי ההבטחות שלך" אפיינו אותו ואת תפיסתו.

למרות שלא למד לימודים פורמאליים הוביל במשך למעלה מעשור את המודרניזציה של תעשיית החלב בישראל

והפיכתה לתעשייה ממוכנת, איכותית ויעילה.

גם לאחר עזיבתו את "תנובה" נשמר הקשר בתפקידים השונים בהם כיהנו, בשיחות טלפון לפני החגים ובארוחות משותפות.

בכל פגישה למדתי משהו מהאיש אשר סקרנותו ורצונו ללמוד לא ידעה שובע עד יומו האחרון.

הליכתי של יוסלה היא אובדן ענק קודם כל למשפחתו אבל גם למספר גדול של אנשים אשר לחמו תחת פיקודו, עבדו איתו ותחת הנהגתו ולכל אלה שהתמזל מזלם להכיר איתו.

נוח על משכבך בשלום איש יקר, אני כבר מתגעגע

**עופר בלוך**

יוסליה עם יצחק לנדסמן, מנכ"ל תנובה דאז, בארוע



# יוסל'ה יודוביץ

מנהל אגף החלב בתנובה של פעם

מתוך: ביטאון "הרפת והחלב",

חוברת מס' 87, דצמבר 2018

עורך: יוסי מלול

לקבל החלטה כזו, אבל כמנהל הוא סיפר לי, שבדק את הנושא והשתכנע שמבחינה כלכלית, זה עושה טוב לתנובה, כי עבודה בשבת יקרה מאוד. כמובן שהוקמו מיכלי חלב נוספים, על מנת להתגבר על שיא הביקוש לייבוש.

איש אמיץ ורגיש

יוסל'ה היה איש אמיץ בצבא וגם בניהול. לא חשש לתפוס את הבעיה בקרניה, לטפל בה במיומנות מקצועית, תוך הסתכלות גם על היבטי צד של הפתרונות המוצעים.

הדוגמה השנייה - מעבר לתשלום בעבור שומן וחלבון בכל משק החלב בארץ. היו המון חששות אצל המגדלים וגם במחלבות, ויוסל'ה לא התבייש לומר, שזה המהלך הנכון שרואה פני עתיד. נאמץ אותו ונתחיל לבנות ולחזק את הטיפוח, כך

בתפקידו ואני חדש לגמרי, שיצא למסע היכרות עם הענף והמערכות המדהימות שלו. היינו ברח' קפלן 2 בתל-אביב, שם פגשתי את יוסל'ה ובמבט ראשון, התרשמתי ממנו כאדם "קשוח", "שחצן" ו"יהיר" ומה שהכי חשוב, עם ביטחון עצמי אדיר.

מנהל מקצועי וישר

תוך זמן קצר נאלצנו להתמודד עם סוגיה מורכבת של עבודה בשבת, של מתקן הייבוש בתל-יוסף וסנקציות של הרבנות. הרושם הראשוני השתנה וגיליתי אדם שונה לחלוטין המקיים דיאלוג באותה שורה לפתרון בעיות משותפות, לתנובה ולמועצת החלב. לדעתי, רק בהנהגתו יכול הענף היה לקבל החלטה, שמהחורף הבא, תנובה לא תפעיל את מתקני הייבוש בשבתות - 15 שבתות בעונת הייבוש בכל שנה.

כמנהל, היה צריך הרבה אומץ

לפני כמה שבועות הלך לעולמו חבר יקר שתרם רבות לצבא עם ישראל, לקיבוץ הולדתו כפר מנחם בדרום, לחברת תנובה ולענף החלב כולו.

בשנות ה-80, כיהן כמנהל אגף החלב בתנובה, בתקופה מיוחדת מאוד בענף החלב ובמבנה אחר של תנובה, בבעלות ההתיישבות. פניתי לחברנו אבשלום דולב מקיבוץ טירת צבי, שהיה באותן שנים, מנכ"ל מועצת החלב ועבד מקרוב עם יוסל'ה. אבשלום כיום, גמלאי בקיבוץ, פעיל מקומי בתהליכים שהקיבוץ עובר ושמח לכל מפגש עם נושאי החלב, שקרובים לליבו מאוד.

"פגשתי את יוסל'ה בנובמבר 1986, כשהגעתי למועצת החלב. יוסל'ה כבר היה שנתיים





שיתאים ליעדי השומן והחלבון, שהצרכן והמחלבה זקוקים להם. היו לו כמה אימרות שהבולטת שבהן – "קודם כל תהיה בן אדם ואם לא, אז כלום לא שווה". "כל העשייה הכלכלית שלי יש לה ערך- אם היא מביאה איתה שיפור בדיאלוג בין אנשים".

יוסל'ה גילה נדיבות לב של "מונופול תנובה" בהרבה תחומים. לא היה קשה לרתום אותו לפעולות של עזרה לאנשים שנקלעו לצרות ולפעולות רווחה למען אוכלוסיות בישראל.

יוסל'ה פיתח את הרגישות החברתית, גם בגין העובדה שהבן שלו היה עיוור. הוא שוחח איתי הרבה פעמים והחלפנו חוויות משותפות בנושא. יוסל'ה היה עוזב כל עבודה, לסייע לו.

בשיחות איתי, יוסל'ה הצניע מאוד את הפעילות הצבאית שלו. הוא לא סיפר שקיבל את אות המופת, או שהיה מפקד יחידת

"דב לבן" ועוד – רק סיפרו עליו שהיה כזה וכזה...

ידע לקחת אחריות

יוסל'ה היה כ-12 שנים בתנובה שבהן היה מנהל כריזמטי, בעל דוגמה אישית למופת, צנוע בדרישותיו כמנהל ובעל אופי משתף. פרשת הסיליקון בחלב התפוצצה ברעש תקשורתי בקיץ 1995. יוסל'ה היה דוגמה ומופת, לאופן שבו מנהל, גדול ככל שיהיה, לוקח אחריות מיניסטריאלית והולך הביתה. חשוב היה לו לשמור על שמה ומעמדה של תנובה ותפקידה כמוסד חשוב בחקלאות ישראל

ולעמוד בערכים האישיים שלו. לאורך כל התקופה, לאחר התפוצצות הפרשה, הוא שמר על מוראל גבוה וניהל את האגף בצורה מקצועית מאוד, למרות המשבר התקשורתי החריף שחווה.

יוסל'ה פנה לדרכים אחרות ותמיד היה לו ביקוש גבוה לניהול, כי היה מנהל בעל שיעור קומה.

שמרנו על קשר גם בכל השנים שלאחר תנובה, אהבתי לשוחח איתו, אהבתי להיפגש איתו הוא יחסר לכולנו.."

**יהי זכרו ברוך!** □

1997-2016 :

## מנכ"ל תי"ם - תובלה ימית משולבת, מנהל תפעול שופרסל מנהל הסניפים וחברות הבנות בסופרגז

### יוסל'ה בשבילי.

לתפישתי בעולם הזה, בבחירה בין איכות לכמות, אבחר באיכות, גם אם מדובר בחיים.

ובהקשרי איכות מול כמות, לשיטתי השליטה בחיים זה המינימום ההכרחי, חוסר התלות אלא בעצמך במקום עול על משפחתך והקרובים לך, וכבוד האדם- כל אלה הם ערך עליון, הרבה מעבר לכמות- קרי, מעבר לאורכם של החיים.

לרוב רובם של המקרים בהם אנשים סביבי הלכו לעולמם, גם אם לא בנסיבות טבעיות, התייחסתי כ"זאת דרכו של עולם", ולזוגתי אשר מופתעת כל פעם מהתייחסותי אני אומר שהרי בסוף ממילא כולנו נגיע לשם.

בלכתך, חשתי אחרת- אולי המרחק- שמעתי את זה בקנדה במקום מופלא בשם לייק לואיז, אולי בגלל אהבתי אלייך, הזדהותי עם ערכיך ודרכך, אולי בגלל שראיתי אותך חלק ממהו

גדול יותר אשר מייצג בעיני את מי ומה שאנחנו פה, מי שאני.

שנה ללכתו ורציתי לשתף את הנוכחים מהרהורי ליבי- יוסלה בשבילי;

• ארץ ישראל היפה והטובה- "אומרים שהיה פה שמח לפני שנולדתי, הכל היה פשוט נפלא, עד שהגעתי..."

• סיגריה משנות ה-70 תעלה

• קיבוץ, ההתיישבות העובדת • מישהו לצאת איתו למלחמה • הדור שהקים

• קשיחות קשה, כמו שאני אוהב • זקיפות קומה • אי תלות

• ניהול משברים • הובלה • מנהיגות

• אומץ לב • עקרונות • מישהו לסמוך עליו

• תקיעת כף, חזקה • משמעת עצמית • מערכתיות מורדת

• "מה שלא פשוט, פשוט לא עובד"

• תעצומות נפש

• לקיחת אחריות

• אחריי

• זה מה יש ועם זה ננצח

• צוות סיור

• קליפה קשוחה

• מישהו לחצות איתו קו

• לוחם

• גיבור

• ייסורי נפש

• מפת קרב

• אנשים קשוחים בחיים

• קשוחים בסביבה קשוחה

• מחליטים ועושים

• דב לבן

• בין המלחמות

• מרץ, מלחמה ושלו

• מפקד לחיים

• אין ארוחות חינוך

• בן הארץ הזו

• ארץ ישראל

מתגעגע אלייך, מעריך אותך וממשיך אחרייך ובדרכך,

**אייל חנקין**

אייל ויוסל'ה בטיוול עובדי סופרגז





יוס'לה עם רון קיסרי

שאני יכול לסמוך עליו וללמוד ממנו על צורת ניהול, אופן קבלת החלטות ומימושן בשטח. גם כשהיו בינינו חילוקי דעות, ידעתי כל הזמן, שגם אם אינני אוהב או מסכים לדעתו, הרי שהדעה שנתן לי הינה הדעה שהוא מאמין בה בלב שלם.

במהלך השנים שעבדתי עם יוס'לה היו לי אין ספור התייעצויות שנערכו בארבע עיניים ובחדר סגור, בשלל נושאים, שרבים מהם לא נגעו כלל לנושאים הישירים שעליהם הוא היה מופקד, ובכל פעם שיצאתי מההתייעצות ידעתי שגם בבעיה הבאה שאתקל וארצה עצה טובה וחכמה יהיה לי למי לפנות.

יוס'לה יחסר לכולנו.

יהי זכרו ברוך.

## רון קיסרי

אדם, ללא כל קשר למעמדו ולתפקידו, תרמו תרומה מכרעת להקמתו של אותו מערך מורכב של סניפים וחברות הבנות. מערך זה נבנה ופועל עד היום בצלמו ובדמותו של יוס'לה.

במשך כל השנים הקפיד יוס'לה להיות כל הזמן בשטח, לדבר עם המנהלים והעובדים וכל זאת "בגובה העיניים", להכיר כל פרט ולהיות מעורב בכל פעילות.

תהליכי העבודה והנושאים שפיתח ושכלל במשך השנים, ממשיכים להשפיע גם היום על אופי פעילותה של סופרגז ולתרום תרומה רבה מאוד להצלחתה.

לי באופן אישי כמנהל האגף, התרומה הגדולה מהזכות לעבוד עם יוס'לה הייתה העובדה שידעתי שיש לי שותף לעשייה, בעל ניסיון חיים שלא יסולא בפז

## יוס'לה

יוס'לה הצטרף בספטמבר 2003 לאגף השיווק בסופרגז לתפקיד מנהל הסניפים וחברות הבנות, אותו הוא מילא עד צאתו לגמלאות במאי 2016.

תפקיד מנהל הסניפים וחברות הבנות לא היה קיים קודם לכן בחברה והוא נולד מהצורך להקים מערך תפעולי אחיד ומסודר לכלל הפעילויות הרבות שעסקו בהם הסניפים והסוכנויות שרכשה החברה.

למרות שלל התפקידים הבכירים שמילא יוס'לה לפני בואו אלינו הוא קפץ למשימה בלב חפץ ומילא את התפקיד כאילו זה התפקיד הראשון שלו.

ניסיון החיים שלו, שלל התפקידים שביצע בניהול מערכות גדולות, חוכמתו הרבה, גישתו הלבבית והפתוחה לכל



# ב ק י ב ו ץ

עם שחרורו מצה"ל, ובמקביל לשירות המילואים ולשנים בהן שירת בקבע, היה יוסלה דמות מרכזית ומובילה בקיבוץ. ראה חשיבות רבה בקיום ערכיו ועקרונותיו, מילא בקיבוץ שורה של תפקידים מרכזיים (מנהל ענף הלול, מזכיר, מרכז משק) ותמיד הקפיד לציין שמעת לעת היה גם פועל פשוט. בהמשך, מאמצע שנות ה-80, במקביל לתפקידי הניהול הבכירים שמילא במשק הישראלי, הקפיד להיות מעורב ומשפיע בחיי הקיבוץ. עד יומו האחרון היה חבר ההנהלה המשקית של הקיבוץ ולקח חלק פעיל בכל התהליכים וההחלטות העוברים על הקיבוץ.

21.5.88  
 בשר - מניח הונפק לוח הנהלה

בשר זה הנהלה - החם אנשי אגף מנהל  
 מניחים את - בקנין בעלבים הוצעה ובקבלה  
 הייתה בענין דמי והנהלה. את גוף הנהלה  
 הנהלה זהו מלכד הקנין ולפי ההבנה הנהלה,  
 לפי הן את הנהלתו ינפיק את קבלתו  
 והוא עבד נשם להנהלה <sup>הנהלה</sup> וכל יום  
 יום נשם הנהלה העלבים את הנהלה  
 להנהלה ונשם להנהלה את הנהלה ונשם את  
 הנהלה הנהלה ונשם את להנהלה הנהלה  
 מלכד הנהלה את נשם

אנש שמה  
 הנהלה

סקיצה.  
 ברכת רכז המשק לחג שבועות.

איור "הרכז כשוטר", מתוך המאמר המקורי בעלון המשק. אייר: יהודה, גרעין "שמץ".



הינה פסולה לחלוטין, היא גם לא תעזור אלא רק תזיק.

"שוטר" הכפר

היות ומגיעות אלי פניות רבות לטיפול בנושאים שונים הנראים לחברים כלא תקינים, כגון שימוש מוגזם ברכב או טרקטורים, או עבירות בטיחות בתחומים שונים- הנני להבהיר בצורה הברורה ביותר שלא נבחרתי לתפקיד "שוטר" ואין בכוונתי למלא תפקיד זה.

אם הגענו למצב שלמרות האידיאל החברתי שלנו אין לנו יכולים להמשיך לתפקד כאשר קיימת רק המערכת הקובעת את התקנות (מזכירות, ועדות ושיחת הקיבוץ) ויש צורך להפעיל מערכת שיטור ובהמשך גם מערכת ענישה- עלינו לבחור לכך גוף מיוחד שזה יהיה עיסוקו. רכז המשק לא יהיה הגוף הזה.

שותפות באחריות ובביצוע היקף המשק כיום, על מרכיביו השונים, הייצרניים והשירותיים,

ציבוריים, את מירב יכולתו וכשרונו. כן נוכל כולנו יחד לקדם את הקיבוץ על כל מערכותיו ומרכיביו לו מה חברתית כלכלית ותרבותית גבוהה יותר. אין לי ספק שבתרומה משותפת של כולנו נגיע להישגים.

מתוך ראייתי זו איני יכול בשום אופן לקבל מצב שב מקומות שונים, כאשר לא הכל מסתדר מהר ועל פי רצונו של בעל התפקיד- יפעילו כביכול לחץ על רכז המשק על ידי הפסקת שירות מסויים או עבודה מסויימת. אין בשום אופן להתנות תפעול או תפקוד תקין בכך, מרכז המשק יתן פתרון (איני רוצה לציין מקרים קונקרטיים).

להערכת, בעל תפקיד המרגיש שאינו מסוגל לתפקד ולמלא את הציפיות ממנו, חובה עליו לפנות לוועדת מינויים או למזכירות בבקשה לשחרור מתפקידו, וחובה עליו להמשיך לתפקד ולו גם בצורה חלקית עד קבלת החלטה. שיטה של הפעלת לחץ

## מהרהוריו של רכז משק חדש (פורסם בעלון המשק)

עם כניסתי לריכוז המשק, מתלבט אני רבות לגבי אופי התפקיד, תוכן התפקיד והדרך הטובה ביותר לביצועו. מספר דברים הסתברו לי מייד בימים הראשונים, ואני רואה לנכון להעלותם כעת. למרות שזה אולי בניגוד לציפיותיהם של חלק מהחברים. אך מוטב להבהיר דברים כבר בתחילת הדין ולא למושכם לשווא.

תפקוד מתוך הכרה ללא אמצעי לחץ

החברה הקיבוצית שלנו מבוססת בעיקרה על כך שחיים בה אנשים אשר בחרו בדרך זו מתוך רצון ומתוך אמונה שזו דרך נכונה יותר ואיכותית יותר מצורות החיים המקובלות בעולם. בחירה זו מחייבת כל אחד לתרום בתחום אחריותו, בין בעבודה ובין במילוי תפקידים

הינו גדול מאוד ומחייב לצורך ניהול ותפעולו התקין יידע מקצועי רב בתחומים השונים ונכונות מלאה והשקעת כל מאמץ שיידרש.

אין שום ספק שרכז המשק אינו מסוגל ליהפך לאיש מקצוע בכל התחומים, לכן גם אין לצפות שיוכל להוות כעין "רכז-על" לגבי הענפים והשירותים.

חובה על כל ענף, שירות וועדה לראות עצמם כאחראים ישירים להצלחת המגזר שעליו הם ממונים, ולהביאו למידת היעילות והרווחיות המירביות בתחום הייצרני- ולמידת היעילות והחסכון בתחומי השירות.

רכז המשק חייב להיות בקיא בתחומי הפעילות של כלל המגזרים על מנת שיוכל לכוון בצורה נכונה את חלוקת המשאבים (אמצעי הייצור, כוח עבודה והשקעות) לפי הצורך האמיתי של הקיבוץ כולו.

לצורך זה מפעיל רכז המשק

את ועדת המשק, אשר מבחינה הגיונית חייבת לכלול בין חבריה את רכזי כל המגזרים ועוד אנשי מיקצוע בתחום הכלכלה. רק כאשר כל המערכת הזו תפעל כשורה, נגיע להישגים הנדרשים.

מערכת בקרה ומעקב

אין ספק שאנו חייבים לבחון את עצמנו לאורך זמן, אם אנו פועלים על פי התכניות שהצבנו לראשית השנה. יש לקיים מערכת בקרה אשר תוכל בזמן לאתר את נקודות התורפה- וכן נוכל בזמן לתקן.

מערכת זו מופעלת ע"י שימוש נכון בתמחיר ובהנהלת חשבונות, תוך הסתייעות באנשים המתמחים בתחומים מסויימים ופועלים בהם לאורך זמן. לדוגמה: נושא התקציבים. אני בהחלט רואה את רינה כממשיכה לעסוק בהכנת התקציבים ובמעקב שוטף אחר ביצועם. כמוכן, לצורך זה חייבים הנה"ח והתמחיר צריכים להיות

מעודכנים כל הזמן. את מיצוי הבקרה אני רואה בכך שכל 4 חודשים נקיים בוועדת משק בדיקת מצב: האם אנו פועלים לפי התכנית? האם התכנית היא ריאלית וניתנת להמשך ביצוע? האם יש אפשרות להמשיך בתכנית ההשקעות הבסיסית או שעקב הבדיקה יש צורך בשינויים?

בקיצור- כוונתי להגיע למצב שלא ניגרר באופן מקרי אחר המציאות אלא שנצליח בצורה הטובה ביותר להשפיע על ההתפתחות ולכוונה להתפתחות חיובית.

שורה אחרונה: ללא שיתוף פעולה מלא של כולנו וללא אמונתו של כל אחד ואחד שביכולתו להשפיע רבות על חיינו בהיבטים השונים- לא תצלח בידינו המלאכה. הדרך היחידה להצלחה היא בכך שכולנו "נטה שכם" ונצמיד את הקיבוץ קדימה.

**יוסל'ה, 4.11.1979**

התכנסות חברים באחד במאי  
צילום: דוד פרלמוטר, הפקה: ביתמונה, 2020.



ציינתי את תחום ההתבטאות ולא ההצבעה כחשוב יותר, היות ולהערכתי הדיון יותר חשוב מאשר הסיכום).

...לסיכום: החשיבות שאני מייחס לשיחת הקבוץ הינה גבוהה ביותר, הצורך בקיום הליכי חיים דמוקרטיים תקינים הוא רב. יש להימנע מלהביא לדיון בשיחה בעיות או נושאים, אשר אין אפשרות למסור בהם אינפורמציה מלאה. יש למצוא את הדרך לכך שבשיחה ישתתפו לפחות 50% מחברי הקבוץ".

התפקידים.

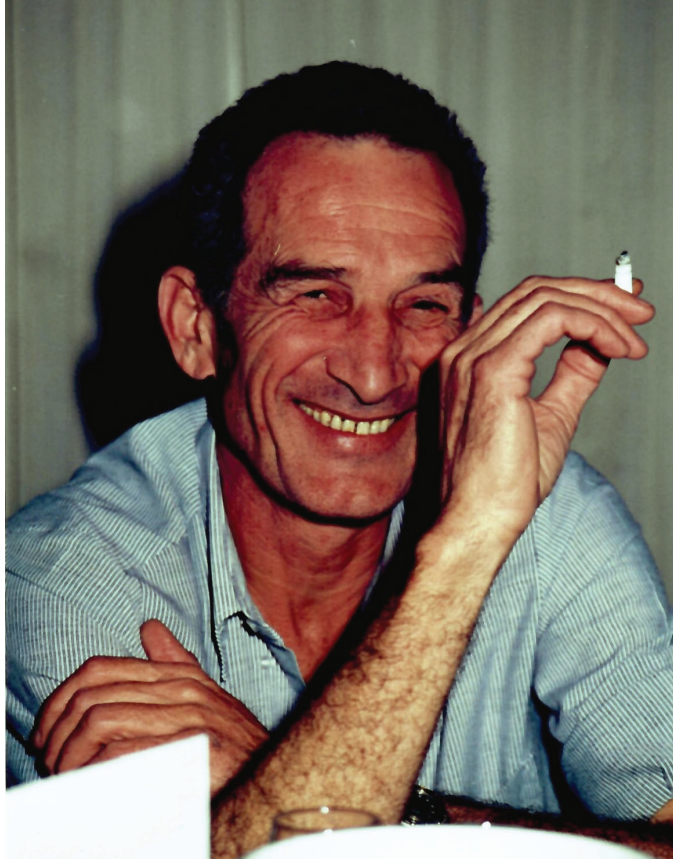
יתכן שאחד התפקידים החשובים ביותר הינו לגרום, תוך כדי דיון, לכך שחברים ייכנסו לתפקידים מתוך רצון ואתגר! ולפקח האם הביצוע תואם את הכוונות.

התפקיד המרכזי של השיחה... הינו יצירת מעורבות ישירה של כל חבר בקיבוץ עם הנעשה בכל השטחים ושמירה על מצב שכל חבר יידע שביכולתו, על ידי התבטאות בשיחה, לתרום תרומה ישירה ומשמעותית לקביעת אורחות חיינו (בכוונה

## חודש לאחר שהתמנה ליו"ר שיחת קבוץ כתב יוס'לה על שיחת הקבוץ, מטרות ותפקידים.

הוא מציין 3 תפקידים לשיחה: "...לקיים דיונים על ערכי החיים שלנו, לבחון אותם מחדש כל פרק זמן ולהתאימם לתקופה ולשינויים הטבעיים החלים... מוסדות, בעלי תפקידים ועדות. בתחום זה תפקיד השיחה הינו להגדיר לכל אחד מהגופים האלה את תחום האחריות המוטלת עליו, לבחור את האנשים אשר יאישו את





יוסל'ה, שנת 1993

עצמו ממילוי האחריות לפרנסת ביתו?

...יתכן שבאוכלוסייה בסדר גודל כזה, מאבדים חלק מהחברים את התחושה שמה שהם יעשו, או לא יעשו יש בו כדי לשנות לגבי הכלל. באוכלוסייה יותר קטנה, אני מניח, יקרה דבר זה הרבה פחות. מכאן נובעת האמירה על "מאה המיותרים". אך הכוונה כאן היא רק להתריע על תופעה, אשר חייבים למצוא לה פתרון!"

**כתב: "איכפתניק מאוד" יוסל'ה**

האדם לגבי דופק הקבוץ והמשק, ובאותה מידה – נכונותו להשקיע בהם מכוחותיו."

"...הסברים על מנת לתקן את הרושם המוטעה שיצרו הדברים במאמר הקודם.

נקודת המוצא שלי בכל הנושא הייתה השאלה, מה מביא חלק מהחברים להתייחס אל המשק ובעיותיו הכלכליות-יצרניות (ולא הצרכניות), כאל דבר אשר אין צורך להשקיע בו את מירב היכולת ואפשר להסתפק גם במינימום או פחות מזה. ...אני שואל את עצמי את השאלה: מה מביא את החבר לשחרר את

## **מתוך שיחת קיבוץ:**

זכורה לכולם אמירתו המפורסמת בשיחת הקיבוץ (בשנת 1970) על מאה החברים המיותרים שיש בקיבוץ.

לאחר מכן הבהיר את דבריו בעלון הקיבוץ:

"אם דברתי על מאה אנשים מיותרים בכפר מנחם, לא התכוונתי לומר, שיש 100 שהייתי רוצה שילכו מפה... אלא שמוטב היה לחיות בחברה קטנה יותר, שתהא מלכדת ו"איכפתית" יותר. ... במסגרת קטנה יותר, חזקה יותר תחושת

## **דברי יוס'ה בעקבות מלחמת יום הכיפורים:**

התנדבות לעזרת הצבא "התלבטתי רבות האם להעלות נושא זה על הכתב, ובאיזה דרך להביא לידיעת הציבור. פרסום החלטת המזכירות בעלון הקודם לגבי הצורך במתנדבים לעזרת הצבא, הביא אותי לכתיבת הדברים הבאים על מנת שהציבור ידע את הדברים כפי שאני רואה אותם כאיש קבע המשרת כבר 3 שנים ברציפות.

הרקע למצב זה הוא הגידול העצום שחל בצבא מאז מלחמת יו"ה"כ. גידול בצבא, ללא גידול בכמויות ובאיכויות של כח אדם. הגידול הזה הביא את מפקדי היחידות בצבא למצב שכמעט בלתי אפשרי לקיים את שיגרת הטיפול והתיקונים בציוד ובכלי הלחימה ובמקרים רבים יחידות יורדות בכושרן הקרבי כתוצאה מאי יכולת לפתור בצורה הולמת את בעיות האחזקה."

יוס'ה תיאר את המצב ביחידתו בפני ראובן שויאר וראובן התנדב לבוא לעזרה במשך שבוע ימים על חשבונו בעבודות מסגרות.

יוס'ה, תוך סיכום עם ראובן העלה את הנושא במזכירות "במטרה להשיג מספר דברים: א. הפיכת הנושא להתנדבות קיבוצית מאורגנת. ב. בחינת אפשרות סיוע בתחומים נוספים, לא רק מסגרות."

המזכירות נתנה גיבוי מוסרי להתנדבות ותמכה ביציאתם של מסגרים נוספים להתנדבות.

בעקבות זאת כתב יוס'ה דברים ש"ייתכן ויביאו לשינוי בגישת המזכירות והחברים. ראשית, מה תורמת ההתנדבות ליחידה?

א. ע"י עבודת אנשים אשר באים מתוך רצון ונכונות להשקיע, אנו מקדמים עבודות רבות אשר בחלקן לא היו מתבצעות כלל.

ב. החיילים הסדירים אשר רואים את עבודת המתנדבים (אשר מבחינת גיל יכולים להיות הורים וסבים) מקבלים מושגים שונים על יכולת ביצוע ומתחילים לדרוש מעצמם יותר.

ג. ההתנדבות, לדעתי, תורמת גם למתנדבים עצמם בכך שהם נשארים שותפים למאמץ הצבאי הכללי גם אם מזמן סיימו את חוק שרות המילואים.

פרט לעבודות מסגרות דחופות אנו זקוקים לטיפול בציוד אופטי ובציוד אפסנאי מכל הסוגים... כל אדם (גבר ואשה) יכולים בהחלט לתרום ולעזור לנו לקדם את הכנת היחידה למצב הנדרש.

...התרומה והרושם שהשאירו שלושת הראשונים: משה, ראובן וחיים מ. היא חיובית יותר מאשר הערכתי ולתרומה זו חלק נכבד בהחלטתי לפנות להמשך.

**יוס'ה, 31.12.1976**



איור "מות הפרדס", מתוך עלון המשק. אייר: יהודה, גרעין "שמץ".  
ענף הפרדס היה קרוב לליבו של יוסל'ה, שכן אביו היה מנוטעיו.  
על כך אמר: "דור נטע דור עקר".

במים ובקרע של הפרדס, אך ברור שנצטרך לחפש גידולים חקלאיים שונים אשר יאפשרו גם פיזור סיכונים וגם ניצול מים לאורך כל השנה. לטובת הכותנה נוכל להעביר שלישי עד חצי ממי הפרדס, וכך תתאפשר לנו הוספת כ-400 דונם בהשקיה מלאה במקום השקיה אחת. כמו כן אמליץ להשאיר חלקה קטנה של לימונים, אשכוליות ותפוזי וושינגטון לתצרוכת ביתית (רצוי שחלקה זו תוחזק בידי משק הילדים).

ועדת המשק קיימה דיון ארוך בנושא והגיעה למסקנה, שאילו אפשר היה לארגן צוות לענף-אין לחסלו, אך אם קיום הצוות נשאר ללא פתרון-אין ברירה אלא לעקור. הדיון יובא לשיחה בקרוב מאוד, כי אם עוקרים-צריך כבר כעת להפסיק להשקיע בחומרים ובטיפולים לשנה הבאה ולהתחיל בהוצאת הציוד בעל הערך.

**יוסל'ה, 5.12.1980**

קבוצת מתנדבים גדולה האמורה לבצע עבודה זו, ואנו מאוד מתקשים במציאת מינימום של 3 חברים אשר חייבים להיות במקום לצורך ריכוז וביצוע הקטיף. חובה לציין שגם אלה שכבר מוכנים לכך, העמידו תנאי שזה לעונה זאת בלבד.

בשל היתרונות בקיום משק מעורב ולמרות ירידה כללית ברווחיות ענף פרדסנות בארץ-טוב היה אילו ניתן המשך ולהחזיק גם בענף זה. אך המציאות אצלנו מכתובה, להערכתנו, את חיסולו. (תוצאה אחת מהסוף הזה, כמעט בטוח שתהיה חיובית, היא בצמצום רציני בהיקף קבוצות המתנדבים הנמצאים במשק: כיום, בחודשי החורף, אנו מחזיקים 40-50 מתנדבים. בלי ענף זה נוכל להסתפק ב-25 מתנדבים לאורך כל השנה).

טרם ערכנו תכנית כלכלית מלאה לשימושים תחליפיים

## הפרדס- סוף הדרך?

בתחושת אי-נוחות רבה אני נאלץ להביא כאן דו"ח על הנעשה בפרדס- ולהמליץ בפני הקיבוץ על חיסולו של ענף זה.

מזה כ-3 שנים איננו מצליחים לגבש צוות עובדים לענף זה ומידי שנה אנו מוצאים בקושי אדם או שניים שיבצעו שם את מינימום הטיפולים הנדרשים ושירכז את הקטיף. מאז מותו של צביקה ז"ל החמיר המצב עוד יותר. הגענו לנקודה אשר מחייבת לדעתי החלטה קשה על עקירת הפרדס כולו.

מצער מאוד הדבר, אך איש מבין ותיקי הפרדס שלנו אינו מוכן לחזור לענף ולהצילו. היחידי המוכן לעבוד שם הינו ליאו כהן, אך הוא עדיין משרת בצה"ל, וגם כשישחרר- אין אפשרות להמשיך לקיים את הענף על איש אחד. כעת אנחנו בתקופה שחייבים לקטוף את הפרי. ישנה

בתמונה ממול: השכם השכם בבוקר, נואיבה, שנת 1983

שער  
**חמישי**  
צ ל י ל ה



## קבוצת הצלילה של גדי

קבוצת צוללים שהתפתחה מקורס צלילה שהעביר גדי ליוסל'ה בסוף שנות ה-70. מעל 40 שנה התמידה החבורה להפגש ולרדת פעמיים בשנה לצלילה של מספר ימים. תחילה בסיני ובשנים האחרונות באילת. לחבורה המקורית נוספו עם השנים חברים חדשים ובני משפחה והיא הפכה למוסד.

"השריונים יצאו בחריקת שרשרת"... עוד מימי יצחק גרציאני ומקהלת השיריון, ומדובר באירוע של לפני ששת הימים, אצלנו יכולת לשיר חופשי ובקול רם. אנחנו לא עם אוזן מוסיקלית כמו של גרציאני שהציע לך אולי רק לעשות כאילו אתה שר... אצלנו בלילות הנעימים על שפת הים ולאור תאורת החירום של ג'ונס והלוקס עם הגרביים, השירה היא חלק קבוע ומשתלבת מצוין עם הוויסקי, הצי'פס והסטיק.

גם סיפור הקרב בסרפאום, או ליל החציה של התעלה ב-73, וקרב הבלימה הקשה כשנתקה ניר מחזיר לך חוב מששת הימים מול כח מצרי אינסופי, כל אלה הם חלק ממך, כשאנו שם כבר הרבה זמן שותפים לסיפוריך על דבקות במשימה ועל אומץ לב.

יש לך סדר יום קבוע. תמיד אתה פותח את היום בסיגריה עם היקיצה. ראובל'ה כבר שם מים לקפה ועוד רגע קפה ראשון עוד לפני הזריחה. לאחר הקפה אתה נוהג לצאת עם חבילות האשפה

מעולה. הוא מזהה, צועק ומכוון וגם נוזף כשיש פישול... גדי ואתה יורדים, יורים וחוזרים. כל ירידה מביאה חוויות ודגה עשירה ומלהיבה.

לאחר הירידה לשארם הולכת ונרקמת סביבכם הקבוצה, קבוצת הצוללים של גדי. ארנון, יונתן, ארה'ה, רובל'ה, דודו, אמל'ה, ערן, אסף ובכלל. חוג הצוללים בכפר מנחם הולך וגדל וכשאנו יורדים לצלילה מצטרפים אורחים לחוויה, גם ילדים ונכדים.

זה לא סוד שבירידות לצלילה יש חשיפה רבה לפרטיות ולהרגלים של כל אחד בקבוצה... אצלך יוסף מצאנו שהמזרון הצבאי עם חוט התיל האדום לא מגיע אף פעם ל"פג תוקף". כל צלילה הוא יהיה במקומו הקבוע. אילו ניתן היה, אז גם הטרנזיסטור ההיסטורי לשמיעת חדשות בסיומו של יום היה עדיין איתך. בגד הים והחולצות שלך – כולם בני 20 שנה ויותר. כך אתה אוהב ופשוט אינך נפרד מהם.



הקמת מאהל, שנת 1995

הסיפור מתחיל בשנת 1979 כשאתה, יוסל'ה, מבקש מגדי שיכיר לך את עניין הצלילה. גדי מעביר לך סדרת הדרכה בצלילה כמו שרק גדי ידע לתת.

לאחר סיום קורס הצלילה אתם יורדים לשארם. בסיס חיל הים "מארח" אתכם. אתה, גדעון וגדי. הסיפורים מאותה ירידה מלווים את כולנו כבר שנים. "חבל היקשרות", ים גבוה והתנפצות על הסלעים. כבר כאן מהר מאוד אתה מבין, מחליט ומגיב מהר... מכת יד חזקה שלך וחבל ההיקשרות ניתק. חוקי השייטת לא חלים עליך, במיוחד שאתה שריונר בדם ולא מוכן להיות תלוי בגורם אחר לגורלך.

כמצופך, גדעון משייט טבעי בסביבתכם ומתגלה כ"שופט קו"

יוס'ה מתכוננן לצלילה, סיני, שנת 1982



הכלים, אבל אתה בעניין השיזוף ולהשרף בשמש. תמיד זה קורה ביומיים הראשונים.

...שעה אחר כך כבר נשמעת ההנחיה שלך "צלילה שניה". לפני שהשמש תסתתר מאחרי ההרים ולפני שהחשכה משתלטת במעמקים. באופן מוזר, כאן באילת הידיים פנויות... והפכנו לחובבי טבע. הנוף ידוע ומוכר, פיסת החוף כאן קטנה ואתה מחפש הפתעות בעומק.

רעש הקומפרסור, מילוי בלוני הצלילה באוויר, הוא באחריותך. ראשית אצלך כל בלון חייב לעבור לחץ 210. לא 200 ובוודאי שלא פחות. וגם שהצלילות באילת אינן ארוכות ולא עמוקות אתה מקפיד על כללי הבטיחות במילוי הבלונים. רעש הקומפרסור קשה ויש למקמו "עם הרוח" ולא נגדה. רק עם סיום ההרעשה וגמר המילוי מתפנים לארוחת הבוקר.

ארוחת הבוקר - השף ג'ונס אמון על המנה הבסיסית ואתה אוהב 3 עיניים, עשויות טוב מלמטה ורכות מלמעלה, כך שאפשר לטבול בהן חתיכת פיתה טרייה, מעשה ידי ג'ונס כמובן. ואחר כך "סידורים במאהל". אצלך-תיקוני ציוד, יישור קווים... וכמובן פתיחת ספרון הסודוקו, שלו אתה מקדיש שעות בהנאה והתמדה. וכאשר מי מאיתנו מגלה עניין אתה מיד בסביבה ועם טיפים של 3 קדימה.

בינתיים השמש כבר יוקדת כולנו מסתתרים פרט לצוות שטיפת

של אמש (בסיני היית קובר את האשפה עם האת הצבאי הצמוד עד היום) ואחר כך מתפנה "להאכיל את הדגים" או יוצא ל"שרותי שדה". מכונת הגילוח של חברת BRAUN גם היא מוצג ארכיאולוגי ומתוחזקת ברמה גבוהה, כך שבכל ירידה מתפקדת כמו חדשה. ציוד השינה כבר מקופל ומסודר, כל דבר במקומו ואפשר להתפנות לצלילת בוקר.

בשנות ה-80 היית לוקח את גדי ושניכם נעלמים במעמקים. בשנים האחרונות, אסף הוא הבן זוג שלך ואתם מסתפקים בצלילות של לא יותר מ-40 מטר. הצלילה הראשונה תמיד גורמת לך לכיווצי שרירים ותמיד יהיה תדריך בטיחות לכל החבורה לפני ירידה ראשונה למים.

הצלילות בסיני תמיד היו מלוות בסיפורי קרב... והדגים ידעו לתת קרב. אתה מצטיין ביד יציבה ועין מצויינת והרבה מאוד דגים, אבל ממש הרבה... לא שרדו אותך ברבות השנים.



יום של כיף של חברים וים, לילה טוב.

אז מה נאמר לך יוסלה? שאתה שמרני, שאתה אוהב סדר ומסגרת ברורה, שהשריון ריבע אותך, שלוח הזמנים אצלך תמיד מאורגן היטב וגם ביקור נכדים ונכדות רשום בו וידוע מראש, שהצ'פחות שלך על הכתף והצוואר או לחיצת ידך – חזקות מנשוא, שאתה אוהב להחליט "פה אחד" ומנהל אותנו כבר הרבה שנים... שאנחנו אוהבים אותך. ורק שתמשיך להיות אותו יוסלה עד 100 כ-20.

**כתב ארנון לפידות,  
בשם החברים לצלילה  
ליום הולדתו ה-70 של  
יוסלה, אוק' 2011.**

...ג'ונס כבר הכין את הדג המעושן וגדעון כמו כלב גישוש עוקב בדריכות אחרי כל תנועה.

ארוחת הערב – ברוח טובה הגחלים של המנגל כבר לוחטות, הצ'יפסר של אריק בפעולה, נקי ואמל'ה כטוב ליבם מציבים רף גבוה של שפים מדופלמים, מתבשלת לה ארוחת הערב.

...וכשיוסלה מספר על סרפאום או על נתקה ניר או על תרגיל חטיבתי שמתנהל בידיש לא שותקים וכל החברה מכירה כבר את החומר... מלבה וכמו מחיה מחדש את הארועים עטורי הגבורה.

לאט לאט נרגע השולחן עם הכרס המתמלאת ואדי האלכוהול הרבים. יוסלה מבקש לסיים בתה עם לימון. זהו, עוד

... כאשר צללנו בסיני אפשר היה לצלול איתך כצוות עד 35-40 מטר. משם אתה המשכת לבד לעומק, להרפתקאות של מערכות וסלעים וממלכת הדגים הגדולים. וכמובן, בכל פעם עם סיום היו סיפורי צלילה וחוויות קרב כזה או אחר, והפעם לא מול טנקים מצריים, לחבורה שמחכה בשקיקה לסיפוריך. ואצלך תמיד היו "קבלות" והמשחיל מלא. כמובן שהחקירות שעברת אצל גדעון לא אפשרו לנו לפספס אף פרט.

אחרי צלילה – ארוחת הערב! רגע... קודם כל הרמת כוסית ראשונה לגדי שתמיד נמצא איתנו בנפשו וברוחו. פותחים שולחן לוויסקי ובלאדי מרי צמוד לקו המים עם זריחת ירח ושקיעת החמה.



פקודת משימה לקבוצת הצלילה  
לקראת הירידה לסיני, שנת 1995  
כתב ואייר: ארנון לפידות,  
(פיקח: יוס'ה יודוביץ...)

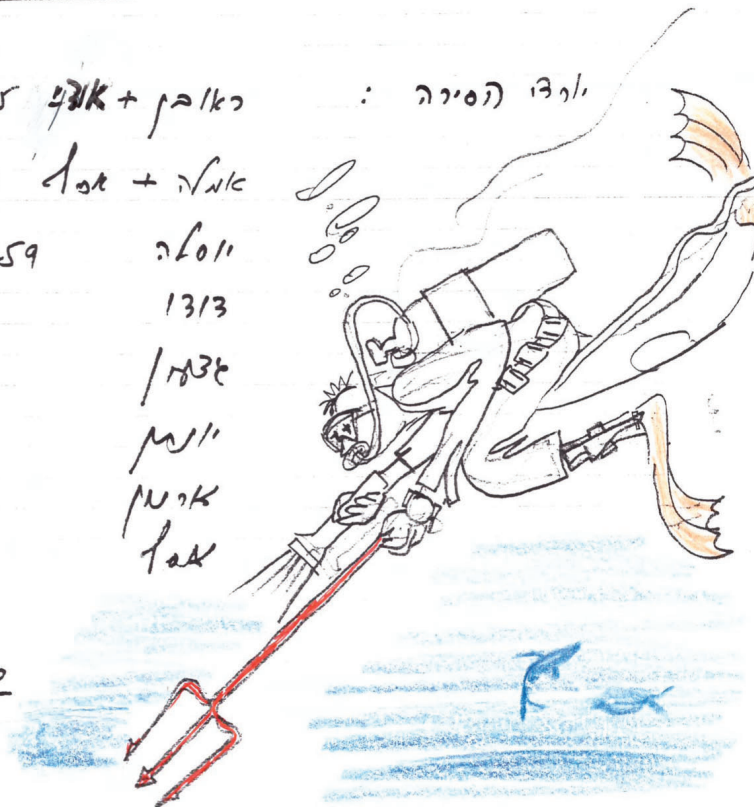
16.10.95 ליל הנאליים שלם!

... לאור סיום הגלגול בקבל, ושלדך בסוכה, הקודה הוא לעולם  
לעולם, ולעמך שנה גבולה עם גולא גבולה ג'וינה ל'צ'ויאכ.  
אני יודעם נ'ר'ם ב- 30.10.95 יום שני בערב [ז' חשוון תשנ"ו]  
שם גבולה למעגל = חצות.

לעברו ג'ק'ול לשכנן אולם ג' לבק'ה בק'ר (אור בק'ר ב  
חציה משכנן קולם 4.11.95 (ג'וי"ע).

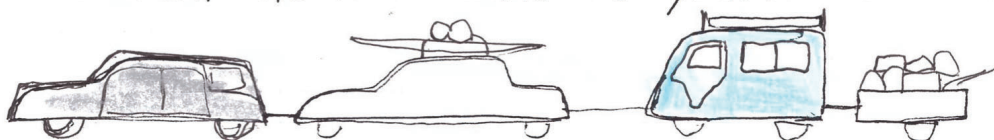
<u>טל'פון</u>	<u>בית</u>	
3-5603748	3-398335	קאובן + א'ר'ץ
	Fax: 5662894	
3-5179446	8-591479	אג'ה + אג'ה
	Fax: 5176877	
3-6932404	3-9647238	יוס'ה
	8-508759	1313
	8-508764	א'ר'ץ
	8-508673	יומ'ן
	8-508578	אית'ן
03-5212052	8-508714	אג'ה

יור'ו הסיירה :



סה"ס 10 הנאליים

היוז'ה משכנן בעל'ה סי ר'ב:  
ה'ט'נ'י'ט ה'ג'ול (ק'ר'ב) + ק'ר  
קאובן עם סוכ'ה ויוס'ה ק'ר'ב.



עם שלל הדייג, שנת 1982



## מתוך מילות פרידה בלוויה, 25.9.2018

היית בן אדם עם עקרונות, לעיתים עקשן, זכרון בלתי רגיל, יסודי ושקול, עמדת על דעתך ותמיד גם שכנעת בצדקת דרכך.

היית מפקד ומנהיג טבעי הנותן דוגמא אישית לפקודיך. לא שולח אנשים למשימות קרב אותן אתה לא בדקת קודם בעצמך וידעת בוודאות מה עומד להתרחש. היית אמיץ לב במיוחד. עד כדי סיכונים כה רבים שלעיתים רק המזל הפריד בין חיים ומוות.

החברות שלך לאנשיך היתה טוטאלית. היית מוכן לעשות כל שנדרש וללכת עד הסוף למענם. תמיד השרית אמינות, יושר ובטחון ולכן אנשים כל כך בטחו

בך ואהבו אותך ואת קרבתיך. מבחינתי היית "בן אדם וחצי", היכולות האישיות שלך היו הרבה מעל לאדם רגיל. לחיצות היד שלך תמיד דרשו ממני "הכנה נפשית" בגלל עוצמתן הרבה, כנ"ל גם החיבוקים. ותמיד עם חיוך ואופטימיות ובגישה של להיטיב עם חבריך.

לפני מספר שבועות ביקשת ממני לקיים ארוע של הקבוצה לשם "העברת המקל" בצוות גדי מהוותיקים לדור הבנים. הרגשת צורך באקט פורמאלי יותר ואפשרות להוריד מעצמך את הנטל של הובלת הקבוצה. כנראה ידעת משהו שאנחנו טרם ידענו.

ובאמת ממש לפני מספר ימים התגבש הרעיון מה לעשות

בעניין ומתי:

בשבת האחרונה, כאשר הלכתי לפני הצהריים לביתך, חשבתי שזה מתאים לדבר ולסכם איתך את הנושא.

מה רבה היתה התדהמה כשהגעתי לביתך.

הלכת בדרך שלך ואנחנו איחרנו את המועד.

חברנו היקר יוסלה, בשמי ובשם כל קבוצת הצוללים "צוות גדי" אנו עומדים כאן היום בפני קברך הטרי ומצדיעים לך. וכבר אתה חסר לנו. הלכת בטרם עת.

למשפחה הרחבה תנחומים, שלא תדעו עוד צעה.

## ארנון לפידות

עם שלל הדייג ב"טדי פאב", שנת 1995





יוס'יה וכרמית חוזרים מצלילה, שנת 1995



יוס'יה ממלא אויר במיכלים, שנת 1995

בתמונה ממול: ההלוויה של יוסלה, 25.9.2018

שער  
**שושן**  
חברים כותבים



מקהלת גברי השיריון, פורים, כפר מנחם, שנות ה-80  
מימין לשמאל: איצ'לה מודעי, נדב אבירם, אהרון ברידא,  
אמנון זלינגר ויוס'לה.



## זיכרונותי מיוס'לה

יוס'לה הצטרף אלינו, לכתת לבנה  
בכתה ו'.

כיוון שהתחנכנו באותו קיבוץ,  
בימי החינוך המשותף, היכרנו  
אותו היטב. יוס'לה השתלב  
במהירות בחברת הילדים ובלבנה  
ומיד נתגלה כמנהיג מלידה, אבל  
גם כפעלתן ושובב לא קטן. ילד  
חזק שעוזר בכל שטחי החיים,  
החל מלימודים וכלה בדברים  
טכניים. ידע לתקן כל דבר  
והתפרסם ביכולתו לפרוץ כל  
מנעול. לעיתים ניצל זאת במשך  
השנים גם לארגון ילדים אחרים  
לכניסה למקומות אסורים, אך  
תמיד ידע לצאת מאירועים אלה  
בשלום.

יוס'לה הצטיין גם בספורט והיה  
בחמישייה הפותחת של נבחרת  
הכדורסל של כיתת לבנה גם בשל  
גובהו הרב. בלימודים הקדיש את  
מירב זמנו ללימודי ריאליסטיקה,  
כאשר לימודי ההיסטוריה,  
הספרות והתנ"ך אינם מעניינים  
אותו במיוחד.

זכור לי שלא הייתה בעיה  
במתמטיקה שעמדה בפניו,

מאירועים אלה בשלום.

בהגיע זמן הגיוס לצבא,  
התגייסנו שבעה נערים מכיתת  
לבנה לשיריון. זאת בזכות העובדה  
שדדו (רב אלוף דוד אלעזר), שהיה  
מפקד גייסות השיריון באותה  
תקופה, התגורר בכפר מנחם  
בזכות אשתו תלמה שהייתה מורה  
שכירה בבית הספר של הקבוץ. אנו  
ניצלנו את קשרינו אתו וכך הוא  
סידר לשבעה מאתנו להתגייס  
לאותה פלוגת טירונים בגדוד 82  
של חטיבה 7.

בטירונות היינו ארבעה מלבנה  
באותו האוהל וביניהם, יוס'לה.  
הוא היה חייל גבוה עם רגליים  
גדולות (נדמה לי מידה 47). מדים  
בקושי נמצאו עבורו אך נעליים,  
באותה תקופה, במידה שלו לא  
היו. הצבא לא ידע איך לאכול זאת  
ויוס'לה בילה את רוב תקופת  
הטירונות כאשר לרגליו סנדלים  
שנתפרו בסנדלריית הקבוץ. הוא  
ידע לנצל עובדה זו בכך שכל  
יומיים הסנדלים נקרעו והוא נאלץ  
להגיע לכפר מנחם, (הבסיס היה  
בחסה שליד ג'וליס), וכך כל מספר  
ימים הוא יצא הביתה, דבר שהיה

במקצוע זה, הוא עזר גם  
לתלמידים אחרים. מהירות  
מחשבתו עזרה לו לפתור תרגילי  
חשבון בעל פה, עוד לפני שהמורה  
הספיקה לגמור את כתיבת  
התרגיל על הלוח. לעיתים גרמה  
תכונה זו של יוס'לה, למבוכה  
גדולה אצל המורה אשר זיהתה  
שהוא פותר את התרגיל לפני  
ולפני שהיא מצליחה לפתור  
ולהסביר את הפתרון בכיתה.

מאוחר יותר היה יוס'לה פעיל  
מאד בפעולות התנועה (השומר  
הצעיר). הוא הנהיג את בנית  
המחנות הצופיים אליהם יצאנו  
בקיץ והיה מומחה לכל סוגי  
הקשירות למיניהן. זכור לי אישית  
שהוא הצליח ללמד אותי את  
ה"כפיתה המרובעת", לחבור שתי  
"סנדות".

הוא היה ידוע כילד מוכשר  
ומנהיג. מנהיגותו נוצלה לרוב  
לדברים חיוביים במוסד, אך  
לעיתים גם למעשי קונדס, כמו  
פריצה למחסן המזון של המטבח,  
או לקיחת הטנדר היחידי שהיה  
בקבוץ באותה תקופה. בגלל טוב  
ליבו ונחמדותו, ידע תמיד לצאת



קב' עופר בהצגה, שנות ה-50. יוסל'ה עומד מאחור, רביעי מימין.  
צילום: דוד פרלמוטה, הפקה: ביתמונה, 2020.

באחד מספורינו בלבנון, הגענו למקום ליד העיירה זחלה, והתחלנו להתארגן לשנת הלילה. באזור היו דחפורים וכלי עבודה כבדים של הצבא. אחת המשאיות שלנו נתקעה ללא יכולת התנעה. המכונאים מתלבטים איך להתגבר על הבעיה, לפתע מופיע משום מקום דחפור ענק. בהתקרבו, גילינו לתדהמתנו שבתא הנהג יושב המח"ט יוסל'ה בכבודו ובעצמו. הוא ניצל את כישוריו הטכניים לצורך התנעת הדחפור ובכך סייע להתניע את הרכב התקוע.

ביום שישי שלפני אותה שבת שבה מצא את מותו, ביקרתי בביתו בצהריים, כיון שראיתיו בכניסה לחדר האוכל, מתקשה בהליכה. שוחחנו מעט, הוא גילה אופטימיות ללא שום סימן למה שיקרה למחרת.

בשבת יצאתי לשדה התעופה ושם, בתור לבדיקה הביטחוניית, שמעתי מדני הרופא את הבשורה הקשה.

## אמנון זלינגר

ואת אישיותו. זכור לי שבמלחמת לבנון גויסה כל החטיבה לבסיס שדה תימן, אך לא עלינו צפונה ולמעשה נשארנו בבסיס כל תקופת המלחמה. במסגרת ההכנות, בהיותי קצין מודיעין, הייתי אחראי על ארגון המפות לפלוגות. יוסל'ה, המח"ט פגש אותי ביציאתי ממחסן המפות כאשר ידי מלאות בהן ואמר לי ברוח מבודחת: "אמנון לשם מה המפות, אריק שרון הוא שר הביטחון אתה צריך אטלס".

יוסל'ה היה מארגן הרבה סיורי קצינים לחטיבה בכל הגזרות. באחד הספורים בסיני הגענו לבריכת מים גדולה, באמצע המדבר ושם עשינו הפסקת צהריים. על אף החום הרב ששרר, אף אחד לא העז להיכנס למים משום שלא היינו מציידיים בבגדי ים. פתאום נשמעה צעקה מכיוונו של יוסל'ה המח"ט, למה אף אחד לא נכנס למים בחום הזה? הוא התרומם, הוריד את מדיו, נשאר בתחתונים מהקבוץ וקפץ למים. כמוכן שכולם עשו זאת אחריו, כי הרי חייבים לחקות את המפקד.

נדיר מאד בתקופת הטירונות. הוא היה מביא לנו דרישת שלום מההורים וכמובן חבילות וחלות תוצרת מאפיית ראובק בקבוץ.

כך לאחר חודש וחצי, נסתיימה לה הטירונות ולמרבית הפלא, על אף הסנדלים והחיסורים הרבים, יצא יוסל'ה החניך המצטיין הפלוגתי של הטירונות וכך גם בהמשך ברוב הקורסים שעברנו: מקצועות, מט"קים, וקצינים, יוסל'ה החניך המצטיין ואנו נגררים אחריו.

המשך שירותו של יוסל'ה בצבא וסיפורי הגבורה שלו ידועים מסיפוריו שלו, ושל אחרים.

דרכינו נפגשו שנית לאחר שנים, בשרות המילואים, כאשר יוסל'ה הוא המח"ט ואני קצין זוטא באחד הגדודים. מיד עם הגיעו לחטיבה הוא התגלה במיטב תכונותיו אותן הכרתי מהילדות המשותפת. מנהיג, כריזמטי וחבר. הפיקוד לא היה מבוסס על שררה אלא על חברות וטפיחה על השכם (הוא היה ידוע בטפיחותיו החזקות על הכתף ולרבים, ביניהם גם לי, נותרו סימנים אדומים למשך זמן רב).

כל קציני החטיבה העריצו אותו



הסופר קאמי אמר: "בני האדם הם נרות המאירים זה לזה, קצת, את החשכה מסביבם." ואתה, יוסל'ה, באמת השתייכת לאותם נרות מאירים שזרחו והאירו דרכנו, בניצוצות של גאווה, ברכה, שמחה ואהבה. על כן, על אהובים שבזמנם דרכי חיים הנעימו לנו, אל נא נאמר בכאב "אינם" אלא ב"תודה", "היו עימנו".

אתם, בני המשפחה הקרובה, הילדים וב"ב האחיות האהובות וב"ב וכל המשפחה הענפה, יוסל'ה אהובכם-אהובנו, העניק לכם המון חום ואהבה ותהא בכך נחמה פורתא.

יהא זכרו ברוך וינעמו לו רגבי האדמה של הבית הזה, כפר מנחם, שכה אהב ותרם לו רבות בדרכו ובכישוריו הרבים.

עמכם בכאבכם, מחבקת בחום,

**ניבה הלבנאית.**

רבות היית מנהל אגף החלב בחברת תנובה, מנהל סניפים בסופרגז.

אך בעיקר, בעיקר, היית חוד החנית של קבוצתנו הליבנאים. יפה תואר, גבה קומה, הבכור בכיתה, בשקט, בצניעות ובבטחון בדרכך, אמרת דבריך ואנו הקשבנו קשב רב. ישר והגון, נעים הליכות, שמחנו והיינו גאים שאתה משלנו. מעשי השובבות בילדות וצרור המפתחות המשתלשל מכיסך בכל עת רק הוסיפו נופך לדמותך הצבעונית.

כה קשה הפרידה ממך, ואני רציתי רק עוד חיבוק מקיף ועוטף ולדעת שתתגבר על הכל, כתמיד...

## הספד ליוסל'ה

הלם, שוק, לא מעכלת... למה? אבל זה אתה, יוסל'ה אהוב שלנו, בחרת בדרכך שלך, שלוותה ואפיינה את כל חיך. היית חוד החנית בכל מה שעשית וחווית בדרכך בחיך (וליבי נקרע)...

חוד החנית בדרכך הצבאית, עטור אותות ושבחים, הגעת הכי גבוה מכולנו ומביא לנו המון גאווה ותהילה... (היינו גאים שאתה לבנאי, משלנו!!!)

היית חוד החנית בדרכך האזרחית, בכל שנגעת, חווית והיית. במקביל לשירות הצבאי במילואים שימשת גם כמזכיר קיבוץ כפר מנחם, ובמשך שנים

יוסל'ה, שנת 1956





קבוצת לבנה, סוף כיתה יב', שנת 1961. יוס'ה עומד בשורה הראשונה, ראשון משמאל.  
צילום: דוד פרלמוטה, הפקה: ביתמונה, 2020.



קבוצת לבנה, בטיול בנגב, סוף שנות ה-50.  
יוסליה כורע משמאל.  
צילום: דוד פרלמוטה, הפקה: ביתמונה, 2020.



ובקיבוץ כאשר מילאת את התפקידים של רכז הלול, המזכיר ומרכז המשק. ולאחרונה, לאחר שחזרת מעבודתך המגוונת בחברות מסחריות רבות, היינו נפגשים בישיבות וועדות ובשיחות חברים ובהן תמיד בלטה דמותך ואישיותך המיוחדת והמשמעותית. בזכות תבונתך זו ודאגתך לחבר הבודד ולעתידו של הקיבוץ ידעת להוביל אותנו לקבל החלטות נכונות וראויות. ועל כך הערכנו וכבדנו אותך.

יוסלה, תחסר לי מאוד. הליכתך הפתאומית הותירה אותנו עם חלל עמוק שייקח לנו זמן רב למלאו, אם בכלל.

אני אזכור לעד את לחיצת ידך שתמיד אמרה הכל, גם הפעם...

**שלומי שקד**

לבן, שכה חשובה לך. לא יכלת לחכות?

שוחחנו על הקיבוץ שכה אהבת, היית קשור אליו בכל נימי נפשך, הבעת את דאגתך מאופן התנהלותו, אבל, מרבית השיחה נסובה על העתיד ועל כוונותיך להיות מעורב בשינויים שחייבים לחול בקיבוץ. הייתה אווירה של אופטימיות והמשכיות. זו לא הייתה שיחת סיכום.

כשנפרדנו, כמו תמיד, בלחיצת יד, הפעם היא הייתה רפויה. שונה מהמוכרת - חזקה ותקיפה ומשמעותית. כאילו רמזה משהו. ואני לא הבנתי.

הרבה תחנות משותפות עברנו יחדיו במוסד החינוכי צפית, בקבוצת הכדורסל, ובהמשך, בצבא, בשירות המילואים, כקצין בצוות בפלוגת הסיור שלך,

**דברי פרידה ליוסלה ז"ל**

יוסלה איננו... זה לא יתכן... הרי תמיד היו לו פתרונות ותשובות לכל...

כבר נאמר כי "אם בארזים נפלה השלהבת"... מה יש לנו לומר או להגיד...

אם גם אתה וויתרת במלחמה הארורה הזו, סימן הוא שאכן כלו כל הקיצים.

רק לפני מספר ימים נפגשתי אתך לשיחה בחדר האוכל, בשולחן הקבוע ודיברנו. רמזת על כאביך המטרידים, אבל מיד המשכת... כאילו הכל רגיל.

דיברנו על מלחמת יום הכיפורים וסיפרת על הפגישה המתוכננת בחודש הבא עם פקודיך מהצבא מיחידת "דב



קבוצת לבנה, סוף כיתה ו', שנת 1954.  
יוס'יה עומד בשורה הראשונה, ראשון מימין.  
ב

## יוס'יה שלנו איננו

עצוב וכואב. כולנו עומדים נדהמים, מסרבים להאמין. כן, המציאות עולה על כל דמיון. טרגדיה – אין מילה אחרת.

בשבת האחרונה בשעת בוקר מוקדמת יוס'יה שלנו מחליט, וכשהוא מחליט הוא גם מבצע. "אני אקבע את גורלי". אין צורך להתייעץ עם אף אחד, כמובן שאין שותפי סוד, היתה זו החלטה גורלית וביצוע "מושלם". יוס'יה, בן מחזור שלי, מנתק באחת את פתיל חייו. כדור אחד, לא צריך יותר. יריה אחת "פותרת את כל העניין".

עכשיו אני בעולם שכולו טוב, עולם רוגע, שקט, דומם. עולם שיודע להבין ולאהוב, מקבל ומכיל. אני – יוס'יה, לא אהיה בשום צורה ואופן נטל על מישהו אחר. אם נגזר עלי טיפול צמוד, אם אינני מסוגל לשרת את עצמי בכוחות עצמי, אם הבריאות מבשרת רעות, הגיע הרגע הנכון להפרד. תמשיכו את חייכם בלעדי, אצלי זה סופי, אני את תפקידי סיימתי.

שלו. אנו רוצים להאמין שכל אחד מאיתנו ועושה את המיטב שהוא מסוגל, במסגרת הקרובה אליו.

נזכור ונדע: הטבע חזק מכולנו. השמש תמיד תעלה במזרח ותשקע בפאתי מערב; הירח ימשיך להאיר את חשכת הליל; הציפורים יוסיפו לצפצף מעל צמרות העצים; הים תמיד יהיה כחול והחוף שטוף בחול;

ואתה יוס'יה שלנו, את כל אלו לא תוכל עוד לראות. לא תוכל עוד לחוות.

יוס'יה, תנוח בשקט על משכבך. אנו אוהבים ומוקירים אותך. היית גבר – סיימת גיבור.

כואב, עצוב, בוכה ודומע,

**יגאל סביר**

זה כואב, עצוב. מה לעשות, זו המציאות, כך אני מרגיש. זו הרגשה אישית כל כך, פרטית כל כך. סליחה לבני המשפחה.

אלה הן חלק משפע המחשבות וההרהורים שרצו במוחו של יוס'יה בעת האחרונה. יוס'יה הוכיח – מה שידענו תמיד, הכבוד שלו – הוא הנשק שלו. הכבוד מעל הכל. על כך אין פשרות. כל מילה מיותרת.

77 שנים מרתקות, מלאות עשייה פעילות ויצירה, באו אל סופן. שנים של אור, זרחיה ותהילה. שנים של דמדומים ולפעמים גם קצת פחות מזה. כן – כבה האור בקצה המנהרה. מעתה דרכינו נפרדות.

יוס'יה תדע ותזכור! אנו ממשיכים את מסכת חייו, כל אחד בחלקת האלוהים הקטנה

מיתרי הלב היה לאומנותך הגדולה, ונקשרו בו רבים באהבתם אליך, איש גדול, גבה קומה, חכם, חייכן וטוב לב. עם החבוק החזק, עם לחיצת ידי הפלדה שלך והטפיחה האימתנית שהפילה רבים לאחור.

והיה בך גם קסם ההסתכלות והאבחנה המיידית לערכו של העומד מולך. והרחקת לכת והעצמת את מעגליך ופרשת רשת מיתרים על פני הארץ כולה וניגנת בה היטב.

עדים הניצבים כאן שידעת לפרוט על נימי הנפש, ולכל אחד הייתה שמורה אתך מנגינה פרטית מופלאה. וגם ידעת לתזמר מעגלים רבים. כקוסם היית בעיני!

הקמת לך משפחה פרטית משלך וגם שם נלווה עצב שנוסף לעצבות אבדן לוחמיך וחבריך במלחמות, בא לשכון בביתך.

אך לא ותרת וקשרת אותם לנופי ילדותך ולאהבת הארץ, ועוד ראית למרחק והלכת לתפקידי

או שהלכנו בני שש-שבע לסיוה, ועברנו את הכביש הראשי והגענו עד לקבוץ גת או מקום אחר. ובגיל שש או שבע עלית על הטרקטור ונסעת כמו גדול. ואיך סרבת ללמוד בנגבה וחזרת הביתה.

ונפגשנו במפעלי התנועה, במחנות ובטיולים ואתה ראש מעל כולם בקומתך ובאישיותך. והלכנו לצבא והמשכנו שנים רבות במעגלי המילואים והמלחמות. שם פגשו אותך רבים ונפלו שבי אחר אישיותך.

איני יודע מתי גילית בעצמך את סוד קסם מיתרי הלב ויצירת מעגלי הקשר עם אנשים.

פעם לפני שנים כשגיליתי את סוד יצירת מעגל המיתרים שלך, הבטת בי בפליאה תוך הרמת גבה וכאילו אמרת אל תגלה את סוד הקסם. עכשיו כבר מותר לגלות לכולם שידעתי עליו ושמרתי על הסוד שלך, אבל אני מודה, איני יודע להפעילו כמוך.

הלכת בדרכך בדרכי החיים, ללא חשש - כי סוד קסם מעגלי

## לזכרו של יוסל'ה יודוביץ

אחינו לנשק יוסל'ה, באנו להיפרד ממך.

אנחנו כמעט מאותו הכפר, אנחנו מכפרים אחרים בארץ, מביאים אותך מקום בו גדלת, לחלקת המנוחה האחרונה.

היית הבכור והגדול בקבוצת ילדים שהלכה אחריו ונשבתה בקסמיו- מלך היית בעיניהם, ותמונות צצות ועולות בעיני כמו שבודאי היית שותף בקבוצתך אתה:

הנה אנחנו חוזרים יחפים, אחה"צ של יום שמש חורפי, לאחר שיטוט בשלולית הבוץ הגדולה ליד הרפת, ובידנו מגף אחד לאחר ששקענו והשארנו את השני שטבע בבוץ והגנת סופקת כפים.



יוסל'ה כמפקד אוגדה 608, שנת 1980

פקוד בצהל, ודברת על שלום בתום המלחמות.

נפגשנו לאחרונה לפני חמש שנים בכנס שצהל ערך לכבוד חלק ממפקדי הכוחות במלחמת יום הכיפורים. כה שמחנו על הפגישה שכמעט והחמצנו את הטקס, בו היה לך מקום של כבוד.

לפני זמן שאלתי עליך וניסיתי ליצור קשר ישיר תוך שימוש במיתר שלך, כי הגיעה שעת הכנת מפגש 45 שנה למלחמת יום הכיפורים, ואתה הרי ממארגני האירוע, ולא נענית. ייחסתי זאת לעיסוקיך, או שאולי המיתר רפוי או אולי לא מכוון.

ולא ידעתי שכנראה היה זה, כי המיתר הגדול הוא שתבע אותך אליו ורפו המיתרים במעגליך. יוסל'ה, הנה באנו לנגן אתך יחד בפעם האחרונה. הקשב לנו. תזמורת מעגלי המיתרים שלך בהרכב מלא, מיתרי הלב שלנו מתוחים, כולנו מוכנים לאות ממך - כולם מכוונים לצליל הנכון ובעוצמה מרבית.

מנצח - ישחזר אותו לעצמו שנים הרבה, וכך תישאר דמותך איתנו.

עכשיו, לפחות עכשיו כוננת את הסדר הכרונולוגי הנכון והלכת לנגן בתזמורת של מעלה, כאשר נשמתך טמונה בקרב יקיריך. ואנחנו נעמוד פה עוד שעה ארוכה ליד קברך המכוסה בפרחים ואחר כך נלך לשבת יחד ונדבר עלינו ועליך, ואט אט נפרוש לבתינו.

תודה לך שניגנת אתנו ועלינו. לנו אוהביך תחסר מאד ונתגעגע אליך, אהבנוך יוסל'ה!

**זאב חטין**

נגן אתנו פעם אחרונה, רע יקר שלנו, ניגון אחרון לפרידה. אתה שומע?! הנה אנחנו במלוא העוצמה מנגנים לך מנגינת פרידה, מלווים את נשמתך מעלה מעלה, היה שלום יוסל'ה, אחינו היקר והאהוב!

תם הניגון, המיתרים רפו, לאט לאט יצנחו לקרקע. אתה משחרר את אחיזתך בהם, ונגוזו. לא ישובו המיתרים לנגן יחד לעולם, ועצוב לנו מאד.

יעברו השנים, מעגלי המיתרים יתפוררו כנראה, אבל כל אחד מאתנו יזכור את הניגון האישי שלו אתך, ולמרות שכבר אין

בתמונה ממול: המאפרה במרפסת ביתו של יוסלה

שער  
**שבועי**  
סוף הדרך



yosi.judowicz

מאת: yosi.judowicz [yosi.judowicz@gmail.com]

שבת 22 ספטמבר 2018 07:37: גשלה

אל: יוסלה יודוביץ

נושא: "סוף הדרך"

משפחה יקרה שלי,

מאוד מאוד אוהב את כולכם!!

לצערי הרב הגעתי למצב של תפקוד בלתי אפשרי

והחלטתי שאין לי אפשרות "להמשיך" את שגרת החיים.

חייתי חיים מאושרים, מלאי פעילות, מעשים, ותפקידים

בתחומים רבים ומגוונים אשר נתנו לי סיפוק רב.

לשמחתי ולגאוותי, "נפל בגורלי" להשתתף ברבות מהמלחמות

אשר הבטיחו את קיום המדינה שלנו, "ששת הימים, מלחמת ההתשה,

יום הכיפורים, לבנון הראשונה ותעסוקות מבצעיות לאורך שנים רבות,

(עם זאת, צר לי "שהדור שלנו" לא הצליח להביא את השלום המיוחל).

בחיי המשפחה, אני מאושר לראות את ההתפתחות וההתנהלות של ילדי

ונכדי, נתתם לי גאוה רבה, ושמחה!! המשיכו בדרככם ובעיקר,

המשיכו להיות בני אדם מתחשבים, יעילים ומועילים, יש לכם יכולות,

כישורים וכישרונות ומצאו את הדרכים המתאימות לכם ליישום והצלחה.

נשיקות וחיבוקים לכולכם.

באהבה רבה.

אבא / סבא יוסלה. (יוסף יודוביץ)